

TORP OCH TULL I TIDIGMODERNA HOVA

EN ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING AV RAÄ-NR HOVA 61:1 OCH HOVA 132,
FASTIGHET 5:7, HOVA SOCKEN, GULLSPÅNG KOMMUN, VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

ANDERS BORNFALK BACK

Rapporter från Arkeologikonsult 2018:3063

TORP OCH TULL I TIDIGMODERNA HOVA

EN ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING AV RAÄ-NR HOVA 61:1 OCH
HOVA 132, FASTIGHET 5:7, HOVA SOCKEN, GULLSPÅNG KOMMUN,
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

ANDERS BORNEFALK BACK

Rapporter från Arkeologikonsult 2018:3063

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41
www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Illustration av livet vid Kappelshage torp under 1700-talets andra hälft baserat på undersökningens resultat. Hova by med sin ljusa kyrka kan anas längre ned på vägen.
Illustration: Sverker Holmqvist, Arkeologikonsult.

ALLMÄNT KARTMATERIAL:

Fastighetskartan: © Lantmäteriet Dnr R50007066_180002
Terrängkartan, samt GSD-Översiktskartan, Lantmäteriet (CC0)

TRYCK: Kph Trycksaksbolaget AB, Uppsala 2018

©Arkeologikonsult 2018

ISBN TRYCK: 978-91-984595-3-1

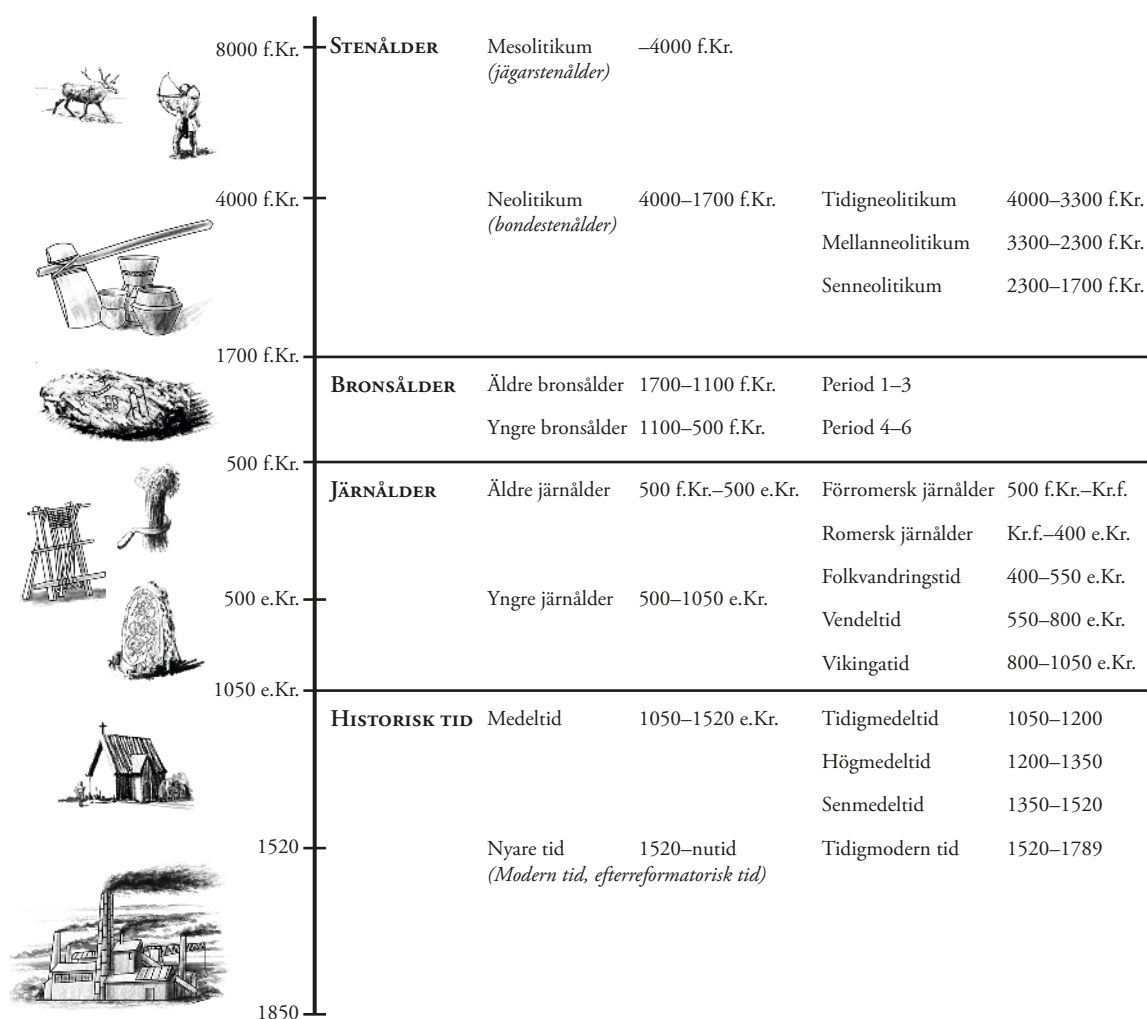
ISBN PDF: 978-91-984595-4-8

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell Licens.
Licenstagtexten finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>.

INNEHÅLL

INLEDNING	5
HISTORISK BAKGRUND.....	7
Hova under 1600- och 1700-tal.....	7
Tullväsendet under tidigmodern tid	10
ANTIKVARISK BAKGRUND.....	13
Undersökningsområdet	13
Fornlämningsbild och topografi	15
Tidigare arkeologiska insatser i närområdet.....	17
Kompletterande arkeologisk utredningen 2016	18
GENOMFÖRANDE.....	21
Fältmetodik	21
Förmedlingsinsatser och populärvetenskapligt moment.....	22
Analyser.....	22
RESULTAT	25
Avrättningsplats? (innan 1638).....	25
Marknadsplats med tull vid Hovbron (1638–1639)	26
Hova marknadsplats och tull i arkiven.....	27
Torplämningar (ca 1750 – ca 1830).....	30
HISTORISKA KÄLLORNA:KAPPELSHAGE TORP	49
SLUTSATS OCH MÅLUPPFYLLELSE	51
REFERENSER.....	55
Litteratur	55
Hembygdsböcker.....	56
Kartor	56
Arkivhandlingar.....	57
Övriga källor.....	57
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	59
BILAGOR.....	61
Bilaga 1. Schaktbeskrivning (kompletterade utredning 2016)	63
Bilaga 2. Anläggningsbeskrivning	67
Bilaga 3. Fyndtabell (RAÄ-nr Hova 132).....	73
Bilaga 4. Keramikanalys	85
Bilaga 5. Kritpipsanalys	97
Bilaga 6. Arkeobotanisk analys.....	103
Bilaga 7. Osteologisk analys	107
Bilaga 8. ¹⁴ C-analys.....	115
Bilaga 9. Konserveringsrapport	119

ARKEOLOGISK PERIODINDELNING

ANTIKVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen.

Fornlämning är en lämning som omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850 genom äldre tiders bruk och att den är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

Bevakningsobjekt innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning eller inte.

Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, t.ex. fyndplats eller plats med tradition.

Uppgift om innebär att lämningen endast är känd via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa. Lämningen har inte eftersökts eller kunnat återfinnas i fält.

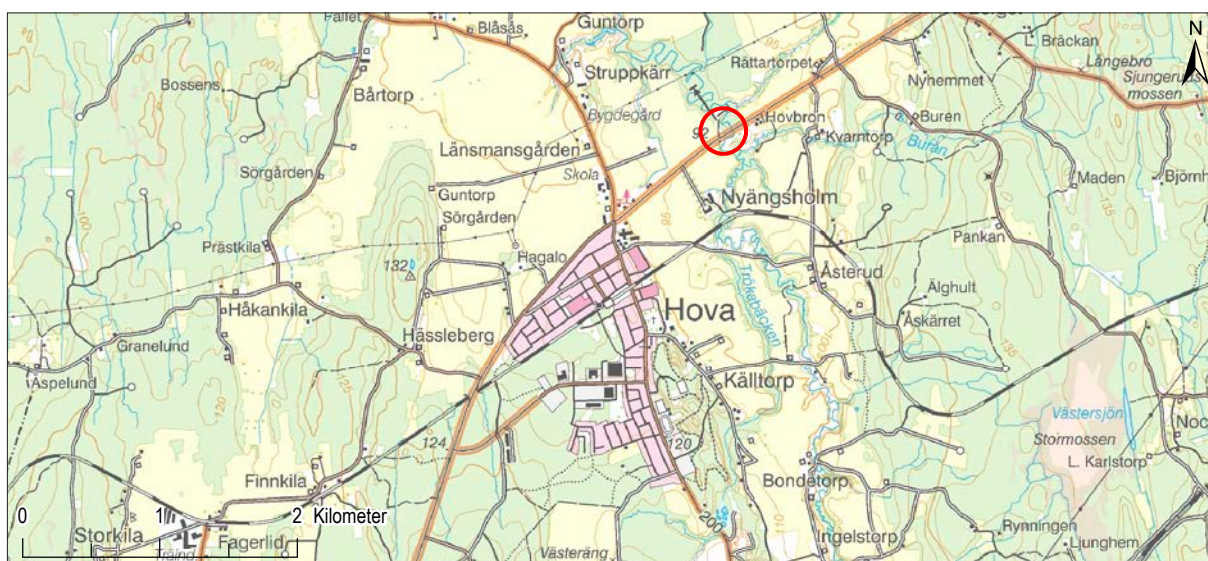
Undersökt och borttagen betyder att lämningen blivit arkeologiskt undersökt och helt borttagen. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår.

INLEDNING

Trafikverkets planer på ny sträckning av väg E20 förbi tätorten Hova, innefattade konstruerandet av en ny bro över Hovaån, belägen en kilometer nordöst om samhället (figur 1). Det västra brofästet skulle komma att beröra en utifrån 1642 års geometriska karta angiven marknadsplats (RAÄ-nr Hova 61:1) där en tidigare arkeologisk utredning (Lindwall 2013) indikerade historisk aktivitet i västra delen av lämningen. Detta motiverade en kompletterande utredning med hänvisning att bevarade konstruktioner skulle kunna finnas inom lämningens östra del. Utifrån resultaten av den kompletterande utredningen (Bornfalk Back 2016) bedömdes platsen ha potential att fylla en kunskapslucka kring Hovas kommunikativa och handelsstrategiska roll under 1600- och 1700-tal, varför länsstyrelsen beslutade att Arkeologikonsult skulle genomföra en arkeologisk undersökning av lämningen under vårvintern 2017 (dnr 431-1127-2017).

Undersökningens huvudsakliga syfte var i enlighet med länsstyrelsens förfrågningsunderlag inriktat på att öka kunskapen kring marknadsplatsen och dess betydelse för Hova under framförallt 1600- och 1700-tal. Fokus låg på att i fält och i historiska källor identifiera aktiviteter för att skapa en grund till diskussioner om platsens användning i ett längre tidsperspektiv. Baserat på befintliga kunskapsluckor inom aktuellt forskningsläge kring det tidigmoderna Hova och det angivna syftet centrerades undersökningen kring följande frågeställningar:

- Hur har platsen för undersökningsområdet nyttjats under tidigmodern tid?
- Hur såg marknadens utvecklingsförlopp ut?
- Vilket förhållande hade marknadsplatsen och Hovas landtull?

Figur 1. Undersökningsområdet strax norr om E20, utmärkt på Terrängkartan. Skala 1:55 000.

Scaſven

Brätstorp

Delebeck Torp

Sjötorp

Barkåsen

SKögen

Xoserud

Nolltorp

Meltorp

Kräppfild

Björnebyk.

Högsten

Herängen.

Hulla

fagersand

Bierka.

Heltorp

Kullarv

Bäckå

Brusgholt.

Smidtorp

Bratå

Aclorp

Björstorp

Folkberg

Båretorp

Strupeker.

Guntorp

Häger.

Hägghult

Babitt

Häggebo

valljö.

valljö

Bälernä

Häslöberg.

Hofva.

Höllstorp

Fynskälla

Häkenhalla

Storokjla

Siggeend.

Bratörp

Carstörp

Sageckij

Grimstörp

Sjögstörp

Ellerörp

Bonörp

mään

Nockerud

Slädebo

Holt

lamansbor

Östeflötan

Bakerud

Dalen

Storö

Jerstörp

Kredcksjöholt.

Åsen.

Kyrkängan.

Algerås.

10

Björkshult.

Bokerud.

Bogerud

romelunda

Baker

Högshult

Olse

Åsbo

Smiedsbo.

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

10

Svenen La

HISTORISK BAKGRUND

Hova under 1600- och 1700-tal

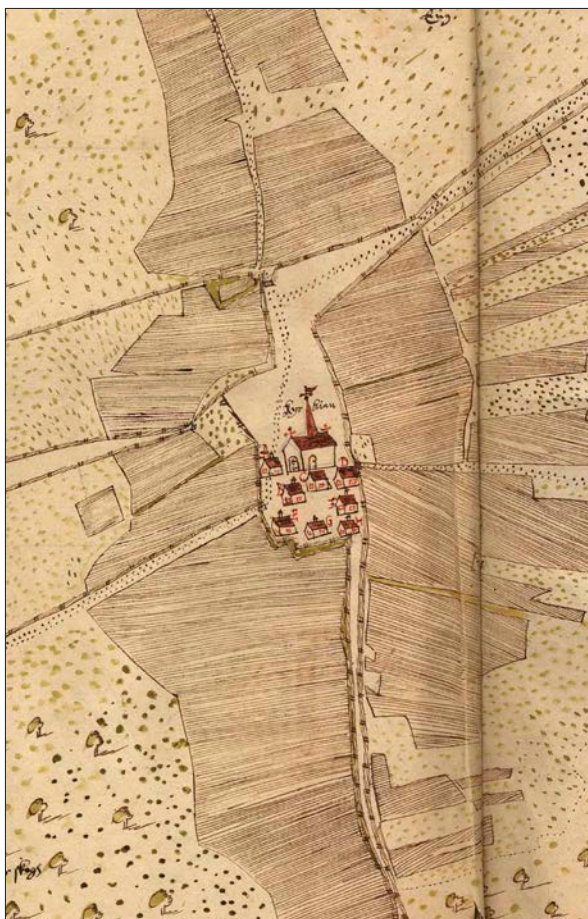
En introduktion till det tidigmoderna Hova kan med fördel utgå från flertalet rese- och sockenbeskrivningar som sammanställdes under framförallt 1700-talet. Anledningen till att så många passerade och intresserade sig för samhället och dess omgivning var Hovas läge utefter den huvudled som under perioder var

den enda vägen mellan västkusten och Bergslagen, och i förlängningen vidare mot Mälardalen (figur 2). Att den medeltida Eriksgatan bitvis sammanföll med denna sträcka och att Hova år 1275 valdes som plats för det avgörande slaget mellan Kung Valdemar Birgersson och hans bror hertig Magnus Birgersson (sedermera Ladulås) vittnar även om vägens roll som betydelsefull genomfartsled genom århundraden.

Figur 2. Nuvarande sträckning av väg E20 förbi Hova sammanfaller i stort med den äldre vägen. Foto från väst.

Bild, helsida. På 1655 års häradscharta framgår tydligt det tidigmoderna Hovas kommunikativa läge utmed riksvägen mellan västkusten och Bergslagen/Mälardalen. Hova (*Hofva*) är här beläget i kartans mitt. Kartan är orienterad med norr uppåt.

Figur 3. Hova kyrkby markerad på 1642 års geometriska karta.

Under andra halvan av 1700-talet skulle en genomresande i Hova mötas av en bebyggelsestruktur som i stort sammanfaller med den vi kan se i det tidigaste kartmaterialet från första halvan av 1600-talet (figur 3). Gårdarna ligger samlade kring den medeltida kyrkan på Lokaåsen och omgärdas av uppodlade åkerarealer, ängar och utmarker. Flera vägsträckor sammanstrålar här och kyrkbyn framstår därmed som en kommunikativ knutpunkt i landskapet. Denna struktur skulle ändras först på 1800-talet då en del av Storgården kring sekelskiftet 1700/1800 flyttade ut och blev dagens Nyängsholms gård, följt av ytterligare gårdar vid Laga skifte ett femtiotal år senare.

I sin roll som Carl von Linnés lärjunge företog botanikern och prästen Pehr Kalm 1742 en resa genom Västergötland och Bohuslän (Kalm 1746 [tr. 1977]). I juli passerade han Hova och noterade på ängar och i lundar den rika förekomsten av Slättergubbe

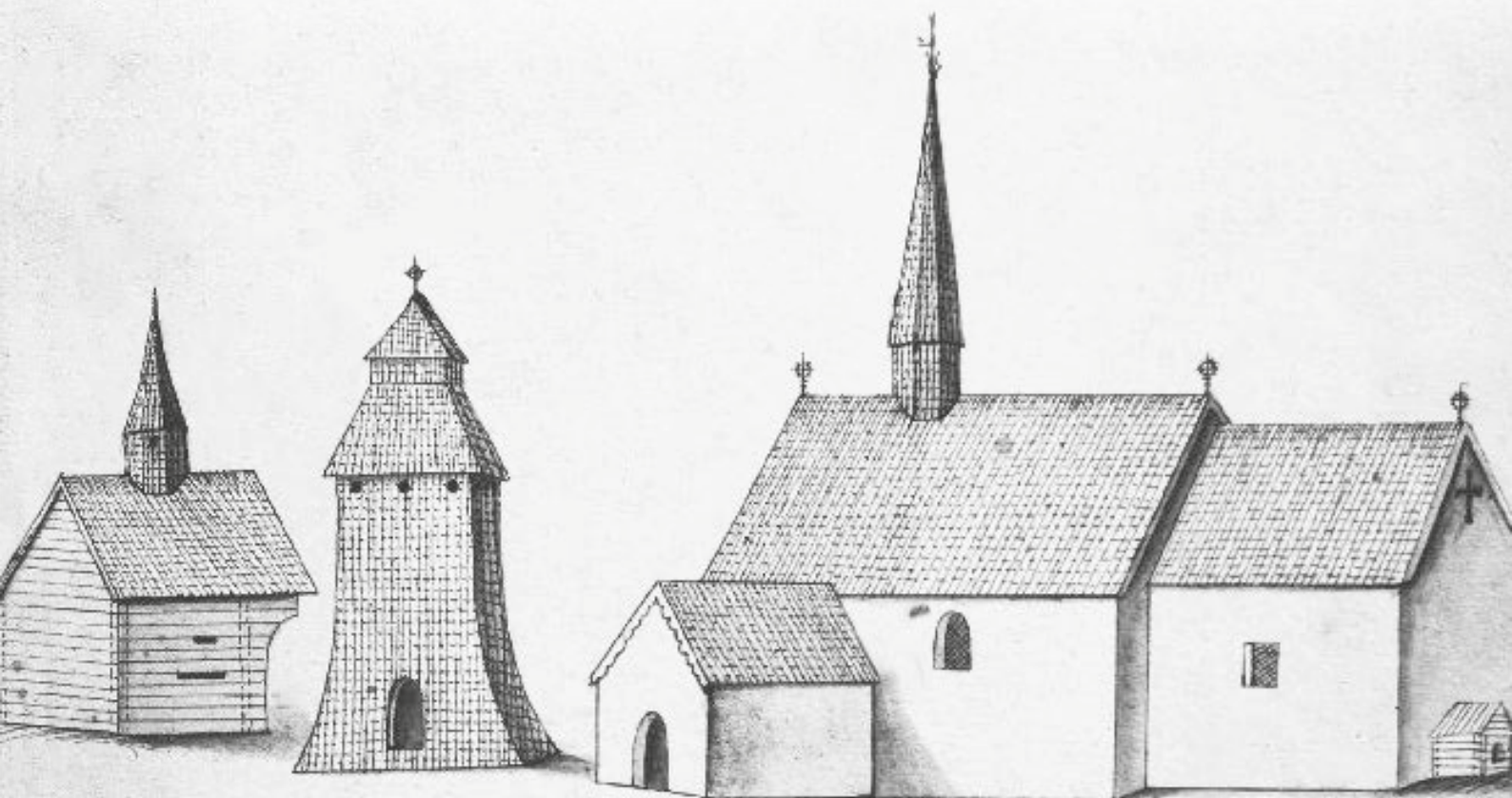
Figur 4. Medicinalväxten Slättergubbe, som även är benämnd Hästfibla. Källa: Bilder ur Nordens Flora (Lindman 1917).

(*Arnica Montana*) (figur 4). Denna ört ansågs besitta läkande egenskaper och Kalm menade att alla apotek i riket härifrån skulle kunna förses med denna medicinalväxt. I hans skildring finner man dessutom en beskrivning över spår av redan då äldre tiders odling. På vägen söderut från Hova reflekterade Kalm över de små höjdryggar som gjorts synliga i områden där skog avverkats och marken bränts av genom svedjebruk. Av en köpman i Mariestad får han det förklarar för sig att dessa ojämnheter utgör sedan länge övergivna åkersystem efter människor från en tidigare rikt befolkad bygd. I juni ett par år senare skulle även Kalms läromästare Linné på sin västgötska resa färdas genom Hova, och likaså han slogs av att ängarna var helt täckta av den gula Arnica. Som botaniker intresserade sig dessa upptäcktsresande förstås främst för bygdens flora men i sin skildring berättar Linné även att landsvägen vid Hova nyligen var lagad, samt att det här varje september hölls en ansevärd oxmarknad (Linné 1747 [tr. 2005]).

Den blott 17 åriga Johan Christoffer Von Köhler var nästa resenär att i sann upplysningsanda företa en resa ut i landet, och han kommer med nya uppgifter om Hova. 1754 vittnade han om att byn inte bara hade ett postkontor och en marknadsplats, utan även en tull. Tullstationen reglerade böndernas handel med bland annat Bergslagen i norr och valet av plats för tullstationen beskrevs som strategisk då det "...*finnas inga andre vägar ifrån V. Götland upåt Landet, utom de som går genom Hofva...*" (Köhler 1987). Fler uppgifter om denna marknad och tull får vi i prosten Olof Sundholms Beskrifning öfver Hofva Sockn 1785 (återgiven i Ahlgren & Hallbäck 1983). Här berättas att marknaden hölls två gånger per år, den 16 februari och den 25 september, och att oxmarknaden var landets största. De årliga intäkterna vid Hovatullen uppgick vid denna tid till 1500–1600 riksdaler och tullen förvaltades av Överinspektör Clas Billwall, som till sin hjälp hade en tullskrivare och en lägre tjänsteman, benämnd besökare. Postmästare var Mathias Billwall, bror till tullinspektören, och deras far, Joh. Andersson, var de båda brödernas föregångare som tullnär

och postmästare. Han hade i sin tur tagit över jobbet som tullnär av sin far; And. Pehrsson. Vi får även reda på att det i Hova kyrkby dessutom fanns en skola, ett tingshus, ett fattighus och en gästgivargård, som gör att byn hade många funktioner som man annars ofta bara finner i städer eller köpingar (figur 5).

I P.E. Lindskogs sockenbeskrivning från 1810 får vi veta lite mer om invånarna i bygden. Deras främsta inkomst var vid denna tid skjuts och transport samt försäljning av "skogs-effekter", vilket sannolikt syftar på varor som kol och virke. Boskaphållning däremot var enligt Lindskog mer utbredd förr när svedjebruk fortfarande var tillåtet, vilket då skapade gynnsamma förutsättningar för betesmark. Lindskog förtäljer även att Hovaborna ska ha varit kända för "*öfverdåd och mindre ordning*", vilket han menar har sin orsak i byns läge längs en genomfartsled med marknader, ting, stämmor, exercis-möten och skjutsningar. Lindskog avslutar dock med att på senare år ska ungdomens vårdnad och de äldres uppförande lyckligtvis ha förbättrats (Lindskog 1810 [tr. 1985]).

Figur 5. Hova kyrka avbildad i Peringskiölds Monumenta (1670-tal) innan den brann ned efter ett blixtnedslag 1723. Källa: Kulturmiljöbild, Riksantikvarieämbetet (CC-PD).

Tullväsendet under tidigmodern tid

Hovas tull och marknadsplats är en nyckel till att förstå bygden under den här tidsperioden. Sveriges tullväsende under tidigmodern tid var ett komplext system av mindre enheter bestående av ett flertal stationer och en mängd anställda ute i landet, som i slutändan styrdes från huvudstaden. Tullen sysselsatte både direkt och indirekt många människor, och ännu fler hade förstås med den att göra i deras roller som handelsmän, försäljare och köpare av olika varor (figur 6). Som exempel kan nämnas att nationalskalden Carl Mikael Bellman 1767 blev anställd som extra ordinarie kanslist av Generaltulldirektionen (ungefär motsvarande tullens överstyrelse), samt att författaren Hjalmar Söderberg under 1880-talet arbetade som tulltjänsteman vid Generaltullstyrelsens Revisionsbyrå (Wikberg 2006, s. 34–38).

Att begära betalning för införsel eller utförsel av varor mellan länder, städer eller marknader är en gammal uppfinning som i Sverige kan beläggas åtminstone från slutet av 1100-talet (ibid., s. 17ff). Sedan medeltid har en myriad av olika tullar existerat, alla anpassade efter tidens behov; passagetull, hästtull, salttull, torgtull, strömtull, järntull, kvarn-

tull, sjötull, landtull, gränstull m.fl. I grunden var syftet med dessa pålagor att dels få in pengar till statskassan, och dels att kunna reglera importen av olika varor och på så sätt gynna inhemsk produktion. Sjötullen kom att bli den största tullen och tillämpades vid handeln med utlandet sjövägen, där Gränstullen var dess komplement på land. Under den svenska stormaktstiden fördes många och dyra krigsföretag och tullintäkter kom då att bli en viktig inkomstkälla. För att öka intäkterna bestämde Gustav II Adolf 1622 att tull nu även skulle tas ut på varor som handlades inom riket. Denna kom att kallas Landtullen (även benämnd Lilla tullen eller Porttullen) och infördes allteftersom vid städer och på marknadsplatser ute på landsbygden. Detta var en konsumtionstull som kom att innefatta livsmedel, beklädnadsvaror, kreatur, trävaror, metaller osv., och 1699 svarade Lilla tullen för drygt 10% av rikets inkomster (Rådmark 1992).

Vid införandet av landtullen 1622 fanns initialt ett arrendesystem där en tullstation kunde arrenderas av högstbjudande, så att staten på så sätt kunde garanteras intäkter. Brister i arrendatorernas utövning och deras ibland hårda behandling av allmogen gjorde så att detta system under perioder övergavs och staten tog över hanteringen av tullen. Då tillsattes tullinspektorer vilka fick provision av

Tjänst	Beskrivning
Tullinspektör	Ansvarig över ett visst distrikt med underliggande tullstationer, t.ex. en stad eller ett län
Tullnär	Ansvarig för tullstationen och för redovisningen av tullintäkterna. Ibland densamma som tullskrivaren
Tullskrivare	Tjänsteman med uppgift att bl.a. föra räkneskaper
Besökare	Lägre tjänsteman som visiterade och kontrollerade att varor tullades
Gränsridare	Anställd för att förhindra olovlig införsel av varor över riksgränsen
Tullknekt	Anställd vid tullhusen i städerna för att ledsaga de som erlagt tull till antingen till handelsplatsen, eller som eskort genom staden om de skulle fara vidare
Brokikare	Anställd vid sjöstäder med uppgift att varsko om skeppens ankomst, samt att hålla uppsikt över tullgodset

Figur 6. De vanligaste anställningarna vid en tullstation. Källor: Wikberg 2006; Ernevik 1984.

Figur 7. Likt denna sentida tullstation vid norska Tyslingmov bör man tänka sig Hovatullen bestående av en stuga med en vägbom som kontrollerade genomfarten. Källa: Karl Josefsson-Björk, Digitalt museum (UMFA53201:1903) (CC BY-NC-ND).

tulluppbörden från sina stationer så att de skulle ha ett större incitament att upprätthålla höga intäkter (Bodell 1970, s. 66–83; Ernevik 1984, s. 25–27). Vid införandet av Landtullen beslutades även att det på tullplatserna skulle uppföras tullhus, staket och bommar där en tullskrivare inför ägaren skulle räkna ut tullen för varje vara (figur 7). Ägaren gav inte tullavgiften till tullskrivaren direkt utan den lades i en låst kista som endast stathållaren hade nyckel till, vilken tömde innehållet varje onsdag

efter det att han översett tullskrivarens räkenskaper över intäkterna. Den som hade betalt sin tull fick ett kvitto som sedan skulle lämnas till en tullknekt som eskorterade personen antingen till handelsplatsen eller till nästa tullstation på andra sidan staden, om denna endast ville passera igenom samhället (se Ernevik 1984, s. 25–26; se även figur 21). Landtullen genomgick ett flertal omorganiseringar under sin närapå 200-åriga levnad och avvecklades tillslut 1810.

ANTIKVARIISK BAKGRUND

Undersökningsområdet

Hova socken ligger i Vadsbo härad i nordöstra Västra Götalands län och gränsar till Örebro län i öst och Värmlands län i norr. Det centralt liggande Hova tätort är tillsammans med Gårdsjö i öst socknens största samhällen där invånarantalet 2015 uppgick till 1254 respektive 128 invånare (Statistiska centralbyrån). Väg E20 skär hela socknen i nordöstlig/sydvästlig riktning vilket i stort motsvarar sträckningen av det äldre vägnätet som förband Västsverige och Mälardalen. Undersökningsområdet uppgick till en area av ca 1 900 m² och låg en knapp kilometer nordöst om

Hova samhälle. Markförhållandena mellan samhället och Hovaån utgjordes av plan lerhaltig åkermark som vid undersökningsområdet övergick till gräsmark, vilken innan de arkeologiska insatserna var bevuxen med mindre buskar, sly och enstaka träd. Undersökningsytan begränsas i öst av Hovaån, där nuvarande Hovbron går över åfåran i sydöst (figur 8). Väst om ytan går en grusväg mot en i norr liggande skjutbana, och i syd drar nuvarande sträckning av väg E20 fram som under dåvarande namnet Rikssexan färdigställdes på 1940-talet. Byggnationerna efter och i anslutning till anläggandet av vägen inkluderade en omdragning av Hovaån och lertäkt, vilka tillsammans

Figur 8. Undersökningsområdet låg vid Hovbron en kilometer nordöst om Hova tätort. Mot bakgrund av Fastighetskartan, skala 1:2 500.

Bild, helsida. Tre generationers broar över den framringlande Hovaån. Undersökningsområdet låg mellan nuvarande vägsträckning för E20 och den planerade nydragningen, i anslutning till ån. Foto från nordöst.

Figur 9. Den lokala topografin vid undersökningsområdet har påverkats kraftigt av lertäkt och anläggandet av Rikssexan på 1940-talet. Bilden är tagen från väster innan dessa omdaningar där den ursprungliga mjuka slänten ner mot Hovaån kan anas framför stenvalsbron. Källa: Okänd fotograf/Hova hembygdsförening.

Figur 10. Bilden är taget från ungefär samma håll som den övre bilden (figur 9) vid den kompletterande utredningen 2016 där ytan nu utgörs av en plåtliknande miljö med branta sluttningar. Foto från väst.

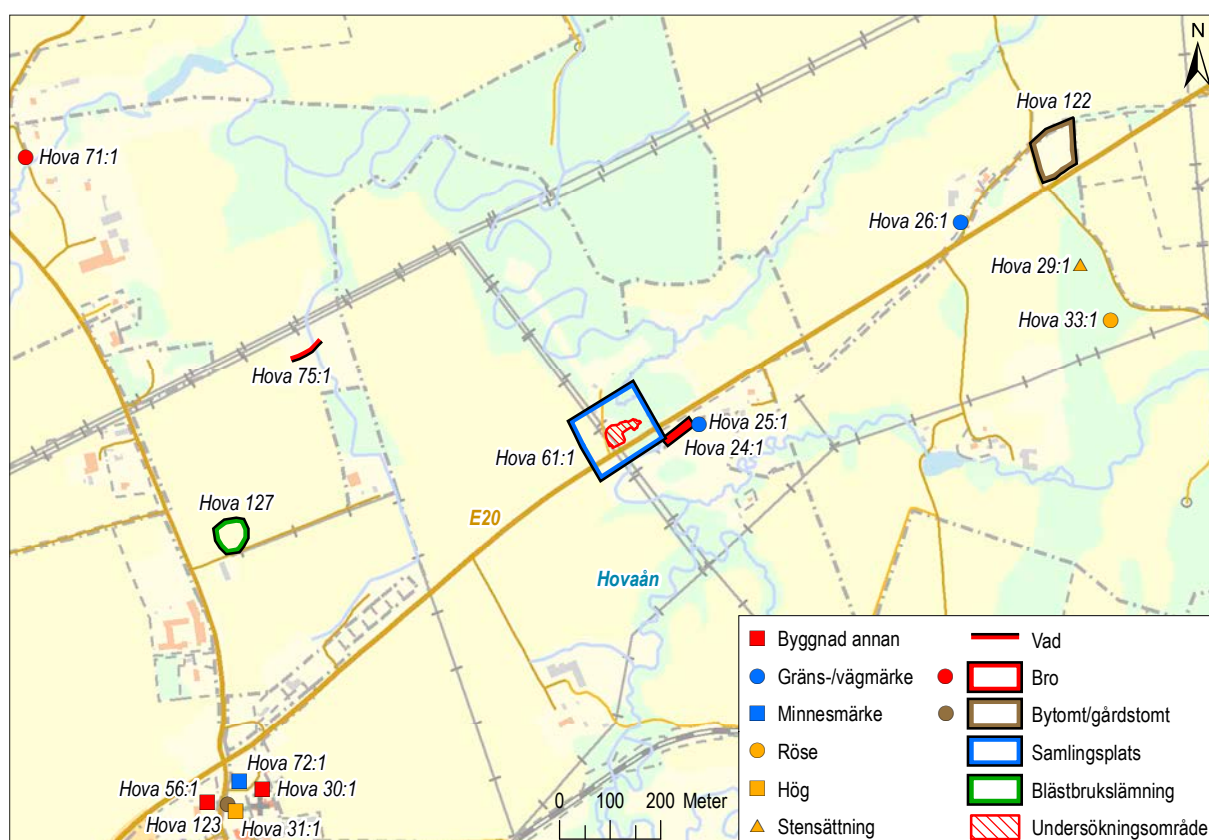

kraftigt påverkat den lokala miljöns utformning. Urschaktningarna i den ursprungliga mjuka östgående sluttningen ner mot Hovaån resulterade i en plåtliknande topografi med upp mot sex meter branta slänter i nordöst och öst (figur 9 och 10). Det var på detta höjdparti bevarade lämningar påträffades, medan de sentida byggnationerna avlägsnat alla spår av dem i syd, öst, nordöst och väst.

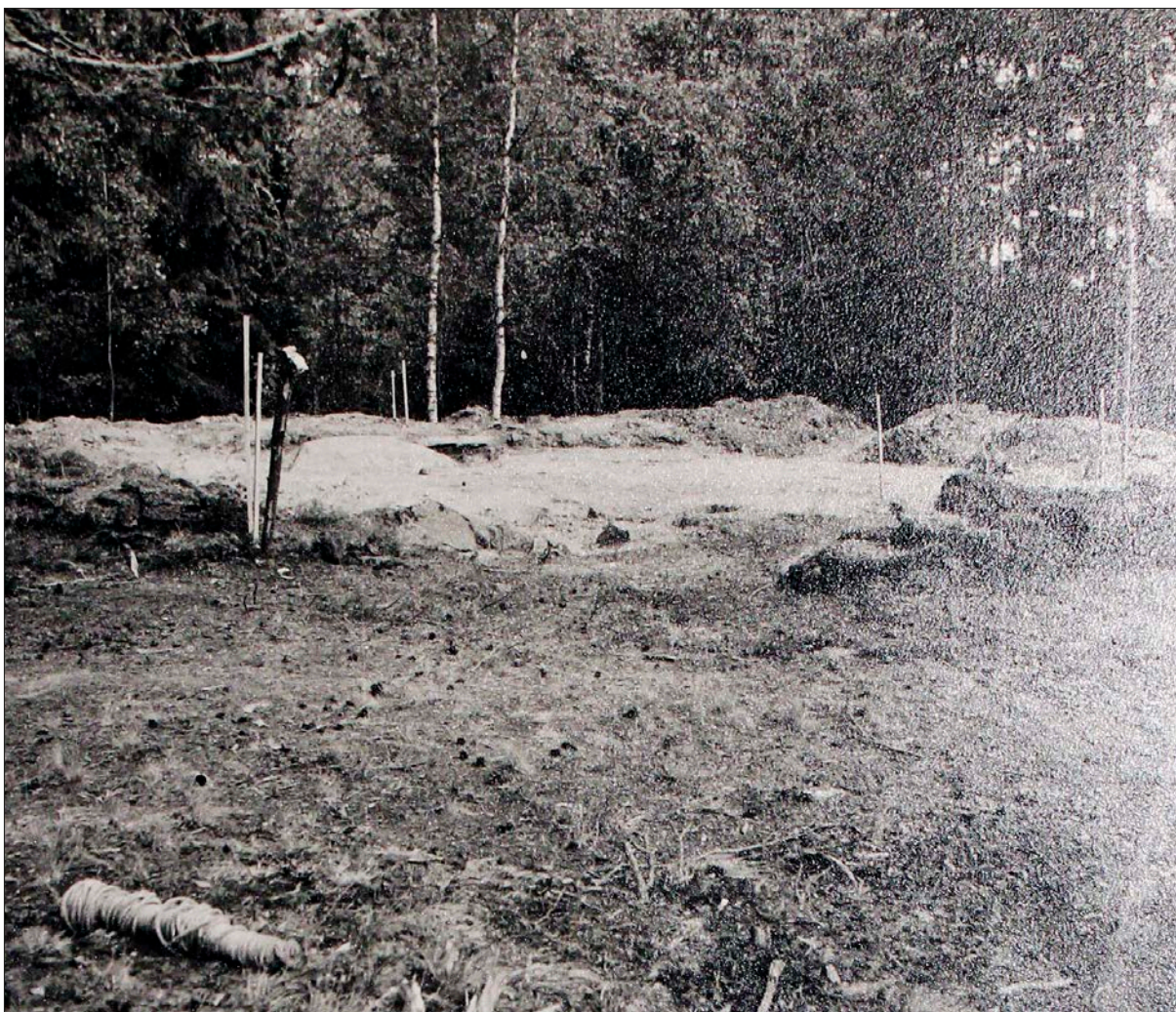
Fornlämningars bild och topografi

Hova samhälle ligger i norra änden av Vadsboslätten med sina vidsträckta åkerarealer (figur 11), vilka fortsätter i ett stråk mot sjön Skagern i norr. I nordöst tar Tivedens skogsmarker vid och i sydöst Fägremsos dito. Förhistorien i bygden representeras framförallt av enskilda stensättningar, rösen och domarringar (t.ex. RAÄ-nr Hova 20:1, 22:1, 29:1, 51:1, 120:1). Det finns endast ett känt gravfält i socknen vilket utgörs av fem domarringar samt ett antal lämningar i FMIS benämnda som "klumpformiga stenar" (RAÄ-nr Hova 27). Det finns även flera uppgifter om ett nu försvunnet gravfält som ska ha funnits vid samhället,

där till exempel Sundholm i sin sockenbeskrivning från 1785 beskriver ett antal "ättehögar" som ska ha legat strax söder om Hova by (återgiven i Ahlgren & Hallbäck 1983, s. 125). Inga förhistoriska boplatser är registrerade i socknen men mänsklig närvaro kan ändå beläggas redan från stenåldern genom ett antal lösfynd i form av stenyxor (t.ex. RAÄ-nr Hova 87:1, 91:1) och en skifferspets (SHM 17874). Ett lösfynd av en sländtrissa i glimmerskiffer (SHM 14984) i Åstorp strax söder om Hova samhälle indikerar även att ej ännu upptäckta järnåldersgårdar torde finnas i området. Spåren av äldre odlingslandskap finns runt om i bygden i form av odlingsrösen och stenröjda ytor (t.ex. RAÄ-nr Hova 92:1, 117:1). Den relativt rika förekomsten av lämningar som broar (RAÄ-nr Hova 24:1, 71:1), vadställen (RAÄ-nr 75:1) samt gränsmärken och milstenar (RAÄ-nr Hova 25:1, 34:1, 47:1) vittnar om Hovas kommunikativa läge i relation till färdleden som i generationer letat sig fram genom landskapet. Hova kyrkby var en knutpunkt i bygden under särskilt tidigmodern tid (se *Historisk bakgrund*) då även enskilda gårdar (t.ex. RAÄ-nr Hova 122:1) och torp (t.ex. RAÄ-nr Hova 119) fanns utspridda runt om i landskapet.

Figur 11. Närliggande lämningar i fornminnesregistret (FMIS) utmärkta på Fastighetskartan. Skala 1:15 000.

Figur 12. Ett av schakten med den påträffade grundmuren vid Fagerlids kyrkoplats 1970 (Beerståhl 1970).

Figur 13. Den äldre stenvalvsbron (RAÄ-nr Hova 24:1) med sitt bevarade vägstråk i förgrunden. Den då nyanlagda Hovbron med Rikssexan skär tvärs igenom platsen för marknaden (RAÄ-nr Hova 61:1) där undersökningsytan med sin slänt ner mot ån skymtar bakom denna. Källa: Eric von Rosen, 1945. Digitalt museum (OLM-2008-5-332) (CC-PDM).

Tidigare arkeologiska insatser i närområdet

Avsaknaden av förhistoriska boplatser i Hova socken torde delvis kunna förklaras av att inga storskaliga exploateringsprojekt, och därmed mycket få uppdragsarkeologiska insatser, tidigare genomförts här. Innan planerna med den nya dragningen av E20 bestod de arkeologiska insatserna i bygden främst av enstaka utredningar och kulturmiljökonsekvensbeskrivningar som inte innefattat fältingrepp (t.ex. Loeffler 2009). Under 1970 genomfördes dock en arkeologisk utgrävning av Fagerlids gamla kyrkoplats (RAÄ-nr Hova 14:1) strax söder om Hova samhälle (figur 12). Antikvarie Nils Fredrik Beerståhl tog då tillsammans med arbetskraft från Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS) upp schakt på platsen där kyrkan enligt arkiv- och kartuppgifter skulle ha stått, och identifierade grundmurar till en byggnad samt påträffade bland annat en medeltida brakteat (ensidigt mynt) och flera mynt från 1400- och 1600-tal (Beerståhl 1970).

Inför Trafikverkets initiala planering av den nya sträckningen av väg E20 genom Hova socken utförde Västergötlands museum 2008 en kulturhistorisk förstudie längs den föreslagna vägkorridoren (Holmgren & Sjölin 2008). Denna bestod av kart- och arkivstudier samt en översiktlig fältinventering vars syfte var att identifiera kulturvärden i form av forn lämningar, bebyggelse och kulturlandskap, och i vilken mån dessa skulle komma att beröras av en framtida exploatering. Studien kom att innefatta både Hova tätort och miljön kring Hovbron. Vid samhället framhölls framförallt den välbevarade kyrkomiljön med sin kyrka med medeltida anor, prästgården (RAÄ-nr Hova 56:1), sockenmagasinet (RAÄ-nr Hova 30) och dess förhållande till den äldre riksvägen mellan Stockholm och Göteborg (nuvarande Torggatan). Denna miljö relaterar både rumsligt och tidsmässigt till de tidigare kända lämningarna vid Hovbron, och bildar tillsammans med dessa ett enhetligt kulturhistoriskt sammanhang. Den äldre riksvägen belagd i det historiska kartmaterialet fortsätter från Hova samhälle i nordostlig riktning i huvudsak i samma sträckning som nuvarande E20. På så sätt knyter den an till Hovbron med den närliggande äldre stenalvsbron med sitt bevarade vägstråk (RAÄ-nr Hova 24:1), gränsstenarna som markerar när Tiveden tar vid (RAÄ-nr

Hova 25:1), samt den marknadsplats (RAÄ-nr Hova 61:1) som utifrån 1642 år karta belagts strax nordväst om dagens Hovabro (figur 13). Studiens författare bedömde denna enhetliga kulturmiljö som värdefull i förståelsen av tidigmoderna Hovas kommunikativa betydelse och rekommenderade en arkeologisk utredning för att slå fast huruvida lämningar fanns bevarade inom vissa av de ytor som skulle beröras av den nya vägdragningen (ibid. s. 24–25, 28–29).

En sådan utredning utfördes 2013 då Arkeologikonstult genomförde en särskild arkeologisk utredning mellan Fagerlid i söder och Bahult i norr (Lindwall 2013). Inom denna upptogs sökschakt både i anslutning till kyrkomiljön, i åkergårderna mellan samhället och Hovbron, samt vid bron. Strax väst om kyrkan konstaterades förekomst av ett fyndförande lager från 1600–1700-tal vilket tolkades som spår efter Klockaregården (RAÄ-nr Hova 123), vars plats kunde beläggas i det historiska kartmaterialet. Inga spår påträffades här av den hög (RAÄ-nr Hova 31) som enligt uppgift ska ha funnits vid kyrkan, men som på 1800-talet då skulle ha borttagits. I åkermarken norr om kyrkan i höjd med reningsverket framkom reduktionslagg i flera schakt (RAÄ-nr Hova 127). Dessa noterades både i matjorden samt i ett lager och i en ränna och antyder att en järnframställningsplats med okänd datering finns i anslutning till platsen. Ett flertal schakt upptogs även i åkermark väst om Hovaån, där ett antal av dessa kom att placeras inom västra delen av marknadsplatsen enligt dess dåvarande utbredning i FMIS. Östra delen av marknadsplatsen var vid utredningstillfället bevuxen och där uppgifter från Trafikverket gjorde gällande att stora mängder påförda massor kunde försvåra schaktningen. Trots mindre bitar av kulturindikerande kol och bränd lera i ploglagret i flera av schakten påträffades inga lämningar. Metalldetekteringen av matjorden resulterade dock i ett relativt rikligt fyndmaterial; flertalet mynt från 1700-talet, ett nyckelhålsbeslag, en silversmälta, en knapp och en blyplomb (figur 14). Detta antydde därmed en viss närvaro på platsen under 1700-tal där möjligheten fanns att bevarade lämningar skulle kunna finnas närmare Hovaån i den östra delen av marknadsplatsen. Detta motiverade en kompletterande arkeologisk utredning, vilken skulle komma att utföras 2016.

Figur 14. Blyplomb från utredningen 2013 som användes för märkning av tygvaror (se Lindwall 2013, s. 18). Skala 2:1.

Figur 15. Metalldetektor användes vid alla steg i utredningen. Här detekterar Hampus Norrgren torven vid upptagandet av ett av schakten.

Kompletterande arkeologisk utredningen 2016

De preliminära resultaten av den kompletterande arkeologiska utredningen redovisades i ett PM till länsstyrelsen efter fältinsatsens slut (se Bornfalk Back 2016), varefter undersökning följde direkt på denna. Här ges en sammanfattning av dessa resultat samt även en diskussion om de metalldetekteringsstrategier som tillämpades i både den särskilda utredningen som i den kompletterande, vilka var avgörande för att platsen sedermera skulle genomgå föreliggande arkeologiska undersökning.

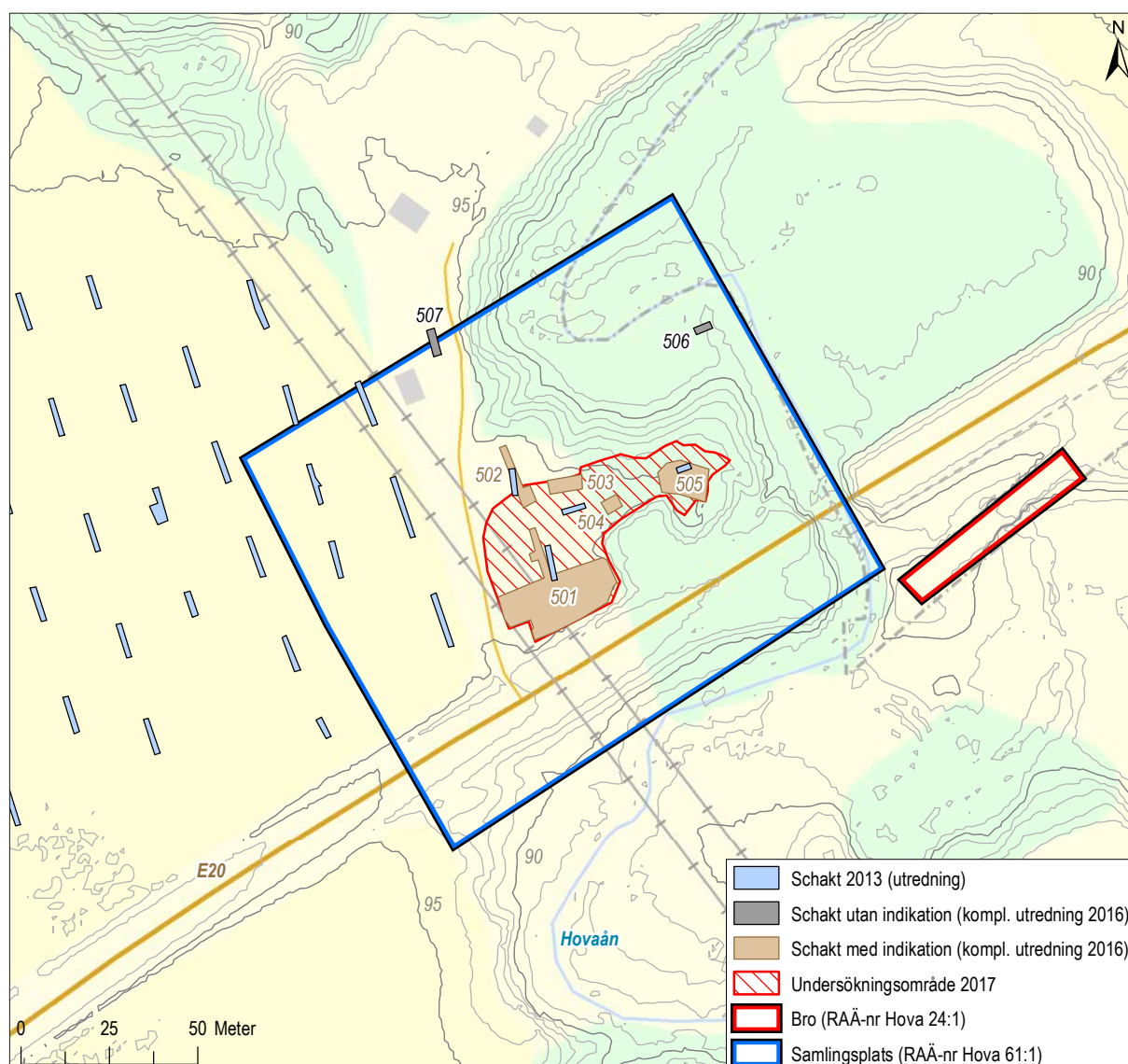
Syftet med den kompletterande arkeologiska utredningen var att genom ett antal sökschakt identifiera och avgränsa eventuella lämningar inom östra delen av marknadsplatsen RAÄ-nr Hova 61:1 (se bilaga 1 *Schaktbeskrivning*). Vid den arkeologiska utredningen (Lindwall 2013) misstänkte man att aktiviteter inom en marknadsplats som hölls endast ett par gånger om året inte nödvändigtvis lämnade spår i

form av bevarade konstruktioner och anläggningar, men att däremot lösfynd som borttappade mynt, kvarlämnade plomber och andra handelsindikerande föremål torde kunna påträffas. Av den anledningen metalldetekterades matjorden i de schakt som placerades i och i anslutning till lämningen för att på så sätt ändå skapa ett underlag till diskussion om eventuell närvaro och karaktär av marknadsplatsen (ibid, s. 16–19). Denna metodik visade sig lyckad (se ovan) och föranledde utformningen av en metalldetekteringsstrategi även i den kompletterande utredningen. Inom denna metalldetekterades initialt matjorden/torven över hela ytan i parallella sökstråk med tre meters mellanrum (figur 15). Att tidigt bilda sig en uppfattning om fyndförekomst, recenta inslag och variation av metaller i marken var till stor nytta av förståelsen av platsen i allmänhet, och vid valet av schaktens placering inom det ca 8 000 m² stora området i synnerhet. Det kunde snabbt konstateras att andelen recenta järnutslag var relativt hög, samt att den skjutbana som ligger strax norr om utredningsområdet hade alstrat en större mängd patroner vilka ibland gav liknande utslag på detektorn som

exempelvis en 1700-talsknapp i kopparlegering skulle göra. Av den anledningen undersöktes i detta skede endast ett urval av järnutslagen så att fokus kunde läggas på att kontrollera utslagen av ädlare metaller. Strategin visade sig lyckosam då första schaktet (501) placerades på en yta med en högre andel utslag (t.ex. verktyg) där sedermera en husgrund framkom vars övriga fyndmaterial antydde en datering till 1700-tal.

I och med att bevarade lämningar nu hade konstaterats inom området för marknadsplatsen fokuserade utredningen vidare på att skapa underlag till frågor om omfattning, karaktär och utbredning av dessa.

Sammanlagt sju schakt togs därför upp utspridda i området där matjorden i dessa metalldetekterades ner till orörd marknivå eller tills lämningar påträffades. Detta resulterade i ytterligare två husgrunder, kulturlager, anläggningar och ett rikt fyndmaterial som tillsammans indikerade på en intensiv aktivitet under tidigmodern tid. I nordvästra, nordöstra samt i de centrala schaktens norra delar framkom varken konstruktioner eller fynd av antikvariskt intresse, varför lämningen kunde avgränsas till ett område vid väg E20 (figur 16). Detta låg till grund för länsstyrelsens beslut att en arkeologisk undersökning skulle genomföras på denna yta.

Figur 16. Söschaktet i den kompletterande utredningen 2016 kunde tillsammans med resultatet från utredningen 2013 begränsa de bevarade lämningarna till ett område i anslutning till väg E20. I nordöst, öst och syd var denna yta urschaktad vid sentida byggnationer. Mot bakgrund av Fastighetskartan med höjdkurvor med en ekvidistans på 1 meter, skala 1:2 000.

GENOMFÖRANDE

Fältmetodik

Den dokumentationsmetod som användes i fält var *single context*. Detta är en metodik som utgår från en stratigrafisk struktur med tre nivåer: kontext – grupp – fas. Kontexterna är de minsta enheterna och kan bedömas antingen som *konstruktion* (t.ex. en stensyll), *brukning* (t.ex. ett golvlager) eller *destruktion* (t.ex. ett raseringslager). I en tolkningsprocess fogas sedan olika kontexter samman och bildar på så sätt isolerade grupper (t.ex. ett hus). En grupp består på så vis av olika mänskliga handlingar i olika skeden (dvs. husets byggnation, dess användning och sedermera rivning). Den högsta nivån utgörs av fasindelningen vilken består av sammansatta grupper och grundas på större förändringar i brukning eller rumslig struktur.

Undersökningen genomfördes huvudsakligen under perioden 13–24 mars 2017, när tjälen hade släppt ur marken. Delar av odlingslager (100 och 114) undersöktes dock redan den 13–15 februari på grund av att Trafikverket önskade få tillgång till en yta bortom dessa kontexter, och då bedömningen gjordes att dessa var möjliga att undersöka trots vinterförhållanden. Vid detta tillfälle var tjälen fortfarande kvar i torven som täckte odlingslagren varför denna initialt schaktades bort med maskin så att lagren kunde friläggas. Odlingslagren undersöktes sedan genom ett antal provgropar, för att få uppgifter om karaktär, tjocklek och fyndförekomst, samt provtogs för makrofossil. Efter detta undersöktes lagren med metalldetektor i samband med att de maskingrävdes skiktvis ned till orörd marknivå, då även fynd av icke-metall samlades in.

Vid undersökningen i mars schaktades initialt matjorden/torven över hela resterande yta bort med maskin för att få fram de bevarade lämningarna. Metalldetektor användes vid hela avbaningen och vid undersökningen av alla kontexter. I och med att metalldetekteringen vid den kompletterande utredningen visat att andelen recenta järnföremål i matjorden/torven var relativt hög kontrollerades endast ett urval av dessa, medan alla utslag av ädlare metaller undersöktes. Alla fynd i samtliga fyndkategorier som framkom i kontexterna tillvaratogs och registrerades i det GIS-baserade dokumentationsprogrammet SiteWorks. Sju metallfynd valdes ut och skickades för konservering (Oxider AB) baserat på en samlad bedömning av bevarandegrad, vetenskaplig potential och hur väl de representerade platsens aktiviteter.

Avsatta kulturlager undersöktes för hand med fyllhammare och gotlandsskrapa. Initialt planerades att en viss procent av varje lager även skulle sällas för att på så sätt kunna fånga upp mindre fynd och benmaterial (t.ex. fiskben). Det visades sig dock snabbt att markförhållandena inte tillät detta då alla lager i olika utsträckning var lerhaltiga, vilket förhindrade sällning. Närvaro av fiskben kunde dock beläggas utifrån jordprover tagna från avsatta lager. Varje kontext och fynd mättes in med en RTK-GPS och samtliga lämningar fotograferades med en digitalkamera. Dokumentationen av mer komplexa lämningar kompletterades med lodfoto. Den skriftliga dokumentationen utfördes på digitala kontextblanketter i läsplattor vilka sedan fördes över till SiteWorks för sammankoppling med inmätningarna. Vid undersökningen av varje kontext gjordes en bedömning huruvida provtagning för naturvetenskapliga analyser kunde bidra till tolkningen av denna.

Förmedlingsinsatser och populärvetenskapligt moment

I och med att Trafikverket nyttjade området runt om undersökningsplatsen under tiden utgrävningen genomfördes bedömdes det ur ett säkerhetsperspektiv ej lämpligt att ta emot besökare för guidade visningar. Förmedlingen skedde istället genom två artiklar publicerade på Arkeologikonsults hemsida; en som berörde fältinsatsen och en som beskrev arkivmomentet. P4 Skaraborg (Sveriges Radio) besökte även utgrävningen och sände ett reportage om undersökningen den 23 mars 2017. Även Mariestadstidningen besökte utgrävningen och rapporterade om undersökningen samma dag. I enlighet med Riksantikvarieämbetets reviderade föreskrifter för uppdragsarkeologi (KRFS 2015:1, § 29) ingick i rapporteringen även ett populärvetenskapligt moment, vilket utvecklades med målet att resultatet skulle nå ut till så många som möjligt framförallt i undersökningens närområde. Momentet bestod av ett samarbete med Mariestadstidningen där Arkeologikonsult levererade olika texter om vad som

framkommit vid utgrävningen, om den uppdragsarkeologiska processen och det tidigmoderna tullväsendet, tillsammans med fyndfotografier, kartor och illustrationer. Detta sammanställdes av Mariestadstidningen till ett reportage publicerat den 22 mars 2018 vars upplaga låg på ca 11 000 exemplar (figur 17).

Analys

Arkiv- och kartanalys

Utöver undersökningens fältmoment lades i enlighet med länsstyrelsens förfrågningsunderlag ett större fokus på källforskning. Detta syftade dels till att komplettera bilden av marknadsplatsens utvecklingsförlopp och betydelse för bygden, samt genom sammanställande och beskrivning av arkivbestånd skapa förutsättningar för vidare forskning kring tidigmoderna Hova. Vid arkivanalysen studerades brevväxlingar, protokoll, tullräkenskaper, förteckningar över tulltjänstemän och hushållsförhör från framförallt 1600- och 1700-tal i både Riksarkivets

Figur 17. Det populärvetenskapliga momentet bestod av ett reportage i Mariestadstidningen med material levererat av Arkeologikonsult. Förmedlingsinsatserna är tillgänglig för nedladdning i Riksantikvarieämbetets öppna arkiv (SAMLA).

lokaler i Stockholm, och i digitaliserat material i dess digitala forskarsal. Uppsala universitetsbibliotek Carolina Rediviva besöktes för genomgång av Palm-skiöldska samlingen av handlingar från 1600- och 1700-tal rörande Hova.

Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA) besöktes för opublicerat material och äldre arkeologiska rapporter. I Riksantikvarieämbetets öppna arkiv (Samla) och på arkeologiska aktörers egna hemsidor eftersöktes rapporter relevanta för undersökningen. Specialinriktad litteratur om bland annat tullväsendet i regionala och lokala sammanhang konsulterades, liksom hembygdsböcker med lokalt fokus. Riksantikvarieämbetets digitala fornminnesregister (FMIS), Statens historiska museums föremålsdatabas (SHM) och Skogsstyrelsens förteckning (Skogens pärlor) genomsöktes för att på så sätt få en uppfattning om fornlämningsbilden i ett bygdperspektiv. För att skapa sig en bild av underökningsplatsen innan 1900-talets infrastrukturella förändringar eftersöktes dels i Digitalt museum äldre fotografier av miljön vid bron, och dels togs kontakt med Hova hembygdsförening för privata fotografier av området. Nämnas här bör även lokalhistoriker Åke Möller med Mariestad som specialområde som kom med värdefull information om arkivbestånd rörande Hova.

Analysen av historiskt kartmaterial syftade dels till att undersöka historisk användning och förändring i nyttjande av platsen, samt att i möjligaste mån skapa sig en uppfattning om de naturliga geografiska och topografiska förhållandena som föregick de moderna byggnationerna. Här användes Lantmäteriets databas av digitala kartakter. De kartor som bedömdes som relevanta för undersökningen rektifierades i ArcGIS gentemot modernt kartmaterial för att möjliggöra analyser med dagens landskap och med sedan tidigare registrerade fornlämningar.

Keramikanalys

Undersökningens keramikmaterial utgörs av både rödgods, fajans, porslin, flintgods och stengods. Analysen av keramiken syftade till att ge ett underlag till frågor om närvaro av olika kärl, material, datering och proveniens. Den sammanslagna mängden keramik uppgick till 143 fragment fördelat på 26 kontexter. Analysen utfördes av Mikael Johansson (Stockholms stadsmuseum).

Kritpipsanalys

Kritpipor utgör ett mycket bra dateringsmaterial då både form, typ, ornamentik och stämplars kan ge en ibland mycket exakt bild av fyndets tillverkningsperiod och tillverkare, och därmed proveniens. Sammanlagt 40 kritpipsfragment fördelade på 10 kontexter påträffades. Analysen utfördes av Arne Åkerhagen (Tobaks- och tändsticksmuseum).

Arkeobotanisk analys

Jordprov för makrofossilanalys samlades in från samtliga kulturlager i syfte att skapa ett bredare tolkningsunderlag för de olika kontexterna. Fynd av till exempel brända sädeslag, örter, frön eller insekter kan ge indikationer på användning och på så sätt både komplettera noteringarna gjorda i fält. Sammanlagt 25 prover analyserades av kvartärgeologen/arkeobotanikern Stefan Gustavsson (Arkeologikonsult).

Vedartsanalys

Artbestämning av träfragment kan ge svar på frågan om vilka träslag som användes i olika sammanhang. Inom undersökningen påträffades fragmenterade rester av trägolv i fyra kontexter, vilka alla analyserades. Analysen genomfördes av kvartärgeolog/arkeobotaniker Stefan Gustavsson (Arkeologikonsult).

Osteologisk analys

Allt påträffat benmaterial samlades in och analyserades med syfte att bidra till frågor om konsumtion, avfallshantering och funktion. Den sammanslagna mängden uppgick till knappt 1,4 kilo fördelat på 15 kontexter, där nötkreatur, gris, får/get och fisk finns representerade. Analysen utfördes av osteolog Tove Björk (Arkeologikonsult).

¹⁴C-analys

Material för ¹⁴C-analys samlades in från jordprover tagna för makrofossilanalys. Att datera lämningar från tidigmodern tid med denna metod kan dock vara svårt då felmarginalen för så pass sentida lämningar ofta är hög, och sällan bidrar till en snävare dateringssekvens än den som skapas utifrån fyndunderlag (t.ex. mynt, kritpipor eller keramik). Inom undersökningen valdes ett prov ut i makrofossilmaterialiet av arkeobotaniker Stefan Gustavsson (Arkeologikonsult), som skickades för analys till ICA-laboratoriet i Florida (USA).

Södra Södermanland

Hälsingland

C RONO ALLMENNIN

Handwritten Swedish text labels for various land parcels and locations, such as: Fälla, Skogsböle, Kyrketorp, Vadahus län, Bogls och Kroseruds län, Linnus län, Hälla Solan, Kierbyns län, Hållbergs län, and many others.

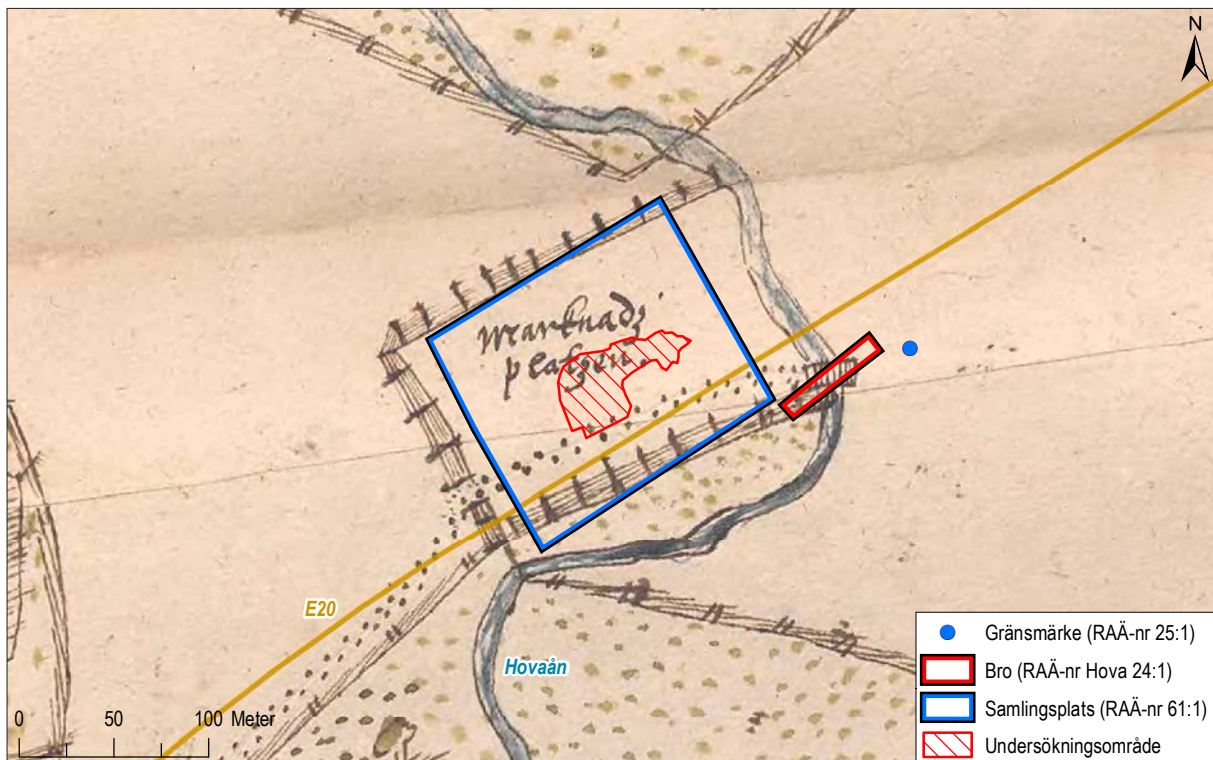
RESULTAT

Undersökningens kart- och arkivanalys resulterade i att en möjlig galgbacke samt en marknadsplats med tull kunde identifieras inom undersökningsområdet. Vid utgrävningen påträffades inga fynd eller konstruktioner efter dessa aktiviteter. Under fältmomentet framkom däremot torplämningar bestående av ett rikt material i form av lager, konstruktioner och fynd.

Avrättningsplats? (innan 1638)

Att det skulle ha funnits en avrättningsplats inom undersökningsytan stöds endast genom sekundära källuppgifter, men bedöms ändå som värd att lyfta fram. I samband med att man införde landtullen vid städer och marknader under 1600-talets första hälft ska missnöjet bland befolkningen ha vuxit. Detta resulterade i flera upplopp där tullhus och bommar förstördes och tullpersonalen trakasserades, ibland med vapen. I sin *Berättelser ur svenska historien* (1850) skriver historikern Anders Fryxell angående dessa upplopp att ”*Vid Hofva tillkom den enskilda anledningen, att stället för marknaden blifvit förflyttadt till förra afträtsplatsen*” (s. 239–240). Och som redovisas nedan är det till området vid Hovbron som marknaden flyttar 1638.

Inga spår som kan knytas till denna avrättningsplats framkom vid utgrävningen, men i och med att området skadats kraftigt under sentida byggnationer skulle sådana spår sedan länge kunna vara bortschaktade. Att en avrättningsplats kan ha funnits vid Hovbron är inte särskilt osannolikt om man ser på dess läge utmed en hårt trafikerad genomfartsled. Avrättningar var ofta publika händelser där de individer som avrättats ibland lämnades kvar på stegel eller i galgen för att fungera som avskräckande exempel för passerande. Att Hova länge utgjort en centralort i bygden med bland annat tingshus stödjer denna tanke. Inga uppgifter om den möjliga galgbackens fortsatta öde är idag kända. Men om man vidgar blicken till att infatta hela Vadsbo härad kan en hypotes vara att Fägremos avrättningsplats (RAÄ-nr Fredsberg 12:1), belägen en mil söder om bron, utgör Hovas efterföljare. Utifrån det historiska kartmaterialet kan denna beläggas från åtminstone början av 1700-talet genom 1718 års geometriska avmätning av Fredsbergs socken (LMS P51:1:3). Troligt är att en djupare arkivstudie som innefattade förteckningar i domböckerna över utdelade straff skulle kunna belysa saken närmare.

Figur 18. En rektifiering av 1600-talskartan mot de lokala förhållandena vid bron innan 1900-talets omdaningar resulterar att utbredningen för marknadsplatsen (RAÄ-nr Hova 61:1) blir något förskjuten gentemot nuvarande begränsning i FMIS. Detta är dock endast av administrativ betydelse då man vid omdragningen av åfåran och anläggandet av E20 schaktat ur resterande del av fornlämningen. Mot bakgrund av 1642 års avmätning tillsammans med sträckningen för E20 från dagens Fastighetskarta. Skala 1:4 000.

Marknadsplats med tull vid Hovbron (1638–1639)

Det är 1642 års geometriska avmätning över Hova (LMS P86-61:p1:32-33) som ligger till grund för att platsen en gång fornlämningsklassades som marknadsplatsen Hova 61:1. Området väst om bron är på denna inhägnat med ett kraftigt stängsel, betydligt rejälare framställt än omkringliggande gårdesgårdar, där ytan inom inhägnaden är utmärkt som ”marknads platsen”. Vid den kompletterande utredningen (Bornfalk Back 2016) noterades att nuvarande begränsning för marknadsplatsen i FMIS baseras på dagens topografiska förhållanden vid bron, och därmed inte tar hänsyn till 1900-talets omdaningar vid platsen, och följaktligen borde ha en något förskjuten utbredning (figur 18; se även figur 13).

Hur relaterar då denna kartuppgift om en marknadsplats med de fynd som gjordes under undersökningens fältmoment? Det enda fynd som med säkerhet kunde föras till 1600-tal var ett mynt (fynd-nr

100:598:1) som framkom vid metalldetekteringen av odlingslager (100). Myntet var kraftigt slitet och svårtytt men bedömdes som viktig i förståelsen av nyttjandet av platsen under detta tidiga skede varför det var ett av de fynd som valdes ut för konservering. Konserveringen resulterade i att myntet kunde bestämmas till ett 1/6 öres silvermynt präglat under Karl XI regeringstid år 1666, och därmed ett kvarts sekel efter kartuppgiftens årtal (figur 19, se bilaga 9 *Konserveringsrapport*). Myntet bedöms därför som ett lösfynd utan anknytning till marknadsplatsen vid Hovbron.

Figur 19. Efter konservering kunde myntet bestämmas till ett 1/6 öre, präglat år 1666 (fynd-nr 100:598:1). Skala 1:1.

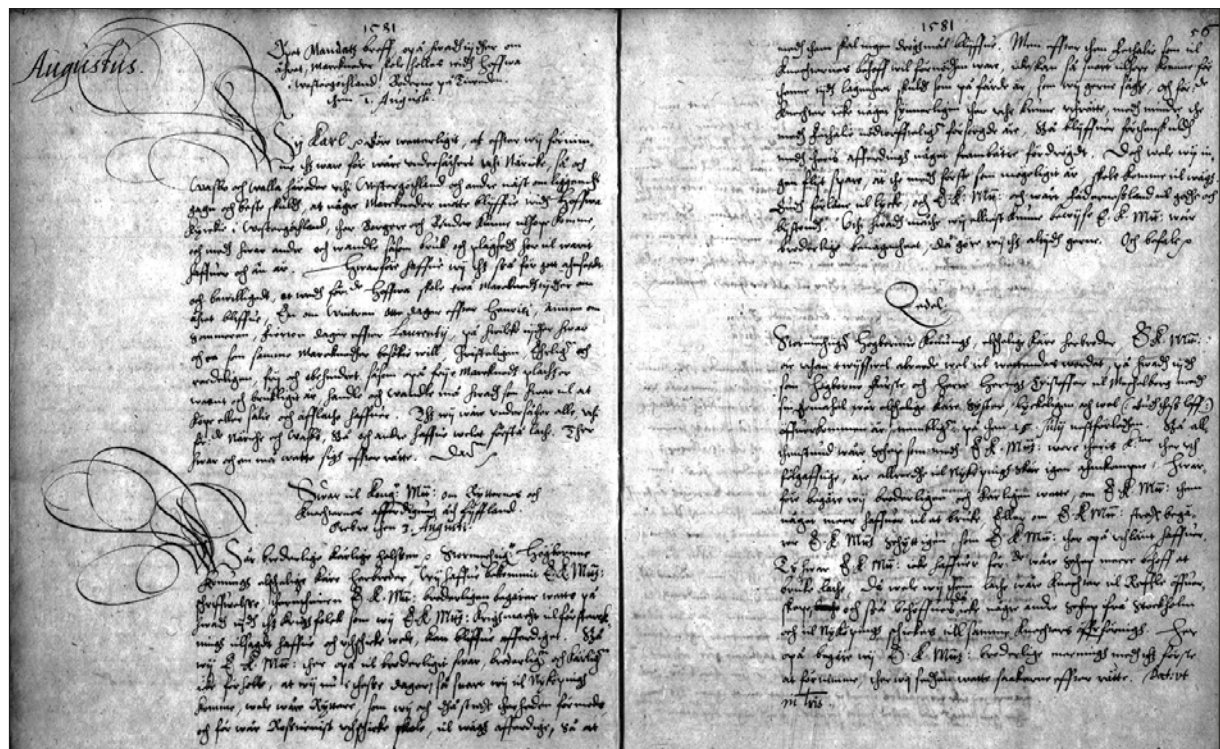
Om det funnits en marknadsplats inom undersökningsområdet under en längre tid borde det avsatt ett rikt fyndmaterial av både lösfynd och konstruktioner. Och om det aldrig funnits en marknad vid bron, vilket fältundersökningens resultat indikerar, varför är det då i kartmaterialet utmärkt en här under 1600-talets första hälft? Frågan bedömdes som möjlig att svara på genom en riktad arkivstudie, där information söktes för att belysa marknadens utvecklingsförlopp i ett längre tidsperspektiv.

Hova marknadsplats och tull i arkiven

1500- och 1600-tal

Vid Gustav Vasas död fick hans son Hertig Karl (från 1604 Karl IX) ett hertigdöme där delar av Vadso härad, och därmed Hova, ingick. I Riksarkivets Riksregistratur finns flera brev från honom bevarade där han följaktligen berör ämnen av vikt inom sitt förvaltningsområde. I ett brev daterat den 1 augusti 1581 (SE/RA/1112.1B 1/8) får vi veta att marknader nu ska hållas vid Hova kyrka på *Laurentij*, det vill

säga på Larsdagen som inföll den 10e augusti, då både borgare och bönder ska kunna komma och handla med varandra (figur 20; se även Heckscher 1935, s. 237). Detta tycks alltså vara startåret för Hovas marknad och dess ursprungliga plats var vid kyrkan, inte vid bron. Ytterligare uppgifter om marknadens fortsatta öde får vi i Svenska Riksrådets protokoll för 1638. Den 27 september detta år omnämns att några oroliga bönder ska ha orsakat ”*tumultet vedh Hoffva marcknadh uthi porttullens upbärande*” (tryckt i Bergh 1895). Införandet av landtull runt om i riket möttes framför allt vid marknadsplatserna på landsbygden av stort missnöje. Det finns flera rapporter om oroligheter i gränstrakterna mellan Närke, Västergötland och Värmland där tumultet i Hova ska ha ägt rum vid Korsmässomarknaden den 14 september (Bodell 1970, s. 74–75), vilket för övrigt innebär att marknadsdagen flyttats från den ursprungliga Larsdagen belägen ca en månad tidigare. Året för när det var Hova marknads tur att få en landtull var 1638 då lübeckaren Peter Flygge, en tidigare arrendator av värmländska tullar, kom att bli den första statliga inspektoren över tullarna i den region där tullstationen i Hova kom att ingå (Ernvik 1984, s. 28ff). Rådsprotokollets uppgift belyser tillsammans med innehållet i ett brev från drottning Kristina

Figur 20. Brevet från Hertig Karl som belägger starten för Hova marknad till 1581. Källa: Riksarkivet (SE/RA/1112.1B 1/8), övre vänstra brevet.

förvarat i Riksarkivets Riksregistratur en omlokalisering av marknaden. Den 20 februari 1639 skriver hon att hovaborna återigen ska få ”njuta deras gamble och wanlige marknadsplatz uthi Hoffua by: alltså befalla wi eder här medh nådeligen, att I strax detta vårt breff eder tillhanda kommer, låta transferera stacketet ifrån Broon, och det omkring byn oppsättia, låtandes sedan allmogen uthi omberröda Hoffua by handla och köpslaga, lika som förr detta i marknaderna haffuer brukeligit varit” (SE/RA/1112.1/B/197).

Det var alltså vid etablerandet av landtullen 1638 som marknadsplatsen flyttades från kyrkan till den plats vid bron som 1642 års karta anger. Orsaken till flytten var sannolikt att de naturliga förutsättningarna vid bron över Hovaån, kompletterat med ett kraftigt stängsel, var bättre lämpade för tullbesättningen att kontrollera in- och utförsel av varor än vad de var vid byn. Detta ger även en indirekt antydning att Fryxells uppgift om att platsen vid bron tidigare använts som avrättningsplats kan vara riktig (se ovan). Om även Kronan ansåg att en plats som tidigare använts till galgbacke, vilka ofta var förknippade med olika tabun och folkloristiska övertygelser, var mindre lämpad som plats för en marknad kan befolkningens protester ha ansetts legitima, vilket bidragit till marknaden åter placeras vid byn.

Marknaden befann sig följaktligen vid bron endast några månader då den redan i februari 1639 återigen placerades vid kyrkan, nu förstärkt med en landtull, efter drottningens beslut. Att marknadsplatsen redovisas vid bron på 1642 års karta måste därför betyda att kartan egentligen uppmättes hösten 1638, när marknaden faktiskt låg där, eller strax innan, om kartografen var medveten om planerna på att flytta marknaden dit. Att kartan beskrivs som tillkommit 1642 torde då syfta på tiden för dess publicering/tryckning. År 1642 berör drottning Kristinas förmyndarregeringen på nytt marknaden vid byn. I en förordning daterad den 10 augusti påminns Hovas marknadsbesökare om att det är strängt förbjudet att bedriva köpenskap utanför ”stacquetet” (Palmskiöldska samlingen 296). Det vill säga att det är inom stängslet för marknadsplatsen som handeln ska äga rum, där upptagandet av tullen kan kontrolleras.

Vilka andra uppgifter kan då fås om karaktären på marknaden och tullen vid Hova vid denna tid? I Riksarkivets Lokala tullräkenskaper finns bevarade

Uppå Hans Kongl. May. TullContor Hofua hafver sig angifwit och förullat sina medhafwande Bahror och Pergeler/ som på andra Sjdan finnas specificerade/ och Sedelen migh inleiverat/ som is från Boråhs Stadh ankommen är/ så wäl som ifrån andra Ortter/ Datum Hofua theu Anno 1679

Anno 1679 d: 17 Junijarii - febr 24
Uppå Hova all minn man Lars Nilsson
fått med sig på sigt i sin last
för i en korg till för minn
På Hova d: 17 Febr 1679
Anders J. Swenson

Figur 21. Kvitto utfärdat vid Hovatullen 1679. Medan framsidan (övre) är förtryckt kan man på baksidan (nedre) läsa att de förtryckta varorna denna gång utgjordes av ”viktualiesaker” för 1 daler 8 öre silvermynt. Källa: Åke Möller (fotograf). Riksarkivet.

handlingar rörande Hova endast från åren 1665–1666 (SE/RA/51309/524:2). Dessa består bland annat av en förteckning över avgifter från borgare från Borås till Hovatullen under 1666 sammanställd av tullarrendator Anders Swenson. Detta tillsammans med ett bevarat kvitto utfärdat vid Hovas tull 1679, vars förtryckta text på dess framsida specificerar ”Boråhs stadh”, indikerar att just Boråsbor tycks ha varit flitiga besökare av Hovas marknad under andra halvan av 1600-talet (figur 21).

1700-tal

I Arvid Erneviks bok *Evi Gjälja och andra marknader i Värmland* (1978) finns en återgivning av en rapport om Värmlands marknader författad 1790 av landshövding J. G. Uggla. I den beskrivs vikten av att Hovas marknad ska få vara kvar i Hova by, och inte likt andra lantmarknader förflyttas in till någon närbelägen stad. Anledningen var att Hovamarknaden anses som den största boskapsmarknaden i riket och att värmlänningarna härifrån köpte den största andelen av sina oxar. Dagen för denna oxmarknad sägs här vara den 25e september (Ernevik 1978, s. 52–53). Denna uppgift stämmer överens med uppgifterna i Sundholms sockenbeskrivning från 1785 och innebär att dagen för höstmarknaden senarelagts ytterligare en gång. I Sundholms beskrivning nämner han även att innan 1751 var dagen för vintermarknaden inte den 16e februari utan ”Onsdagn för Fast-Lags-Söndag” (återgiven i Ahlgren & Hallbäck 1983, s. 118), alltså något tidigare i februari månad.

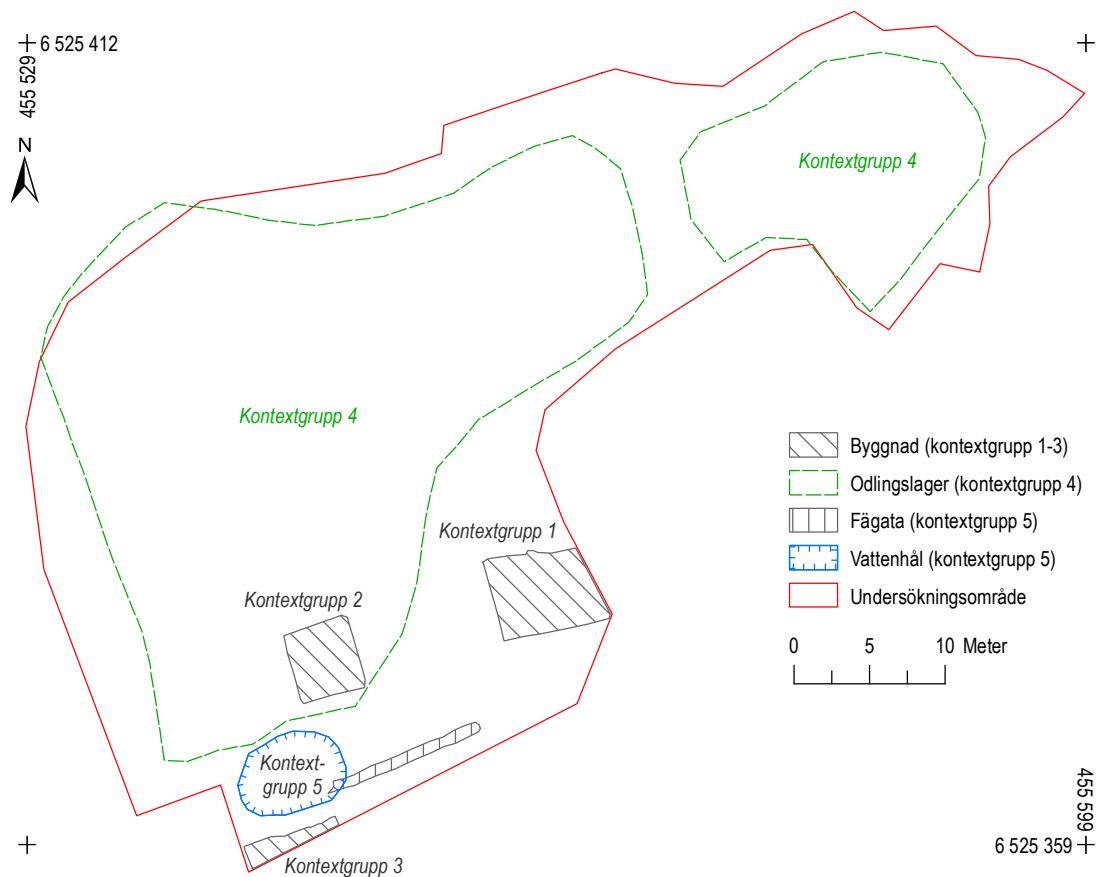
En intressant källa till kunskap kring människorna som arbetade vid tullen i Hova under 1700-talets andra hälft finner vi i Riksarkivets Äldre centrala tullarkiv, i de så kallade Överdirektören vid landtullens personella berättelser och anmärkningspunkter. Dessa är bevarade från 1748 till landtullens upphörande 1810, dock med åtskilliga luckor. Förteckningarna är fyllda av uppgifter om tulltjänstemännens namn, ålder, civilstånd, när de anställdes, tidigare anställningar, utbildning, lön, sidosysslor, samt även kommentarer om deras uppförande och duglighet. Om vi till exempel jämför Sundbloms uppgifter i hans sockenbeskrivning från 1785 om tullfamiljen Billwall (se *Historisk bakgrund*) med förteckningen i de personella berättelserna från samma år kan ytterligare information fås om framförallt Claes Billwall (SE/RA/4110/4110.03/01/3/3/10). Han var född i Hova och utifrån kompletterande uppgifter från kartbeskrivningen av 1779 års Storskifteskarta (LMS P86-61:3) får vi veta att han vid denna tidpunkt bodde på Järpegården. 1785 var han 41 år gammal men hade redan arbetat i 22 år inom staten. Han hade titeln Överinspektör och hade i Hova tullstation till sin hjälp tullskrivaren Simon Hägerström och, tvärtemot vad Sundholm skriver, inte en utan två besökare; Lars Hodell och Petter Wallgren, där den förstnämnda även han hade Hova som födelseort. Levernet för alla hans tre anställda beskrivs som ”still och beskedelig”. Vi får veta att lönen för en besökare vid denna tidpunkt är 20, för en tullskrivare 30 och för Överinspektören 60 riksdaler. Trots den relativt höga lönen kan vi läsa i spalten ”förmögenhet” att denna för Claes är ”knapp” och att han har ”nog utkomst”. Den som hade till uppgift att sammanställa dessa uppgifter var tullstationens inspektör, vilket i det här fallet var Claes Billwall själv.

I Riksarkivet finns de äldsta bevarade husförhörslängderna för Hova (SE/GLA/13222/A I/1), vilka härrör från perioden 1793–1819. Husförhörslängderna är en kyrkobok med uppgifter om alla invånare i en församling, och användes både vid folkräkning och som ett led i kyrkans undervisning. Varje individ hade följaktligen en rad i dess förteckningar med uppgifter om födelseort och -år, ort för inflyttning/utflyttning och huruvida man hade klarat de olika frågorna i det kyrkorelaterade förhöret. I för-

teckningarna över Hova är här två enheter för tullens vidkommande intressanta; nämligen *Tullen* och *Tullkammaren*. I förteckningarna över båda dessa enheter förekommer anmärkningsvärt många namn på både män och kvinnor, där de flesta är överstrukna. Anledningen att dessa individer utgjorde tulltjänstemän med familj som bodde här endast under den tid de varit anställda inom tullen, för att sedan ersättas av nästa anställda med familj.

I registret över *Tullen* från sent 1700-tal förekommer namnet Lars Hodell, det vill säga överinspektör Claes Billwalls besökare från 1785. I spalterna kan vi utläsa att han fortfarande var anställd som besökare och att han hade klarat alla fyra delar av kyrkoförhöret. I marginalen får vi även uppgiften att han avlidit år 1798. I listan över boende i *Tullkammaren* ser vi ett mönster att det är här av varandra avlösande inspektorer som huserat; bland annat Axel Gabriel Fagerplan, som hade tagit över inspektortjänsten från Claes Billwall i slutet av 1780-talet. Utifrån denna källa kan man alltså sluta sig till att åtminstone två byggnader kopplade till tullen fanns i Hova i slutet av 1700-talet, med en social stratifiering skönjbar i att det var i *Tullkammaren* som de högre tjänstemännen bodde. Utifrån husförhörslängderna är det svårt att utröna tullbyggnadernas placering i byn då ingen geografisk information ges. Om vi dock återgår till Sundholms sockenbeskrivning från 1785 nämner han att ”Söder om Hofva by et litet stycke ifrån Tullen på Hofva Åkergärde in vid Landsvägens östra sida äro åtskillige Ättehögar...” (återgiven i Ahlgren & Hallbäck 1983, s. 125). Här är det möjligt att Sundholm refererar till Tullen i husförhörslängden och att denna byggnad i så fall låg i södra änden av byn.

Som nämnts avvecklades landtullen i riket år 1810 och i januari samma år upprättar således Hovatullens sista inspektör, den då 48 årige från Malmö bördige Anton Peter Borg, de sista personella berättelserna för det föregående året (SE/RA/4110/4110.03/01/3/3/34). Tullbesättningen har nu förändrats till att bestå av två vaktmästare och en ”extra besökare”, som dock inte tycks lyfta någon lön. I sin bedömning av både hans egen och hans personals uppförande i tjänsten skrev han kortfattat – ”hoppas det bästa”.

Figur 22. Översiktsplan av kontextgrupp 1-5, skala 1:500.

Torplämningar (ca 1750 – ca 1830)

Torplämningarna utgjordes av två boningshus, en ekonomibyggnad, en fägata, ett vattenhål, en latringrop, avfallsgröpar, kulturlager samt mindre enskilda anläggningar (figur 22 och 23). I Fornminnesregistret

separerades dessa lämningar från marknadsplatsens fornlämningsnummer och registrerades som RAÄ-nr Hova 132. Se anläggningsbeskrivning (bilaga 2) för ingående beskrivningar av kontexterna.

Figur 23. Den kvarvarande delen av undersökningsytan vid utgrävningen i mars, med framtagna husgrunder och lager. Till vänster i bild är den nya sträckan av E20 i färd med att läggas. Foto från sydväst.

Kontextgrupp 1 – Boningshus med datering ca 1750 – ca 1830

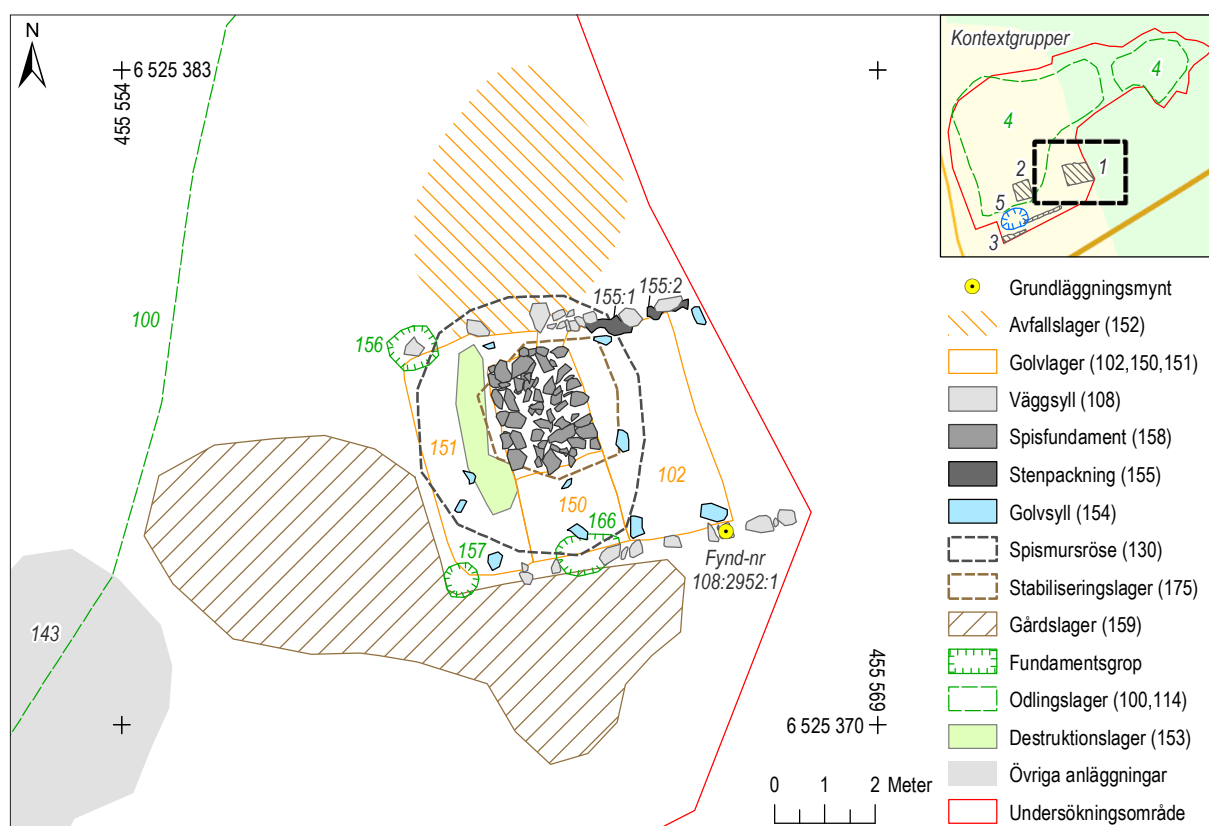
Beskrivning

Byggnad med bevarad storlek av ca 7 x 5,5m (VSV-ÖNÖ) (figur 24). Östra delen av byggnaden var bortschaktad i samband med anläggandet av en sentida lertäkt (figur 25). Under väggsyllsstenarna (108) i byggnadens NV och SV hörn påträffades två stenfyllda nedgrävningar (156, 157) som tolkas som fundamentsgropar till för att stabilisera grunden för huset. Under väggsyllen i söder påträffades vid ingången ytterligare en stenfylld fundamentsgrop (166). En stenpackning av mindre stenar (155) låg kring och stabiliserade norra väggsyllen. Inom byggnaden framkom ett stenfundament (158) till en spiskonstruktion där ett stabiliseringslager (175) låg på och mellan de understa stenarna i fundamentet. Flera ensamliggande stenar (154) inom byggnaden har utgjort underliggare för trägolv och låg delvis på 175, i övrigt på undergrunden. Fyndförande kulturlager fanns bevarade i östra kammaren (102), farstun (150) och västra kammaren (151) med fragmentariska rester av träplankor liggandes i de båda senare. Ett gårdslager

Anl-nr	Typ	Skede
130	Spismursröse	Dekonstruktion
153	Rasering av spisfundament	Dekonstruktion
102	Golvlager (östra kammare)	Brukning
150	Golvlager (farstu)	Brukning
151	Golvlager (kök)	Brukning
152	Utraktionslager från spis	Brukning
159	Gårdslager	Brukning
108	Väggsyll	Konstruktion
154	Golvsyll	Konstruktion
155	Stenpackning	Konstruktion
156	Fundamentsgrop (under husknut i NV)	Konstruktion
157	Fundamentsgrop (under husknut i SV)	Konstruktion
158	Spisfundament	Konstruktion
166	Fundamentsgrop (under ingång)	Konstruktion
175	Stabiliseringslager för spisfundament	Konstruktion

Figur 25. Kontexter tillhörande kontextgrupp 1.

(159) låg i anslutning till byggnaden i SV och ett avfallslager (152) låg i anslutning till byggnaden i norr. Spismursröset (130) efter den raserade spisen och utrasade stenar från spisfundamentet (153) utgjorde de stratigrafiskt högst upp liggande kontexterna.

Figur 24. Anläggningar tillhörande kontextgrupp 1, skala 1:150. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:2 000.

Figur 26. Lodfoto på konstruktionsnivån av byggnaden i kontextgrupp 1. Notera de stenfyllda fundamentsgroparna i NV och SV hörnen av huset samt vid ingången i syd. Norra väggssyllen stabiliseras av en mindre stenpackning. Östra väggssyllstenarna bortschaktad vid sentida lertäkt.

Fynd-nr	Typ	Datering	Sammanhang	Skede
108:2952:1	Mynt	1750	Grundläggningsmynt under väggssyll	Konstruktion
151:1393:1	Brännvinsflaska från Henrikstorps glasbruk	1692–1762	Golvlager	Brukning
102:1252:1	Mynt	1736	Golvlager	Brukning
102:1372:3	Fat (porslin)	1736–1820	Golvlager	Brukning
159:2566:1	Kritpipa	1755–1798	Gårdslager	Brukning
159:2167:1	Mynt	1802–1808	Gårdslager	Brukning
159:39:1	Mynt	1803	Gårdlager	Brukning
102:34:1	Mynt	1819–1830	Golvlager	Brukning

Figur 27. Daterande fynd i kontextgrupp 1.

Daterande fynd

För daterande fynd i kontextgrupp 1 se figur 27.

Djurben

I golvlagrena i östra och västra kammaren (102 och 151) påträffades ben från både nöt, gris och får/get. I dessa kontexter härrör djurbenen nära nog uteslutande från de köttrika regionerna av djuret, till skillnad från de djurben som påträffades i den raserade spisen (130) där samma djurarter är närvarande men där

även köttfattiga regioner av djuret är representerade. I denna kontext noterades även djurben med spår av bearbetning, möjligen från något form av hantverk. I farstun (151) var andelen djurben som man kan förvänta sig låg (se bilaga 7 *Osteologisk analys*).

Makrofossil och vedart

I makrofossilmaterialiet i denna grupp kan särskilt nämnas golvlagret i västra kammaren (151). Vid analysen noterades förekomsten av sädeskorn från

både skalkorn och bröd/kubbevete, samt även kärnor och frön från surkörsbär och slånbär. Detta utgör hushållsavfall och har sannolikt avsatts i samband med matberedning. I golvlagret i östra kammaren (102) identifierades gott om träfragment från tall, vilket skulle kunna utgöra resterna av ett förmultnat golv. I lagret väst om huset (159) identifierades bland annat växter som nässla, svinmålla, trampört, lomme, jordrök, groblad, hallon och snärjmåra. Lagret norr om huset (152) innehöll inget växtmakrofossil utan endast rikligt med kol från asp, björk, tall och gran. Vedartsanalysen av trägolvsresterna som påträffades i golvlagererna gör gällande att man i västra kammaren (151) använt gran som golvvirke medan man i farstun (150) brukat tall (se bilaga 6 *Arkeobotanisk analys*).

Tolkning

Byggnaden tolkas som ett boningshus med spis där ingången låg i syd i anslutning till det mindre rummet, vilket då utgör husets farstu. Den relativt sparsamma förekomsten av spik i huset tyder på att byggnaden bör ha konstruerats med en teknik som inte kräver spik, till exempel knuttimmerteknik. Analysen av både djurbenen och makrofossilen talar för att man i västra kammaren tillagat maten och i östra konsumerat den, vilket stöds av övriga fyndbild (se nedan). Det kolhaltiga lagret norr om huset utgör ett avfallslager från spisen/matlagningen, medan lagret i väst utgör gårdsplanen. Ett mynt (fynd-nr 108:2952:1) påträffades under en av stenarna i södra väggsyllan och tolkas som ett grundläggingsmynt, som alltså medvetet placerats under

Figur 28. Packningen av mindre stenar (155) som stabiliserade norra syllstensraden. Foto från väst.

husgrunden utifrån folkloristiska övertygelser. Detta tidsbestämmer konstruerandet av byggnaden till 1750 eller strax därefter. Övriga daterande fynd talar för att byggnaden brukades till och med 1820–30-tal för att sedan överges.

Kontextgrupp 2 – Ekonomibyggnad med datering ca 1780/1800 – ca 1830

Beskrivning

Fragmentariska rester av en byggnad med bevarad storlek 4,4 x 4,3m (VSV-ÖNÖ) (figur 29). Väggsyllstenarna (132) bevarade endast i norr och väst (figur 30, se även figur 38). Inom väggarna framkom ett tunnare lager tegelkross (149) som tolkas som ett konstruktionslager/utjämning för två faser av golvlager (148 och 142). Invid huset i syd framkom en nedgrävning (161) vars fyllning innehöll makrofossil som indikerar att det rör sig om en latringrop. Utanför väggsyllarna framkom ett gårdslager (143) med en koncentration av tegelkross i öst (160). Byggnaden var anlagd på ett odlingslager (100). I syd en ränna (167) med osäker funktion, men som skulle kunna utgöra del av kontextgruppen.

Daterande fynd

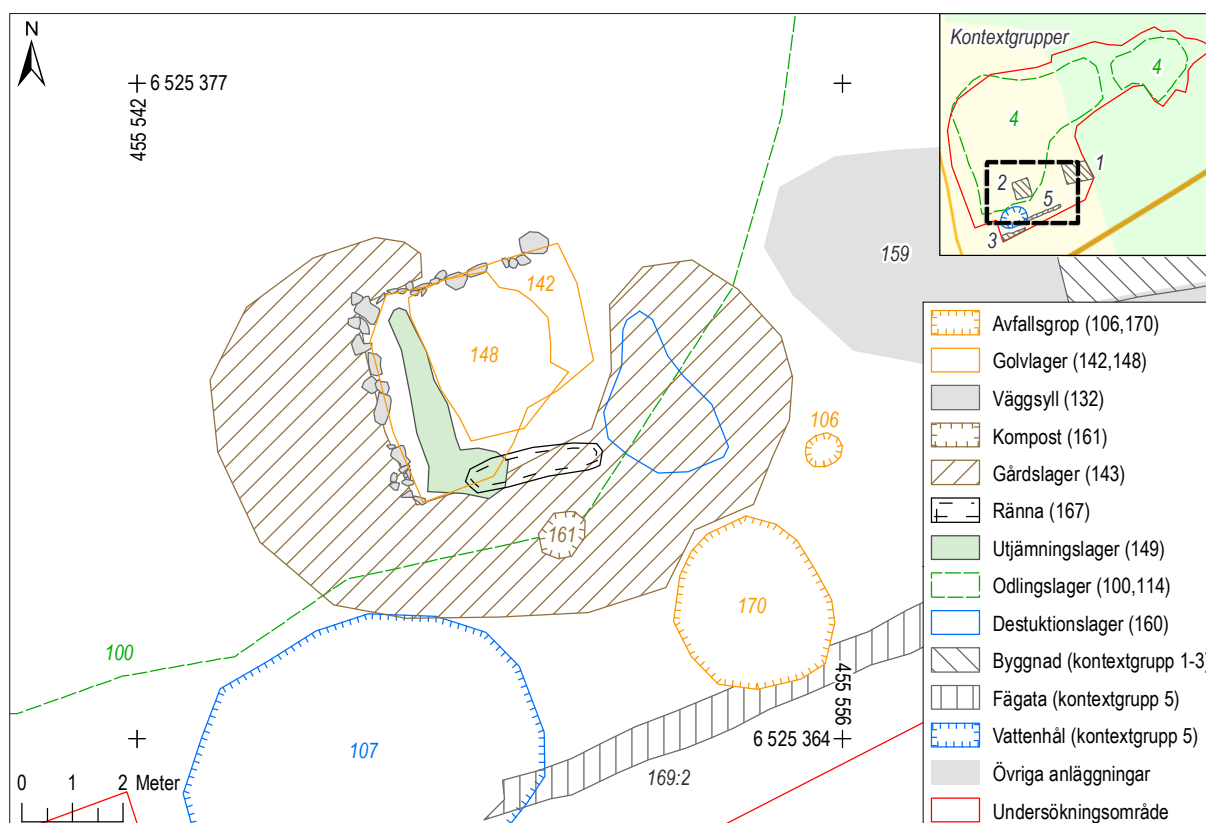
För daterande fynd i kontextgrupp 2 se figur 31.

Anl-nr	Typ	Skede
160	Tegelkoncentration	Destruktion
142	Golvlager	Brukning
143	Gårdslager	Brukning
148	Golvlager	Brukning
161	Nedgrävning (kompost)	Konstruktion/brukning
132	Väggsyll	Konstruktion
149	Utjämningslager	Konstruktion
167	Ränna	Konstruktion

Figur 30. Kontexter tillhörande kontextgrupp 2.

Fynd-nr	Typ	Datering	Sammanhang	Skede
142:1149:1	Kritpipa	1729–1780	Golvlager	Brukning
143:1094:1	Kritpipa	1729–1780	Gårdslager	Brukning
160:2196:6	Fat/tallrik (porslin)	1736–1795	Gårdslager (tegelkoncentration)	Brukning
148:1257:5	Fat/tallrik (fajans)	1740–1770	Golvlager	Brukning
143:35:1	Mynt	1802	Gårdslager	Brukning
142:1248:1	Mynt	1802–1805	Golvlager	Brukning

Figur 31. Daterande fynd i kontextgrupp 2.

Figur 29. Plan över kontextgrupp 2 samt avfallsgropar 106 och 170, skala 1:150. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:2 000.

Figur 32. Närbild av makro-fossilmaterial från latringrop (161).

Djurben

I golvlagrena (142 och 148) påträffades endast en mindre mängd ben från gris och från däggdjur som inte gick att specificera. Materialet härrörde uteslutande från köttfattiga delar av djuret och var hårt bränt. I nedgrävning 161 påträffades fiskben och -fjäll av abborre, strömming och karpfisk (se bilaga 7 *Osteologisk analys*).

Makrofossil

I golvlagret (148) från byggnadens första bruknings-skede identifierades frön från hallon samt rikligt med oförkolnat material, som tall, tallbark, rötter och insektsrester. En möjlighet är att hallonfröna härrör från latrinrester, men i och med att inget annat i materialet indikerar en sådan tolkning är det mer sannolikt att de kommer från hallonbuskar belägna i närområdet. I nästkommande bruknings-skede (142) fanns i materialet förkolnat skalkorn, havre och fragmenterad säd. Detta kan tolkas som hushållsavfall och indikerar att matlagning förekommit i byggnaden. I nedgrävning 161 strax söder om bygganden identifierades ett rikt material i form av skalkorn, råg, svinmålla, starr, åkerbinda, jordrök, lomme, krusskräppa, brunört, viol, smörblomma, körsbär, hasselnötter, smultron och hallon (figur 32) (se bilaga 6 *Arkeobotanisk analys*).

Tolkning

Byggnaden tolkas som en ekonomibyggning med en latrin strax utanför. Att djurbenen endast representeras av köttfattiga delar tyder på matberedning, men inte konsumtion, vilket gör att byggnaden kan ha använts som ett kokhus. Även makrofossilanalysen stödjer denna tolkning. Den övriga fyndbilden (se sida 42–47) indikerar att även annat hantverk tog plats, till exempel sömnad (fingerborgar, se figur 54), redskapsvård (brynen) och djurhantering (hästskosömmar och ett betsel). Att en majoritet av undersökningens spikmaterial påträffades i denna kontextgrupp tyder på att byggnaden kan ha utgjort en plankkonstruktion. En annan möjlighet är att spiken härrör från ett förmultnat trägol. De daterande fynden tyder på att byggnaden uppfördes under andra halvan av 1700-talet och togs ur bruk i början av 1800-talet. Att byggnaden anlades på odlingshorisont 100 tyder på att huset inte uppfördes direkt vid etableringen av torpen, då marken upptogs för odling, utan i ett senare skede av byggnation då en del av åkermarken avvecklades till förmån för plats för ekonomibyggningen. Detta stämmer överens med kartmaterialet från denna period (se sida 49) och en trolig tidpunkt för uppförandet av byggnaden blir därmed mellan 1780–1800, där den sedan övergavs när bostadshuset avetableras runt 1830.

Kontextgrupp 3 – Boningshus med datering andra halvan av 1700-talet till 1800-talets första hälft

Beskrivning

Fragmentarisk byggnad med bevarad storlek av ca 6,2 x 1,5m (NNV–SSÖ) (figur 33, 34). Endast norra änden bevarad då resterande del av huset schaktats bort vid anläggandet av väg E20. Byggnaden bestod av väggssyllstenar (109) inom vilken ett stenfundament (165) till en spiskonstruktion med ett stabiliseringslager (174) påträffades (figur 35). Golvlag i västra (163) och östra (164) kammaren med fragmentariska rester av trägolv i båda rummen. Ett avfallslager (162) påträffades i anslutning till byggnaden i norr. Ett spismursröse (131) utgjorde den stratigrafiskt överst liggande kontexten.

Daterande fynd

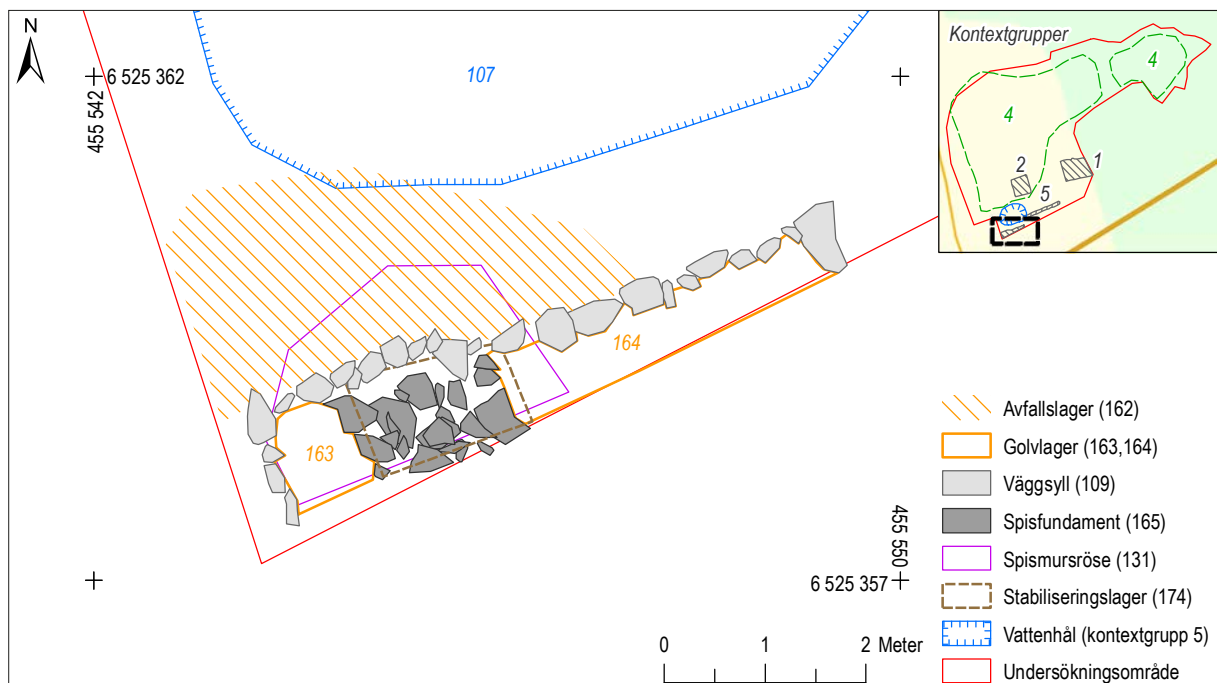
I och med att endast en mindre del av kontextgruppen är bevarad framkom inga fynd som kan ge en snävare datering av huset. Bestämningen av de enstaka keramikskärvorna ligger dock i linje med övrigt keramikmaterial och kan föras till perioden 1600–1800-tal (se bilaga 4 *Keramikanalys*).

Anl-nr	Typ	Skede
131	Spismursröse	Destruktion
162	Avfallslager	Brukning
163	Golvlager (kök)	Brukning
164	Golvlager (östra kammaren)	Brukning
109	Väggssyll	Konstruktion
165	Fundament till spis	Konstruktion
174	Stabilitetslager till spisfundament	Konstruktion

Figur 34. Kontexter tillhörande kontextgrupp 3.

Djurben

Medan djurbenen från golvlagret i västra kammaren (163) bestod av ben från både köttrika och -fattiga regioner av nöt, gris och får/get utgjordes materialet i östra kammaren (164) uteslutande av får/get, och då uteslutande från de köttrika delarna av djuret. I den raserade spisen (131) framkom endast ben från nöt, från både köttrika och -fattiga regioner. Från lagret norr om byggnaden (162) var både nöt, gris och får/get representerat. Dessa ben härrörde uteslutande från köttrika delar av djuret och antyder därmed att det rör sig om matavfall (se bilaga 7 *Osteologisk analys*).

Figur 33. Plan över kontextgrupp 3, skala 1:75. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:2 000.

Figur 35. Av byggnaden i kontextgrupp 3 var endast en mindre del av stenarna i väggsyllen och spisfundament bevarat. Foto från sydväst.

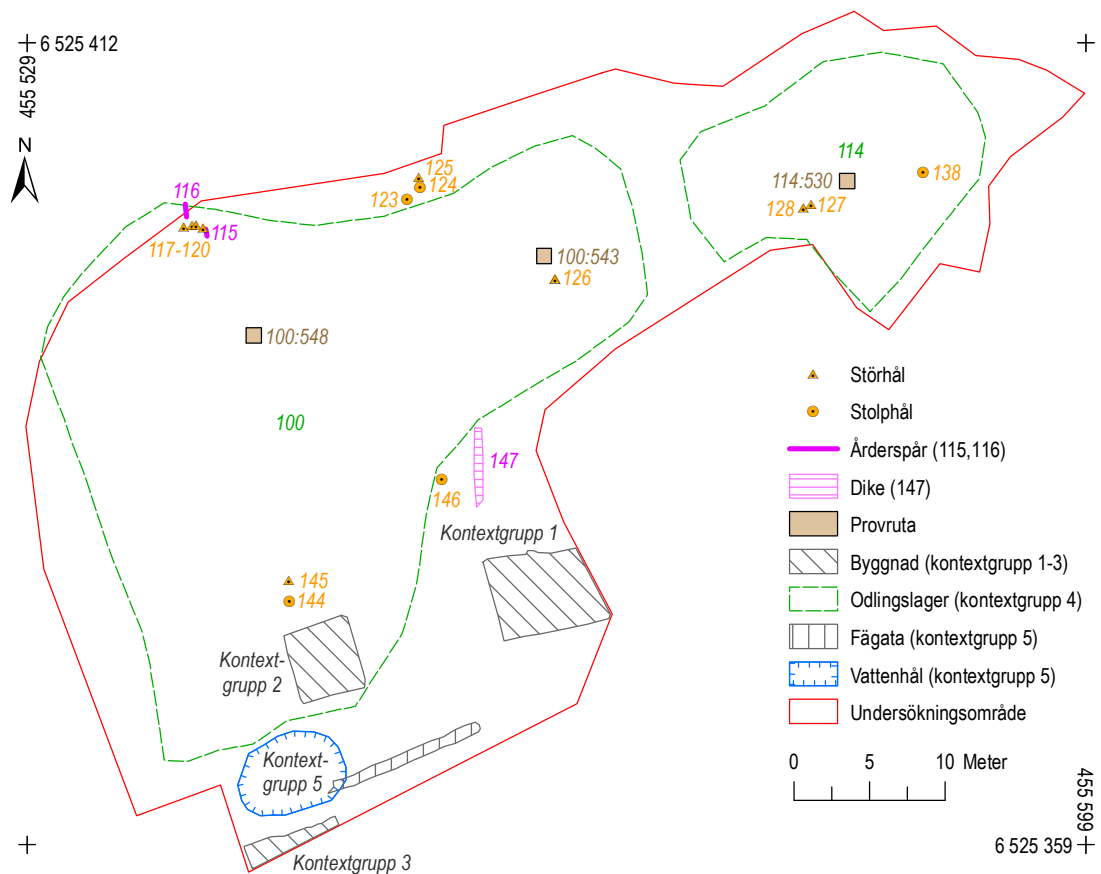
Makrofossil

Medan det i golvlagret i östra kammaren (164) inte fanns något växtmakrofossil identifierades i golvlagret i västra kammaren (163) förkolnade kärnor av skalkorn. Detta utgör hushållsavfall och indikerar matberedning i byggnaden (se bilaga 6 *Arkeobotanisk analys*).

Tolkning

Byggnaden tolkas som ett boningshus med spis där det är baksidan av huset som är bevarat (figur 35). Likt kontextgrupp 1 tyder det osteologiska

materialet och makrofossilanalysen på att det var i västra kammaren man lagade maten, och i östra konsumerade den. Lagret bakom huset (162) utgörs av ett avfallslager efter bland annat matavfall som allteftersom fyllde upp vattenhållet i kontextgrupp 5 (107). Kartmaterialet (se sida 49) tyder på en liknande datering som det andra boningshuset (kontextgrupp 1), d.v.s. att det etableras under andra halvan av 1700-talet och avvecklas under 1800-talets första decennier. På grund av husets fragmentariska bevarandegrad kan en snävare datering ej fås.

Figur 36. Plan över kontextgrupp 4, skala 1:500.

Kontextgrupp 4 – Agrara lämningar med datering ca 1750 – ca 1830

Beskrivning

Två större lager (100 och 114) som täcker ca 75% av undersökningsytan med en sammanlagd storlek på ca 63 x 35 m (VSV-ÖNO) (figur 36 och 37). Dessa två lager utgör sannolikt samma aktivitet men skiljs åt av en remsa utan bevarade lager, varför de mättes in som två olika kontexter. Under lagren noterades i nordväst årderspår (115, 116). Ett flertal stөрhåll (117–120, 125–128, 145) och mindre stolphåll (123–124, 138, 144, 146) framkom spridda under/i lagren, framförallt läng dess kanter. Ett dike (147) påträffades i anslutning till lager 100. I väst, norr, öst och sydöst är lagren bortschaktat av sentida byggnationer.

Anl-nr	Typ	Skede
100	Odlinglager	Brukning
114	Odlinglager	Brukning
115	Årderspår	Brukning
116	Årderspår	Brukning
117	Stөрhåll	Konstruktion
118	Stөрhåll	Konstruktion
119	Stөрhåll	Konstruktion
120	Stөрhåll	Konstruktion
123	Stolphåll	Konstruktion
124	Stolphåll	Konstruktion
125	Stөрhåll	Konstruktion
126	Stөрhåll	Konstruktion
127	Stөрhåll	Konstruktion
128	Stөрhåll	Konstruktion
138	Stolphåll	Konstruktion
144	Stolphåll	Konstruktion
145	Stөрhåll	Konstruktion
146	Stolphåll	Konstruktion
147	Dike	Konstruktion

Figur 37. Kontexter tillhörande kontextgrupp 4.

Figur 38. Hampus Norrgren undersöker väggstyllstenarna (132) till ekonomibygnaden i kontextgrupp 2. Byggnaden låg på odlingslager 100 i kontextgrupp 4. Foto från nordväst.

Daterande fynd

För daterande fynd i kontextgrupp 4 se figur 39.

Djurben

I lager 100 framkom fiskben och -fjäll av abborre och karpfisk (se bilaga 7 *Osteologisk analys*).

Makrofossil

Makrofossilanalysen kunde slå fast att lagrens karaktär utgjordes av homogeniserad strukturlös jord med tydlig smulkaraktär, vilket tyder på att de utgjort odlingsjord. Medan det västra lagret (100) kunde konstateras ha gödslats fanns inga sådana indikationer i det östra (114) (se bilaga 6 *Arkeobotanisk analys*).

Tolkning

Lagren tolkas som odlingslager. Att dessa inte har någon stratigrafisk relation till boningshusen (kontextgrupp 1 och 3), men däremot ett rumsligt förhållande i att husen ligger längs kanten av denna åkermark, tyder på att boningshusen och odlingen etablerades vid samma tidpunkt. Kontextgrupp 2 (ekonomibygnaden) däremot ligger på en äldre fas av denna odling vilket tyder på att detta hus upp-

Fynd-nr	Typ	Datering	Sammanhang	Skede
100:598:1	Mynt	1666	Odlingslager	Brukning
100:1095:1	Kritpipa	1700–1740	Odlingslager	Brukning
100:2989:1	Kritpipa	1729–1760	Odlingslager	Brukning
114:386:1	Kopp/fat (porslin)	1736–1795	Odlingslager	Brukning
100:233:1	Mynt	1740	Odlingslager	Brukning
100:245:1	Mynt	1802	Odlingslager	Brukning
114:154:1	Mynt	1802–1809	Odlingslager	Brukning
114:531:1	Mynt	1805	Odlingslager	Brukning

Figur 39. Daterande fynd i kontextgrupp 4.

fördes något senare än boningshusen. Närvaro av fiskben i lager 100 tyder på att åkern gödslats med hushållsavfall eller kompost. Årderspåren är rester efter ärgning av åkern och stör- och stolphålen utgör sannolikt rester efter gärdesgårdar som hägnat in odlingsytorna. Diket tolkas som dräneringen av åkermarken. Fynden som framkom i lagret stödjer tolkningen att åkern togs upp vid etablerande av torpen. Fyndet av myntet från 1666 (figur 39) är närapå 100 äldre än torpbebyggelsen och bedöms därför som ett lösfynd.

Kontextgrupp 5 – Vattenhål med fägata med datering ca 1750 – ca 1830

Beskrivning

En större nedgrävning (107) med en stenpackning (169:1) längs dess södra nedgrävningskant, vilken i öst knyter an till en hålväg (169:2). Nedgrävningen har undre fyllning (168) och övre fyllning (173) (figur 40).

Anl-nr	Typ	Skede
173	Övre fyllning	Destruktion
168	Undre fyllning	Brukning/destruktion
169:2	Fägata	Brukning
169:1	Stenpackning (i fägata)	Konstruktion
107	Vattenhål	Konstruktion

Figur 40. Kontexter tillhörande kontextgrupp 5.

Daterande fynd och ¹⁴C

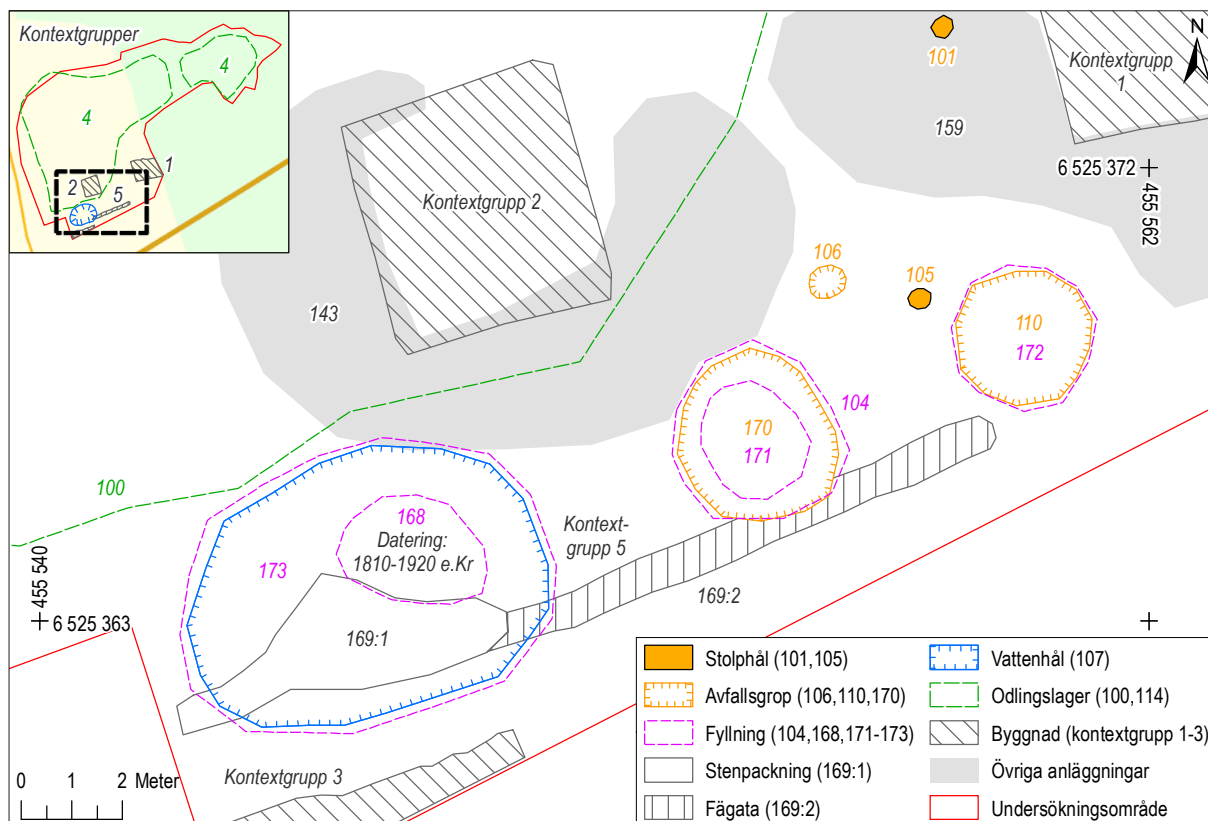
Ett prov taget i vattenhållets undre fyllning (168) skickades in för ¹⁴C-analys (se bilaga 8). Resultatet visar att vattenhållet sannolikt började fyllas igen under torpbebyggelsens senare skede (1810–1920 e.Kr., 72,3 %), vilket även övrigt fyndmaterial talar för (figur 41).

Djurben

Utöver ett benfragment från nöt i stenpackningen (169:1) var det endast i övre fyllningen (173) till vattenhållet som ben påträffades i denna grupp (figur 42). Här framkom ben av nöt, gris och får/get från både köttrika och -fattiga regioner av djuret. Detta antyder att det rör sig om hushållsavfall, från både konsumtion som tillberedning av köttet (se bilaga 7 *Osteologisk analys*).

Fynd-nr	Typ	Datering	Sammanhang	Skede
169:2968:1	Fat/tallrik (fajans)	1750–1770	Stenpackning i fägata	Konstruktion/brukning
168:2966:10	Fat/tallrik (fajans)	1700–1775	Undre fyllning i vattenhål	Brukning/destruktion
168:2966:11	Tallrik (fajans)	1750–1770	Undre fyllning i vattenhål	Brukning/destruktion
173:2963:28	Kopp (flintgods)	1790–1820	Övre fyllning i vattenhål	Destruktion

Figur 41. Daterande fynd i kontextgrupp 5.

Figur 42. Plan över kontextgrupp 5, avfallsgröpar 106, 110 och 170 samt stolphål 101 och 105, skala 1:150. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:2 000.

Figur 43. Vattenhålet med stenpackningen (169:1) som förstärkte nedgrävningen vid fägatan. Foto från väst.

Makrofossil

Medan det i vattenhållets övre fyllning (173) saknades växtmakrofossil var förekomsten i den undre fyllningen (168) desto rikare. Närvaron av frön från starr, tåg, trampört, svinmålla, våtarv, groblad, obestämt gräs, nässla och lomme indikerar att miljön kring vattenhålet var öppen med starrarter i de fuktigaste delarna, men där även ogräs trivdes i den näringsrika omgivningen (se bilaga 6 *Arkeobotanisk analys*).

Tolkning

Nedgrävningen tolkas som ett vattenhål med en fägata som går i en öst–västlig riktning. Där fägatan passerar vattenhålet har denna förstärkts med en stenpackning (169:1) (figur 43). Vattenhålet har successivt fyllts igen av hushållsavfall (143 och 162) från kontextgrupp 2 och 3. Fynd och dateringar tyder på att vattenhålet grävs vid etablerande av torpen eller strax efter, och tas ur bruk när dessa avetableras under de första decennierna av 1800-talet.

Övriga kontexter

Avfallsgropar

Två större nedgrävningar påträffades i undersökningsområdets södra del (figur 42). Dessa tolkas som avfallsgropar som fyllts upp av avfall från övrig torpbebyggelse. Den ena (170) hade en undre fyllning (171) och övre fyllning (104)

(figur 44). I 104 påträffades rikligt med fynd av keramik och djurben, men även mynt, knappar, sölja, spikar osv. (figur 45). Detta antyder att nedgrävningen kan ha haft en funktion som avfallsgrop men där även gårdslager 159 successivt fyllt upp gropen. Den andra nedgrävningen (110) hade en fyllning (172) där endast enstaka keramikskärivor framkom. Detta behöver inte utesluta en tolkning som avfallsgrop då innehållet kan ha utgjorts av organiskt, ej bevarat material. Närheten och likheten till 170 indikerar snarare en liknande funktion där en möjlighet är att det rör sig om två samtida avfallsgropar tänka för olika sorters avfall. En mindre nedgrävning (106) innehöll ett flertal keramikskärivor alla från samma kärl (fynd-nr 106:2840:1), vilket antyder att det rör sig om en mindre grop för hushållsavfall (figur 45).

Stolphål

Utöver de mindre stolphål som kopplades till odlingslagret påträffades två stolphål (101, 105), vilka inte utgjorde del av någon konstruktion (figur 42).

Anl-nr	Typ	Skede
101	Stolphål	Konstruktion
105	Stolphål	Konstruktion
106	Avfallsgrop	Konstruktion/brukning
110	Nedgrävning	Konstruktion
134	Stolphål	Konstruktion
170	Nedgrävning	Konstruktion
104	Övre fyllning (till 170)	Destruktion
172	Fyllning (till 110)	Destruktion
171	Undre fyllning (till 170)	Brukning/destruktion

Figur 44. Kontextlista för kontexter som ej är grupperade.

Fynd-nr	Typ	Datering	Sammanhang	Skede
104:2971:4	Fat (yngre rödgods)	1700–1775	Övre fyllning till avfallsgrop	Brukning/destruktion
104:2702:1	Mynt	1725	Övre fyllning till avfallsgrop	Brukning/destruktion
104:2971:3	Fat (porslin)	1736–1795	Övre fyllning till avfallsgrop	Brukning/destruktion

Figur 45. Daterande fynd från kontexter som ej är grupperade.

Recenta anläggningar och störningar

Sentida påförda massor påträffades längs de urschaktade slänterna i norr (122) och öst (113). I väst skar undersökningsområdet av en sentida grusväg med utfyllnadsmassor (139). Utöver det framkom fem störningar i form av ett kabelschakt (121), nedgrävning (135), stolphål med fynd av aluminium i fyllningen (134), en utgrävd yta i slänten mot Hovaån (141) samt ett dike (136) där makrofossilanalysen antydde en sentida datering. Undersökningsytan var även urschaktad i sydöst, öst och nordöst (137) vilket resulterade i branta sluttningar. Exploatören hade innan undersökningen gjort åverkan på en mindre yta i norra ände av undersökningsområdet (133), vilket dock endast påverkade norra kanten av odlingslager 100.

Anl-nr	Typ	Skede
113	Påförda massor	Recent
121	Kabelschakt	Recent
122	Påförda massor	Recent
134	Stolphål	Recent
135	Nedgrävning	Recent
136	Dike	Recent
141	Störning i slänt	Recent

Figur 46. Kontextlista för recenta kontexter.

Djurben

Bland de enskilt liggande kontexterna var det endast övre fyllningen (104) till en av de större nedgrävningarna som alstrade osteologiskt material. Här framkom ben från nöt och får/get från både köttrika och -fattiga regioner, vilket antyder att det rör sig om hushållsavfall från både konsumtion och tillredning av köttet.

Makrofossil

Inget makrofossilmaterial framkom i dessa kontexter.

Fynd

Byggnadsdetaljer och inredning

Fönsterglas

Sammanlagt 28 fragment av fönsterglas påträffades fördelade på 11 kontexter. Dessa förekommer framförallt i kontexter kring byggnadslämningarna och indikerar att alla huskonstruktioner kan ha haft fönster med glas.

Spikar och märlor

Drygt 60% av utgrävningens 217 spikar påträffades i golvlagrena i ekonomibyggnaden (kontextgrupp 2). Detta antyder att byggnaden kan ha utgjort en plankbygd konstruktion, men där boningshusen å andra sidan konstruerats med en teknik utan större behov av spikar (t.ex. knuttimring). Spikmaterialet uppvisade en stor variation i typ och storlek vilket indikerar flera olika användningsområden (t.ex. fästa golvplank, möbler, beslag osv).

Fönsterhake, gångjärn, handtag och nycklar

Fynd av en fönsterhake (fynd-nr 100:546:1) kompletterar bilden att fönster var en del av byggnadernas konstruktion. Ett fragmentariskt gångjärn (fynd-nr 130:1152:3) kan härröra antingen från ett fönster eller en dörr. Ett troligt handtag till en lår eller kista (fynd-nr 143:2845:5) påträffades i gårdsplanen till ekonomibyggnaden. Två fragmentariska dörrnycklar påträffades (fynd-nr 148:1256:1 och fynd-nr 104:252:1). Den senare framkom i ett golvlager i kontextgrupp 2, och utgör sannolikt dörrnyckeln till denna byggnad.

Keramik (av Mikael Johansson)

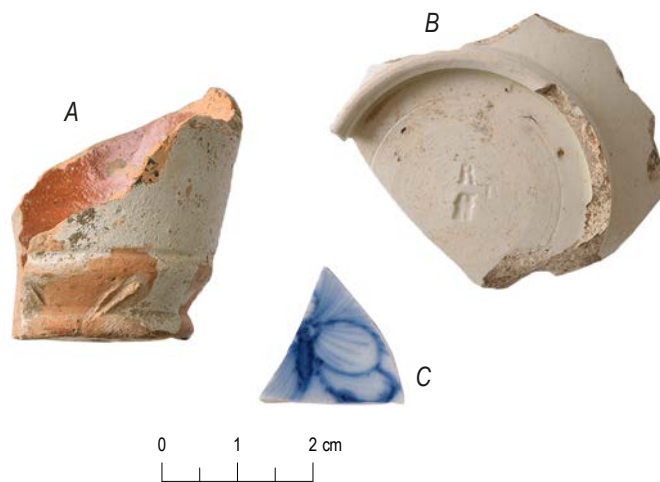
Keramiken från Hova är i huvudsak från 1700-talet eller 1800-talets första hälft (figur 47–49). Men enstaka kärl kan möjligen vara från 1600-talet och vissa andra från senare delen av 1800-talet. Den största keramikgruppen är det yngre rödgodset, som utgör ca 75% av den totala fyndmängden skärvor. I materialet finns några förvaringskrukor men det mesta är fat och skålar med ymnig dekorerings av vitlera där hemring och sgraffito dekorer uppträder rikligt. En del fajanstallrikar förekommer också i materialet och förmodligen rör det sig om inhemska produkter tillverkade kring 1700-talets mitt av Rörstrand. Just från Rörstrand kommer en liten kopp i gulvitt flintgods, tillverkad omkring 1800 (fynd-nr 173:2963:28) (figur 49b). Flintgodstallrikar förekommer också liksom lite kinesiskt porslin i form av fat och koppar för servering av te eller kaffe (figur 49c).

Figur 47. Flera skärvor från samma fat påträffades i spismursröset i kontextgrupp 1 (fynd-nr 130:1150:6). Flera av dessa hade passform och tillät på så sätt en rekonstruktion av kärlets ursprungliga utseende. Skala 1:3.

Figur 48. Fragmentarisk tallrik av yngre rödgods med blomsterdekor inramandes ett stiliserat ansikte i diffus sinnesstämning (fynd-nr 173:2963:33). Skala 1:2.

Figur 49. Keramik, skala 1:1.

A. Apotekskrus som påträffades i ekonomibyggnaden i kontextgrupp 2 (fynd-nr 142:1147:4).

B. Stämpeln i botten av denna fragmentariska kopp i flintgods (fynd-nr 173:2963:28) visar att den tillverkades i Rörstrand.

C. Bottendel av ett fat eller tallrik i kinesiskt porslin (fynd-nr 160:2196:6).

Dricksglas och flaskor

Glasmaterialet bestod av skärvor från både buteljer, dricksglas och burkar. Ett flertal skärvor från kontextgrupp 1 (fynd-nr 130:1152:1 och fynd-nr 151:1393:1) kunde identifieras som botten, buk och mynning med regalin till en brännvinsflaska från Henrikstorps glasbruk, som var i drift mellan 1692 och 1762. I två av golvlagren i samma husbyggnad framkom även ett par mynningsskärvor med målad dekor (fynd-nr 151:1393:2 och fynd-nr 152:2152:1). Dessa utgjorde delar av ett dricksglas med ornering av stiliserade stjärnor och punkt- och linjeornamentik (figur 50).

Knivar och köksredskap

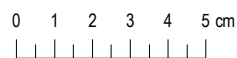
Knivar är ett universalredskap vars precisa användningsområde är svårt att helt bestämma. Sammanlagt 14 knivar av olika typ, storlek och bevarande-

Figur 50. En av de bemålade glasskärvorna (fynd-nr 151:1393:2). Skala 1:1.

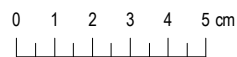
grad påträffades i nio kontexter. Ett handtag (fynd-nr 102:33:1) till ett lock till en kaffepanna påträffades i golvlager 102 (figur 51). I samma kontext påträffades även ett skedhuvud i tenn (fynd-nr 102:1250:1) (figur 52) samt fragment av buk (fynd-nr 1102:1373:3) och tre fötter (fynd-nr 102:1373:2) till en gjutjärns-gryta. Detta talar för att denna del av huset användes vid konsumtionen av maten. Fragment av ytterligare en sked (fynd-nr 100:601:1) och en gaffel i tenn (fynd-nr 100:596:1) framkom även i ett av odlingslagerna. En slipsten/underliggare (fynd-nr 113:595:1) utgjorde undersökningens enda förhistoriska fynd (figur 53). Denna framkom dock i sentida påförda massor och härrör alltså från en idag okänd plats.

Figur 52. Huvudet av en tennsked påträffades i golvlagret i husets östra kammare (fynd-nr 102:1250:1). Skala 1:2.

Figur 51. Detta sirliga föremål i kopparlegering (fynd-nr 102:33:1) kunde identifieras som handtaget på locket till en kaffepanna, skala 1:1. Fotografiet visar ett exempel på en kaffepanna. Källa: Digitalt museum (VMF100072) (CC BY-NC-ND).

Figur 53. En slipsten/underliggare framkom i moderna påförda massor och har följaktligen okänt ursprung (fynd-nr 113:595:1). Skala 1:2.

Figur 54. Några av de personliga föremål och dräkt detaljer som framkom vid undersökningen. Skala 1:1.

A. Fynd-nr 100:246:1, B. Fynd-nr 104:2701:1, C. Fynd-nr 162:2207:1, D. Fynd-nr 143:1110:1, E. Fynd-nr 169:2955:1, F. Fynd-nr 143:250:1, G. Fynd-nr 142:253:1, H. Fynd-nr 142:1142:1.

Personliga föremål och dräkt detaljer

Kritpipor

Av de 40 kritpipsfragmenten som påträffades kunde fem proveniensbestämmas och dateras närmare. Undersökningens äldsta pipa (fynd-nr 100:1095:1) är även den enda importerade; den tillverkades i England under perioden 1700–1740. De resterande fyra piporna är alla inhemska varav tre (fynd-nr 143:1094:1, 142:1149:1, 100:2989:1) tillverkades vid Jonas Alströmers fabrik i Alingsås under perioden 1729–1780 respektive 1729–1760. En pipa med dekor av musselmönster (fynd-nr 159:2566:1) tillverkades i Carl Wetterviks fabrik i Stockholm mellan åren 1755–1798. Avsaknaden av importerade kritpipor efter mitten av 1700-talet relaterar till det faktum att det år 1747 infördes ett importförbud på kritpipor, med ett uppsving i svenska kritpipsbruk som följd (Åkerhagen 2012, s. 16–17). Värt att notera är att kritpipsförekomsten dominerade i kontexter tillhörande kontextgrupp 2 (ekonomibyggnaden), medan de var sparsamt förekommande eller helt frånvarande i kontexter i kontextgrupp 1 och 2 (de båda boningshusen). Se kritpipsanalysen av Arne Åkerhagen för ingående beskrivning av materialet (bilaga 5).

Knappar, söljor och klackjärn

De påträffade knapparna utgjorde relativt sett ett betydande fyndmaterial; sammanlagt 32 knappar påträffades i 12 kontexter (figur 54). Fem söljor påträffades i fyra olika kontexter. Dessa har tillhört skärp eller utgjort del av ett skospänne. Från det ena boningshuset (kontextgrupp 1) framkom även två klackjärn (fynd-nr 102:1373:3 och 159:2566:3). Dessa har suttit fastnitade under skosulan och fungerat som förstärkning av skon.

Borste, fingerborgar och nyckelkedja

I ett av spismursrösen påträffades huvudet av en borste (fynd-nr 130:1144:1). Denna är tillverkad av ben från ett större däggdjur där rester av borststråna är bevarade i de trapetsoida hålen. Två fingerborgar framkom i ekonomibyggnadens ena golvlager. Den ena utgjorde en klassiskt formad fingerborg med sluten topp (fynd-nr 142:253:1) medan den andra utgjorde en så kallad syring (fynd-nr 142:1142:1). Den senare ska vara lämplig vid sömnadsarbeten i läder. En kedja i kopparlegering med en mindre nyckel i järn påträffades i avfallslagret i kontextgrupp 2 (figur 54).

Figur 55. Spetsen saknas på denna handskära (fynd-nr 159:236:1) som påträffades i gårdslagret till ena bostadshuset (kontextgrupp 1). Vid metalldetekteringen av det ena odlingslagret påträffades dock en spets från en skära (fynd-nr 100:546:3), så misstanken uppstår att en sten kom i vägen vid skördearbetet så skäran brast och sedan kasserades väl tillbaka på gårdsplanen. Skala 1:2.

Redskap

Tre handbrynen av bland annat skiffersten påträffades vid undersökningen där ett av dessa (fynd-nr 142:1143:1) framkom i golvet i ekonomibyggnaden, och indikerar att redskapsvård förekom i anslutning till denna byggnad. En välbevarad handskära (fynd-nr 159:236:1) påträffades i ett av gårdslagren (figur 55). Huvudet och del av skaftet till en hammare (fynd-nr 159:436:1), ett yxhuvud (fynd-nr 131:2551:11) och järnskoning till en spade (fynd-nr 168:2967:6) representerar torpbebyggelsens övriga identifierbara verktyg (figur 56). Troligt är dock att en större del av de flertalet fragmentariska järnföremål som påträffats, men som ej var möjliga att bestämma användningsområdet till, utgör delar av olika slags redskap och verktyg.

Figur 56. Huvudet av en klyvyxa (fynd-nr 131:2551:11). Skala 1:2.

Djurhållning

Ett flertal hästskor och hästkosömmar talar för att häst var ett av de djur som var närvarande i torpbebyggelsen. Samtliga sömmar utom en framkom i golvet i ekonomibyggnaden (kontextgrupp 2). Här påträffades även ett bett till ett hästbetsel (fynd-nr 142:1141:1). I nedre fyllningen till vattenhålet framkom en koskälla (fynd-nr 168:2967:4) som talar för att även kreatur hölls vid torpen (figur 57).

Figur 57. En välbevarad koskälla framkom i en av fyllningarna till vattenhålet (fynd-nr 168:2967:4). Skala 1:2.

Handel och ekonomi

Mynt

Sammanlagt 15 mynt framkom vid undersökningen där tyngdpunkten ligger i andra halvan av 1700-talet och början av 1800-talet (figur 58).

Fynd-nr	Typ	Datering
100:598:1	Karl XI, 1/6 öre	1666
104:2702:1	Fredrik I, 1 öre	1725
102:1252:1	Fredrik I, 1 öre	1736
100:233:1	Fredrik I, 1 öre	1740
108:2952:1	Fredrik I, 1 öre	1750
143:35:01	Gustaf IV Adolf, 1/12 skilling	1802
100:245:1	Gustaf IV Adolf, 1/4 skilling	1802
142:1248:1	Gustaf IV Adolf, 1 skilling	1802–1805
159:2167:1	Gustaf IV Adolf, 1/12 skilling	1802–1808
114:154:1	Gustaf IV Adolf, 1/2 skilling	1802–1809
159:39:01	Gustaf IV Adolf, 1/4 skilling	1803
114:531:1	Gustaf IV Adolf, 1/4 skilling	1805
102:34:01	Karl XIV Johan, 1/4 skilling	1819–1830
142:1202:1	Karl XIV Johan, 1/4 skilling	1819–1830
148:1244:1	Ej bestämbar	-

Figur 58. Lista med undersökningens samtliga påträffade mynt.

Plomber

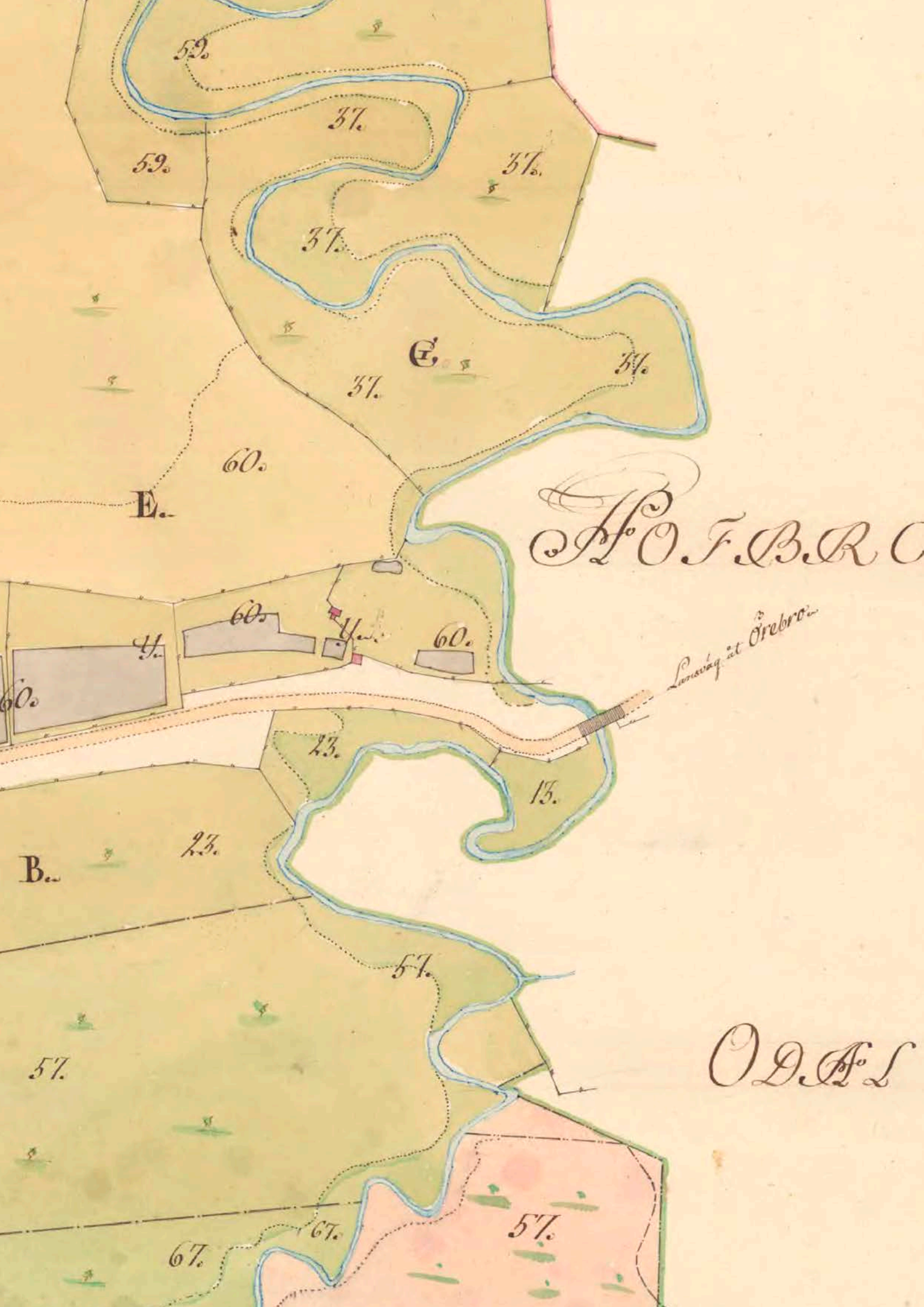
I gårdslagret till ett av boningshusen påträffades en blyplomb med stämpeln ”Göteborgs Packhus” (fynd-nr 159:14:1) (figur 59). I Tullmuseets samlingar (<http://museum.tullverket.se/>) finns en möjlig parallell med samma stämpel samt årtalet 1831, vilken där kopplas samman med förtullningen av textilier. Vid undersökningen framkom ytterligare fyra blyfragment som saknar stämpel men som skulle kunna utgöra delar av plomber.

Vapen

Undersökningens enda vapenrelaterade fynd var en blykula (fynd-nr 1000:541:2) som framkom i torven vid den initiala metalldetekteringen.

Figur 59. En plomb med bevarad stämpel, sannolikt från början av 1800-talet. Skala 1:1.

59.

37.

59.

37.

37.

G.

37.

37.

60.

E.

S. O. F. B. R. C.

H.

60.

H.

60.

Länsvägen vid Örebro.

60.

23.

13.

B.

23.

57.

O. D. F. S.

57.

67.

67.

57.

HISTORISKA KÄLLORNA: KAPPELSHAGE TORP

På 1779 års Storskiftekarta över Hovas inägor (LMS P86-61:3) är två byggnader redovisade väster om Hovbron. I kartbeskrivningen kan vi läsa att Storgården både innan och efter skiftet brukade denna mark med ”upodlade Torp och hagar”, där området benämns Cappellshagen. Vi får även veta att ägaren till Storgården vid den här tiden var Borås tullinspektör Petter Berggren men var på plats representerad av Matthias Billwall, alltså Hovatullens inspektör Claes Billwalls bror. Claes själv ägde vid denna tid Järpegården. Något senare skulle ägoförhållandena förändras. Från Storgården kom Nyängsholms gård att bildas och flytta ut från byn kring sekelskiftet 1700/1800.

I husförhörslängderna från slutet av 1700-talet listas nu Claes Billwall som boende på den nya Nyängsholms gård och på avmätningen av denna 1804 (LMM 16-hov-22b) är tre husbyggnader utmärkta vid bron. Att ytterligare en byggnad nu tillkommit stämmer överens med noteringarna i fält att ekonomibyggnaden (kontextgrupp 2) bör ha uppförts något senare än boningshusen (dvs. senare än 1779 års uppmätning). I kartbeskrivningen står att läsa att

Cappellshagen nu i början av 1800-talet är bebodd av fyra stycken torpare och i husförhörslängderna från slutet av 1700-talet är boningsenheterna ”Kappellshagen” och ”vid Kappellshagen” redovisade, vilka då utgör de två undersökta boningshusen (kontextgrupp 1 och 3).

I husförhörslängderna kan vi tyda att det i förstnämnda huset var torpare Jan Larson med sin hustru Stina Olufsdotter och dotter Maria som bodde. När Jan avled 1807 tycks Marias ha gift sig och maken, Johannes Månsson, flyttade in. De fick tillsammans tre barn – Anna Stina, Maja Greta och Jan Magnus – och under någon period har även två drängar bott här som möjligen är släkt med Johannes då de delade samma efternamn. Boningshusens inbördes placering i kartorna stämmer bara delvis överens med platserna för de i fält påträffade husgrunderna. Detta torde dock kunna tillskrivas uppmätningarnas skiftande noggrannhet. Ingen av dessa enheter finns med i husförhörslängderna från 1841–1857 och avetablerades följaktligen senast på 1830-talet, vilket ligger i linje med utgrävningens dateringsunderlag.

SLUTSATS OCH MÅLUPPFYLLELSE

Strategin att komplettera undersökningens fältmoment med en riktad kart- och arkivstudie föll väl ut och bedöms följaktligen ha stor potential vid framtida undersökningar av lämningar av detta slag. Genom detta tvärvetenskapliga angreppssätt kunde undersökningens syfte uppfyllas och ny kunskap fås om både platsens nyttjande och dess roll i bygden under ett längre tidsperspektiv.

Uppgifterna om den möjliga avrättningsplatsen från tiden innan 1638 är ett illustrativt exempel på de historiska källornas kompletterande värde. Inga fysiska lämningar av denna galgbacke påträffades vid utgrävningen men med tanke på att miljön vid bron påverkats kraftigt av moderna infrastrukturella byggnationer så skulle sådana spår sedan länge kunna vara bortschaktade. Kvar då är den information som kan sökas i arkiven. En djupare arkivstudie över exempelvis domböcker skulle kunna belägga uppgifterna om den eventuella galgbacken, och

därmed bidra till förståelsen över äldre tiders Hova. Arkivmomentet var även avgörande för att belägga och utröna utvecklingsförloppet för marknadsplatsen med sin landtull. Inte heller från denna aktivitet påträffades fysiska spår vid utgrävningen. Detta förklarades med arkivuppgifter som förtäljde att platsen vid bron användes som marknadsplats endast vid ett eller ett par tillfällen 1638–1639, innan den flyttades tillbaka till sin ursprungliga plats vid Hova kyrka. De torplämningar som framkom vid utgrävningen hade däremot alstrat ett rikt fyndmaterial av konstruktioner, kulturlager och fynd. Detta kunde tillsammans med arkiv- och kartmaterial från samma tid användas för att bestämma tidpunkt för etablering av bebyggelsen till tiden kring 1750, tolka funktion och aktiviteter, tidsbestämma avvecklingen av torpen till senast 1830-tal, samt även identifiera bebyggelsen som Kappelshage torp som först låg under Storgården och sedan Nyängsholms gård.

Figur 60. Hova marknad kring förra sekelskiftet. Källa: Hova hembygdsförening.

Utifrån undersökningens resultat framgår det tydligt att Hovas marknad och landtull präglade bygden och livet i byn under 1600- och 1700-talet, både ekonomiskt och socialt. Högre och lägre tulltjänstemän kunde komma från Hova och under sina tjänsteperioder bodde de i byn i byggnader benämnda Tullen och Tullkammaren. Den förra beboddes av lägre tjänstemän med familj och den senare av inspektorer. Släkten Billwall tillhörde under 1700-talets andra hälft byns övre skikt där tre generationer innehade tjänsten som inspektor. Familjen måste därmed beskrivas som influensrik i bygden och talande är att Claes Billwall, Hovatullens inspektor under slutet av 1700-talet, under en tid ägde Nyängsholms gård under vilken den undersökta torpbebyggelsen i Kappelshage kom att tillhöra. I

kontrast kan den lägre tjänstemannen Lars Hodell nämnas som var född i Hova och under närmare 25 år fram till sin död 1798 var anställd som tullbesökare vid Hovatullen. Den lokala tullorganisationen framstår därmed som en statisk och socialt stratifierad institution. Hovamarknaden kom att leva vidare in i 1900-tal även efter det att landtullen avvecklats 1810. I en serie hembygdsböcker (från 1973, 1978, 1981, 1990) finns flera beskrivningar av denna senare del av marknaden från människor som antingen själva deltagit eller i yngre ålder hört historier återberättade från tidigare marknadsbesökare. I dessa finns livliga berättelser om hästskojare, ficktjuvar, kaffeflickor, krämare, slagsmål och dråp, vilka ger en antydning om atmosfären även på 1600- och 1700-talets marknadsdagar (figur 60).

Figur 61. De tre Hovbroarna i kvällssol. Foto från sydöst.

Figur 62. Undersökning av odlingslager 114. Foto från sydväst.

REFERENSER

Litteratur

- ALHGREN, J. & HALLBÄCK, S.A. 1983. *Gränsbygd i Västergötland*. Carlsson & Jönsson Bokförlag AB.
- BEERSTÅHL, N.F. 1970. Rapport över arkeologisk undersökning av Fagerlids kyrkplats, Hova socken, Västergötland. Västergötlands museum. ATA dnr: 001330.
- BERGH, S. 1895. *Svenska riksrådets protokoll*. VII, 1637–1639. Riksarkivet.
- BODELL, K. 1970. *Stad, bondebygd och bergslag vid mitten av 1600-talet*. Stockholm studies in History 15. Almqvist & Wiksell. Stockholm.
- BORNEFALK BACK, A. 2016. PM angående schaktningsövervakning vid fornlämning Hova 61:1, fastigheten Hova 5:7, Gullspångs kommun. Länsstyrelsens dnr 431-39766-2012. Arkeologikonsult.
- ERNVIK, A. 1978. *Evi Gjälja och andra marknader i Värmland*. Skrifter utgivna genom dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala. Uppsala.
- ERNVIK, A. 1984. *Tullnärer, gränsridare och smugglare. Bidrag till Värmlands äldsta tullväsens historia*. Press förlag. Karlstad.
- HECKSCHER, E. F. 1935. *Sveriges ekonomiska historia från Gustav Vasa*. Albert Bonniers förlag. Stockholm.
- HOLMSTRÖM, E. & SJÖLIN, M. 2008. *E20 förbi Hova*. Kulturhistorisk förstudie. Västergötlands museum 2008:18.
- KALM, P. 1746 (TR. 1977). *Pebr Kalms Västgöta och bohuslänska resa: förrättad år 1742: med anmärkingar uti historia naturali, fysik, medicin, ekonomi, antikviteter etc.: jämte nödiga figurer*. Wahlström & Widstrand.
- KÖHLER, J. C. 1987 (TRYCKÅR). *Resa i Västergötland 1754. Med inledning och kommentarer utgiven av Nils Sandberg*. Föreningen för västgötalitteratur.
- LINDMAN, C. A. M. 1917. Bilder ur Nordens Flora. Läst digitalt på <http://runeberg.org/nordflor/22.html>
- LINDSKOG, P.E. 1810 (TR. 1985). *Försök till en kortt beskrifning om Skara stift*. C. Zakariasson. Ed.
- LINDWALL, L. 2013. *E20 Fagerlid – Hova – Bahult*. Särskild arkeologisk utredning. Hova socken, Gullspångs kommun, Västergötland. Rapport från Arkeologikonsult 2013:2682.
- LINNÉ, CARL VON. 1747 (TR. 2005). *Carl von Linnés västgötaresa*. Natur & Kultur.
- LOEFFLER, D. 2009. *Gullspång – arkeologisk utredning och KMKB inför planerade vindkraftverk i Amnehärads och Hova socknar, Västergötland, Gullspångs kommun, Västra Götalands län*. Rapport från Arkeologacentrum i Skandinavien 2009:7.

RÅDMARK, G. 1992. Stadstullar. *Västgötahandel genom sekler*. Västergötlands fornminnesförenings tidskrift, 1991–92.

WIKBERG, K. 2006. *All dessa tullar – en arkivguide. Vägledning till tullarkiv och tullhandlingar i Riksarkivet*. Skrifter utgivna av Riksarkivet 26. Stockholm.

ÅKERHAGEN, A. 2012. Den svenska kritpipan – pipor, tillverkare och fynd. Tobaks- & Tändsticksmuseum.

Hembygdsböcker

Hova-Älgårås. Gränsbygd i Norra Skaraborg
Norra Vadsbo Naturvårdsförening. 1973

Hova-Älgårås-bygden 1
Hova naturvårds och hembygdsförening och Älgårås
hembygdsförening. 1978

Hova-Älgårås-bygden 2
Hova naturvårds och hembygdsförening och Älgårås
hembygdsförening. 1981

Hova-Älgårås-bygden 3
Hova naturvårds och hembygdsförening och Älgårås
hembygdsförening. 1990

Kartor

LMS P86-61:
p1:32-33 Skaraborgs län, Hova sn
Hova nr 1–12
Geometrisk avmätning, 1642

LMS P6 Läns och häradskartor
Skaraborgs län
Geografisk karta, 1655

LMS P51-1:3 Skaraborgs län, Fredsbergs sn
Fredsbergs sn
Geometrisk avmätning
1718

LMS P86-61:3 Skaraborgs län, Hova sn
Hova nr 1–12
Storskifte på inägor, 1779

LMM 16-
hov-22b Skaraborgs län
Gullspång kommun
Hova
Övrigt, 1804

LMS = Lantmäteristyrelsens arkiv

LMM = Lantmäterimyndigheternas arkiv

Arkivhandlingar

Äldre centrala tullarkiv, E3 Personella berättelser.
Riksarkivet.

Hova kyrkoarkiv, Husförhörslängder.
Riksarkivet.

Riksregistraturet, Hertig Karls registratur, 1581.
Riksarkivet. (SE/RA/1112.1B 1/8).

Riksregistraturet, Riksregistraturet, 1639.
Riksarkivet.

Palmskiöldska samlingen. XLIII. No. 19. (296).
Carolina Rediviva, Uppsala universitetsbibliotek.

Övriga källor

Digitalt museum, Örebro läns museum
Sökord: Hovaån
Bildbeteckning: OLM-2008-5-332
Sökdatum: 2018:02-13

Digitalt museum, Bohusläns museum
Sökord: Tyslingmov
Bildbeteckning: UMFA53201:1903
Sökdatum: 2018-02-13

Digitalt museum, Hallands kulturhistoriska museum
Sökord: Kaffepanna
Bildbeteckning: VMF100072
Sökdatum: 2018-02-13

Hova hembygdsförening
Datum för leverans och medgivande för
publicering: 2018-02-17, 2018-03-22

Kulturmiljöbild, Riksantikvarieämbetet
Sökord: Hova kyrka
Bildbeteckning: 3176-002.tif
Sökdatum: 2018-06-07

Riksarkivet, via Åke Möller
Ericssbergsarkivet, ämnesordnade handlingar,
strödda godshandlingar (div. adelssläkter), volym 3

SAMLA, Riksantikvarieämbetet
Sökord: Torp och tull i tidigmoderna Hova
Objekt: Hova 3063 Populärvetenskapligt moment

Statistiska centralbyrån
www.scb.se
Sökdatum: 2018-02-16

Tullverkets digitala museum
<http://museum.tullverket.se/>
Sökdatum: 2018-02-16

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsults projektnr:	3063
Länsstyrelsen dnr:	431-1127-2017
Uppdragsgivare:	Trafikverket
Län:	Västra Götaland
Landskap:	Västergötland
Kommun:	Gullspång
Socken:	Hova
Fastighetsbeteckning:	Hova 5:7
Typ av undersökning:	Arkeologisk undersökning
Undersökningstid, fält:	13–15 februari 2017 och 13–24 mars 2017
Berörda fornlämningar:	RAÄ-nr Hova 61:1 och RAÄ-nr Hova 132
Koordinatsystem:	SWEREF99 TM
Höjdsystem:	RH2000
Projektledare/rapportansvarig:	Anders Bornfalk Back
Fältpersonal:	Anders Bornfalk Back, Hampus Norrgren
Fyndfotografering:	Ida Söderström
Planer och layout:	Ida Söderström
Kvalitetssäkring:	Mikael Bertheau
Keramisk analys:	Mikael Johansson, Stockholms stadsmuseum
Kritpipsanalys:	Arne Åkerhagen, Tobaks- och tändsticksmuseum
Arkeobotanisk analys:	Stefan Gustavsson, Arkeologikonsult
Osteologisk analys:	Tove Björk, Arkeologikonsult
¹⁴ C-analys:	International Chemical Analysis Inc. (ICA)
Konservering:	Max Jahrehorn, Oxider AB
Fynd:	Fynden förvaras hos Arkeologikonsult i avvaktan på fyndfördelning

BILAGOR

Bilaga 1. Schaktbeskrivning

Bilaga 2. Anläggningsbeskrivning

Bilaga 3. Fyndtabell

Bilaga 4. Keramikanalys

Bilaga 5. Kritpipsanalys

Bilaga 6. Arkeobotanisk analys

Bilaga 7. Osteologisk analys

Bilaga 8. ¹⁴C-analys

Bilaga 9. Konserveringsrapport

BILAGA 1

SCHAKTBESKRIVNING

KOMPLETTERANDE UTREDNING 2016

Schaktbeskrivning

Schakt- nr	Storlek (m)	Djup (m)	Beskrivning
501	33x29	0,25	Torv och mylla, mellan 0,1–0,2m. Under detta i syd sylvstenshusgrunder, kulturlager och nedgrävningar. I norr matjord (100) med inslag av fynd från historisk tid. Undergrund av beigegul siltig lera fläckvis framme i syd. Fynd i flera kontexter av yngre rödgods, mynt, knappar, fragment av föremål av järn- och kopparlegering vilka tyder på en datering till 1700-tal.
502	18x2	0,30	Torv och mylla, mellan 0,1–0,2m. Under detta i syd matjord (100) av samma karaktär som den som framkom i schakt 501, ca 0,05m tjockt. Detta fortsätter in under schaktkant i syd och tunnar ut och försvinner mot norr. Lagret schaktades här bort och enstaka mindre stolphål samt två möjliga årderspår påträffades. Längs östra kanten påförda massor (122). Kabelschakt (121) i norr. Undergrund av beigegul lerig silt. Schaktet utvidgat i syd.
503	10x4	0,25	Torv och mylla, mellan 0,1–0,25m. Under detta påförda massor i väst (122). I öst en samling störhål och mindre stolphål. Längs södra kanten historisk matjord (100). Undergrund av gulbeige siltig lera.
504	5x4	0,40	Torven och mylla, mellan 0,1–0,2m. Under detta historisk matjord (114) och ett störhål. I södra halvan av schaktet borttogs lager 114 för att studera tjocklek och undergrundens karaktär. Undergrund av beigegul siltig lera.
505	14x9	0,20	Torv och mylla, ca 0,15–0,2m. Under detta historisk matjord (114). Undergrund av gulbeige siltig lera, fläckvis framme.
506	4,9x2	0,30	Schakt upptaget nedanför platån vid Hovaåns västra strand. Torven ca 0,15m. Under detta undergrund av rödbrun homogen siltig lera. Området bedöms som stört i modern tid där den ursprungliga marknivån är bortschaktad.
507	7,6x2,4	0,30	Torv, ca 0,1m. Under detta påförda massor bestående av grus och sand, ca 0,3m tjockt. Under detta undergrund av beige siltig lera. Området stört av anläggandet av sentida grusväg och vändplan.

BILAGA 2

ANLÄGGNINGSBESKRIVNING

Anläggningsbeskrivning

Anl-nr	Del-nr	Tolkning	Storlek (m)	Tjocklek/höjd (m)	Beskrivning	Kontext-grupp
100	1	Odlingslager	40x36	0,15–0,2	Mörk brungrå lerig silt, mot väst något gråare med mer inslag av lera. Fnyk av kol och bränd lera i hela lagret. Endast enstaka stenar, upp mot 0,15x0,1m stora. Ojämn botten med infiltration ner i undergrunden. Fynd av yngre rödgods, järnföremål, knappar, mynt (1666, 1740 och 1802) m.m. Fem provrutor togs upp i lagret; tre vid utredningen (174, 241, 229) och två vid undersökningen (543, 548). Lagret har ingen fysisk relation till 114 men dessa bedöms utgöra samma odlingsfas, vilket stöds av makrofossilanalysen.	4
101	1	Stolphål med stenskonig	0,45x0,45	0,35	Rund i plan. Raka nedgrävningskanter med plan botten. Fyllning av gråbrun siltig lera med stenar upp mot 0,2x0,15m. Bevarade stolprester i centrala anläggningen. Grävd genom 159. Sektionsundersökt.	-
102	1	Golvager	4,1x1,9	0,05–0,11	Grå/mörkgrå lerig silt med enstaka mindre stenar, ca 0,08x0,06m stora. Inslag av tegelkross och fnyk av kol och bränd lera. Fynd av två mynt (1736 och 1819–1830), knappar, en sked, porslin, glas och järnföremål m.m. Lagret bortschaktat i öst efter sentida lertäkt.	1
103	-	-	-	-	Utgår.	-
104	1	Fyllning	3,5x3,3	0,4	Brungrå lerig silt med enstaka stenar upp mot 0,15x0,1m stora. Förekomst av tegelkross samt fnyk av kol och bränd lera. Fynd av ett mynt (1725), knappar, fajans, rödgods m.m.	-
105	1	Stolphål med stenskonig	0,45x0,33	0,27	Rund i plan. Skålformad nedgrävning. Fyllning av gråbrun lera med sten upp mot 0,2x0,15x0,1m. Sektionsundersökt.	-
106	1	Latriingrop	0,73x0,64	0,18	Rund i plan. Raka nedgrävningskanter med plan botten. Fyllning av gråbrun lerig silt. Fynd av ett flertal skårvor rödgods från samma kärl (fynd-nr 106:2840:1)	-
107	1	Vattenhål	7,1x5,1	0,55	Oval i plan. Flack, skålformad nedgrävning. Fyllningar 168 (undre) och 173 (övre).	5
108	1	Väggsyll	6x5,2	0,35	Stenar i storleken 0,2x0,15m till 0,55x0,35x0,2m i två parallella rader (V–Ö). I stort sett enbart lagda i ett skikt, i NV dock ett antal mindre stenar i två skikt. Stenarna bitvis glest lagda med enstaka mindre stenar inklade. Syllan endast bevarad i N och S, bortschaktat vid sentida lertäckt i Ö och saknas i V. I norr en mindre stenpackning (155) lagd mellan syllstenarna för stabilitet. Ett mynt från 1750 påträffades under en av syllstenarna i södra raden (fynd-nr 108:2952:1), vilket tolkas som ett grundläggningsmynt.	1
109	1	Väggsyll	6,8x0,8	0,3	Rad med sten mellan 0 2x0,2m till 0,45x0,3x0,2m, tätt placerade. Vanligast i ett skikt, vid spisfundamentet två skikt bevarade. I stort sett endast norra väggen bevarad, resterande syllstenar bortschaktade vid anläggandet av E20.	3
110	1	Nedgrävning	2,2x2	0,4	Rund i plan. Skålformad. En fyllning (172).	-
111	-	-	-	-	Utgår.	-
112	-	-	-	-	Utgår.	-
113	1	Störning	11,5x4,1	-	Urschaktat och påförda recenta massor i form av grus och mindre stenar i storleken 0,2x0,15m. Ej undersökt.	-
114	1	Odlingslager	19,6x15,6	0,05–0,15	Mörk brungrå silt, fläckvis något ljusare och sandigare. Fnyk av kol och bränd lera. Ojämn botten med infiltration i undergrunden. Fynd av två mynt (1805 och 1802–1809), rödgods, knapp, järnkniv, spik samt en möjligh plomb. Fyra provrutor togs upp i lagret (318, 322, 326, 530).	4
115	1	Årderspår	0,55x0,12	-	Avlång mörkfärgning som framkom under odlingslager (100). Ej undersökt.	4
116	1	Årderspår	0,9x0,13	-	Avlång mörkfärgning som framkom under odlingslager (100). Ej undersökt.	4
117	1	Störhål	0,12x0,12	-	Rund mörkfärgning. Ej undersökt.	4
118	1	Störhål	0,13x0,13	-	Rund mörkfärgning. Ej undersökt.	4
119	1	Störhål	0,14x0,13	-	Rund mörkfärgning. Ej undersökt.	4
120	1	Störhål	0,13x0,13	-	Rund mörkfärgning. Ej undersökt.	4

Anläggningsbeskrivning, forts.

Anl-nr	Del-nr	Tolkning	Storlek (m)	Tjocklek/höjd (m)	Beskrivning	Kontextgrupp
121	1	Störning	1,9x0,5	-	Kabelschakt.	-
122	1	Störning	5,4x4	-	Rödbrun siltig lera, förekomst av sten upp mot 0,2x0,2m. Rikligt med recent material (plast, kapsyl, folie etc). Recenta påförda massor. Ej undersökt.	-
122	2	Störning	1,5x1	-	Rödbrun siltig lera, förekomst av sten upp mot 0,2x0,2m. Rikligt med recent material (plast, kapsyl, folie etc). Recenta påförda massor. Ej undersökt.	-
122	3	Störning	5,3x0,8	-	Rödbrun siltig lera, förekomst av sten upp mot 0,2x0,2m. Rikligt med recent material (plast, kapsyl, folie etc). Recenta påförda massor. Ej undersökt.	-
123	1	Stolphål	0,22x0,2	-	Rund mörkfärgning. Ej undersökt.	4
124	1	Stolphål	0,29x0,27	-	Rund mörkfärgning. Ej undersökt.	4
125	1	Störhål	0,12x0,12	-	Rund mörkfärgning. Ej undersökt.	4
126	1	Störhål	0,1x0,1	-	Rund mörkfärgning. Ej undersökt.	4
127	1	Störhål	0,12x0,12	-	Rund mörkfärgning. Ej undersökt.	4
128	1	Störhål	0,11x0,11	-	Rund mörkfärgning. Ej undersökt.	4
129	-	-	-	-	Utgår.	-
130	1	Spismursröse	5,1x4,5	0,35	Stenar upp mot 0,3x0,3m, vanligast 0,15x0,15m, blandat med rikligt med tegelkross. Även bitar av sekundärbränt tegel och en större fragmentarisk tegelsten med måtten: 0,13m bred, 0,06m tjock och minst 0,25m lång. Stenarna och teglet ihopblandat med gråbrun sandig silt med både skörbrända och rundade stenar, mellan 0,1 till 0,3m stora. Fynd av yngre rödgods, en knapp, ben, hästsko, spik, glas, järnfragment m.m. Maxhöjd över marknivå: 0,55m.	1
131	1	Spismursröse	2,8x1,9	0,2	Skärviga och rundade stenar mellan 0,15x0,15 till 0,25x0,2m ihopblandat med tegelkross, med enstaka tegelstenar (halvor) med måtten: 0,135m breda och 0,06m tjocka. Ihopblandat med stenen och teglet grå lerig silt med fnyk av kol och bränd lera. Fynd av rödgods, ben, fönsterglas, spik och ett yxhuvud av järn m.m.	3
132	1	Väggsyll	4,2x3,8	0,3	Två rader sten i rät vinkel mot varandra. Stenarna vanligen mellan 0,20 till 0,4x0,3m lagda tätt i ett eller två skikt. I vinkeln samt i östra änden av norra stenraden större hörnstenar, ca 0,6x0,4m stora. Hörnsten saknas i södra stenraden men en försänkning kan här indikera att en sådan en gång funnits på platsen.	2
133	1	Störning	73x8,8	-	Urschaktat område av exploatören.	-
134	1	Stolphål med stenskoning	0,55x0,5	0,2	Rund i plan. Raka nedgrävningskanter med plan botten. Fylling av grå lerig silt med stenar upp mot 0,35x0,15m, vanligast 0,2x0,2m. Rutten stolpe bevarad. Aluminiumfragment i plan tyder på recent datering. Anläggningen även placerat i en svacka som sannolikt utgör en modern släntning.	-
135	1	Störning	3,6x1,1	-	Nedgrävning med fyllning innehållandes asfalt och plast. Recent. Ej undersökt.	-
136	1	Dike	5x0,65	0,18	Avlång i plan (N-S) som utgår från plan mark i syd till sluttande mark i norr. Skålförmad profil. Fyllning av homogen grå lerig silt med fnyk av kol. Fynd av tegel i fyllningen. Sektionsundersökt.	-
137	1	Störning	52x44	4-6	Gräns för sentida schaktning i syd, öst och norr. Denna har format branta slänter ner mot Hovaån istället för den ursprungliga mjuka sluttningen.	-
138	1	Stolphål	0,2x0,2	0,17	Oval i plan. Nedgrävning med konvexa sidor med konkavt avslut, rundad botten. Fnyk av kol och bränd lera.	4
139	1	Störning	30,6x4,6	-	Urschaktat och påförda grusmassor för sentida väg. Ej undersökt.	-
140	-	-	-	-	Utgår.	-
141	1	Störning	11,2x5,6	-	Urschaktat/uppkört område i slänt.	-
142	1	Golvlager	4,2x3,9	0,2-0,07	Ljusbrun lerig silt. Kompakt. Fynd av två mynt (1802-1805 och 1819-1830), två fingerborgar, knapp, fönsterglas, kritpipa, järnkniv, bryne, beslag. Sista brukningsfas i kontextgrupp 2.	2

Anläggningsbeskrivning, forts.

Anl-nr	Del-nr	Tolkning	Storlek (m)	Tjocklek/höjd (m)	Beskrivning	Kontextgrupp
143	1	Gårdslager	11,5x7,8	0,3–0,07	Mörkt brungrå lerig silt. Humöst. Inslag av tegelkross samt fnyk av kol och bränd lera. Fynd av mynt (1802), rödgods, fajans, sölja, knapp, spik, kritpipa m.m.	2
144	1	Stolphål	0,4x0,32	-	Rund mörkfärgning. Ej undersökt.	4
145	1	Störhål	0,1x0,1	-	Rund mörkfärgning. Ej undersökt.	4
146	1	Nedgrävning	0,2x0,2	-	Rund mörkfärgning. Ej undersökt.	4
147	1	Dike	4,8x0,65	-	Ej undersökt.	4
148	1	Golvlager	3,2x2,5	0,2–0,08	Mörk brungrå lerig silt. Inslag av tegelkross samt fnyk av kol och bränd lera. Relativt luckert. Fynd av mynt (1802–1805), eldslagningsflinta, kvartsavlag efter eldslagning, rödgods, ben, nyckel, glas, spik, kritpipa, hästkosom m.m. Första bruksfas i kontextgrupp 2.	2
149	1	Utjämningslager	4x1,6	0,2–0,04	Tegelkross, stråk i N–S riktning. Fynd av en knapp och ett bleck i kopparlegering.	2
150	1	Golvlager	1,8x1,7	0,06–0,09	Ljus brungrå lerig silt, fläckvis ljusgulbrun lerig silt. Enstaka mindre stenar, ca 0,08x0,08m. Inslag av tegelkross och fnyk av kol. En större sten (0,3x0,2m) i lagret kan utgöra inre golvsyll till trågov. Rester av trågov spridda i lagret. Fynd av rödgods, glas från fönster och kärl, samt ben.	1
151	1	Golvlager	4,7x1,7	0,4–0,09	Grå något sandig lerig silt, enstaka stenar upp mot 0,12x0,08m. Rester av trågov i lagret. Fynd av rödgods, fönsterglas, fajans, spik, ben.	1
152	1	Avfallslager	5x4,2	0,04–0,08	Mörkgrå lerig silt, relativt rikligt med kolfnyk samt bränd lera. Enstaka mindre stenar, 0,1x0,1m. Tegelkross, sannolikt nedtryckt från spismursröse 130. Fynd av rödgods, en knapp, målat glas och en hästsko. Bortschaktat i NÖ av sentida lertäkt.	1
153	1	Rasering av spisfundament	3,3x0,7	0,2	Spridda sten mellan 0,2x0,2m till 0,45x0,2x0,15m stora.	1
154	1	Golvsyll	5,7x4,1	0,2	Stenar mellan 0,2x0,15m till 0,5x0,2m. Ligger framförallt längs väggssyll 108, vissa parallellt med varandra.	1
155	1	Stenpackning	1x0,4	0,1	Tudelad packning (155:1 och 155:2) av mindre rundade stenar i storlek 0,08x0,08m till 0,12x0,1m. Placerade mellan väggssyllstenarna i norr.	1
155	2	Stenpackning	8,5x2,3	0,1	Tudelad packning (155.1 och 155.2) av mindre rundade stenar i storlek 0,08x0,08m till 0,12x0,1m. Placerade mellan väggssyllstenarna i norr.	1
156	1	Fundamentsgrop för väggssyll	0,82x0,68	0,14	Rund i plan. Skålförmad nedgrävning. Fyllning av ljus gråbrun lerig silt. Stenar i fyllningen, längs nedgrävningskanterna samt enstaka i botten, vanligast 0,15x0,15m stora. En större sten i plan tillhör väggssyll 108. Fynd av rödgods.	1
157	1	Fundamentsgrop för väggssyll	0,75x0,70	0,12	Rund i plan. Skålförmad nedgrävning. Fyllning av ljus gråbrun lerig silt, fnyk av kol och bränd lera. Stenar längs kanterna samt enstaka i fyllningen, vanligen 0,15x0,15m stora. Fynd av glas och rödgods i plan.	1
158	1	Spisfundament	2,58x1,88	0,15–0,37	Rektangulär stenpackning av tät placerade stenar mellan 0,15x0,15m till 0,65x0,4x0,2m stora. Lagd i två skikt, större stenar underst ihopblandat med stabilitetslager 175.	1
159	1	Gårdslager	10,1x4,4	0,3–0,06	Gråbrun lerig silt med tegelkross samt fnyk av kol och bränd lera. Enstaka mindre stenar upp mot 0,05x0,05m. Fynd av mynt (1802 och 1803), rödgods, kritpipa (1755–1798), glas från fönster och kärl, porcelain, blyplomb, järnverktyg m.m.	1
160	1	Raseringslager	3,2x2,1	0,02–0,04	Tegelkross, oregelbunden form i plan. Fynd av rödgods, kritpipa, spik, järnkniv, glas från fönster och kärl.	2
161	1	Avfallsgrop	1,1x0,8	0,33	Oval i plan. Svagt konkava nedgrävningskanter med plan botten. Fyllning av brungrå silt med inslag av sand och lera, högre lerhalt mot botten. Fnyk av kol och tegelkross. I fyllningen ett antal stenar i storleken 0,15x0,1m. Fynd av rödgods, järnkniv och spik. Oklar nedgrävningsnivå, noterades först mot undergrunden pga liknanden fyllning som lager 143. Sektionsundersökt.	2

Anläggningsbeskrivning, forts.

Anl-nr	Del-nr	Tolkning	Storlek (m)	Tjocklek/höjd (m)	Beskrivning	Kontextgrupp
162	1	Avfallslager	4,1x2,3	0,04–0,12	Grå/mörkgrå lerig silt med fryk av kol och bränd lera. Enstaka stenar upp mot 0,15x0,15m, både skärvida och rundade. Fynd av rödgods, kritpipa, nyckel i järn, spik och en kedja med nyckel.	3
163	1	Golvlager	0,9x0,8	0,07–0,09	Gråbrun lerig silt. Fryk av kol, bränd ler samt tegelkross. Fynd av fönsterglas och ben samt rester av trägolv liggandes i lagret.	3
164	1	Golvlager	3,5x0,6	0,08	Brungrå lerig silt med fryk av kol, bränd lera och tegelkross. Enstaka stenar upp mot 0,15x0,1m, både rundade och skärvida. Fynd av ben, fajans, rödgods, järnkniv, spik samt ett beslag och ett bleck i kopparlegering.	3
165	1	Spisfundament	1,6x1	0,45	Rektangulär stenpackning av sten mellan 0,15x0,15m till 0,5x0,25x0,2m. De större stenarna i botten. Bevarad upp till två skikt, större stenar underst ihopblandat med stabilitetslager 174.	3
166	1	Fundamentsgrop	1,05x0,76	0,16	Oval i plan. Fyllning av gråbrun lerig silt. Flertalet rundade stenar, 0,15x0,15m stora, både i fyllningen och i botten av nedgrävningen.	1
167	1	Ränna	2,7x0,63	0,14	Avlång i plan (Ö–V). Oregelbunden profil: nedgrävningen djupast i längs norra delen där den var skålformad med något planare botten. I syd mer flack. Fyllning av mörkgrå lerig silt. Oklar nedgrävningsnivå; sannolikt nedgrävd genom lager 100, men noterades först mot undergrunden pga likartad fyllning. Sektionsundersökt.	2
168	1	Fyllning	3x2	0,15	Grå lerig silt med fryk av kol och bränd lera. Vattenbänt. Enstaka stenar upp mot 0,1x0,1m. Fynd av rödgods, fajans, järn, fönsterglas, koskälla, skoning till spade mm. Spridda rester av trä, vissa störrar, troligen äldre gårdesgård som islängts.	5
169	1	Stenpackning	6,6x2,5	0,14	Tät packning av sten mellan 0,05x0,05m till 0,2x0,15x0,1m, sammanblandat med brungrå lerig silt. Fynd av ben, rödgods, kritpipa, fönsterglas, knapp, sölja, glaskärl. Anknyter till hålväg (169:2) i öst.	5
169	2	Hålväg	10,3x0,7	0,18	Avlång försänkning (Ö–V), skålformad profil med enstaka stenar upp mot 0,12x0,1m.	5
170	1	Avfallsgrop?	3,2x3	0,65	Rund i plan. Skålformad nedgrävning. Består av fyllningar 171 (undre) och 104 (övre).	-
171	1	Fyllning	2,3x2	0,15	Grå siltig lera, enstaka fryk av kol och bränd lera. Endast marginell skillnad (något ljusare) än ovanliggande fyllning (104). Fynd av rödgods.	-
172	1	Fyllning	2,8x2,7	0,4	Gråbrun siltig lera med fryk av kol, bränd lera och tegelkross. Enstaka mindre stenar, ca 0,06x0,06m stora. Fynd av rödgods. Underst noterades en tunn ljusgrå horisont av homogen lera. Kan indikera en vattenavsättning i gropens botten.	-
173	1	Fyllning	7,4x5,4	0,4	Mörk gråbrun siltig lera med fryk av kol, bränd lera och tegelkross. Enstaka stenar (0,1x0,1m). Fynd av rödgods, fönsterglas, ben, kritpipa, bryne, glaskärl, järnkniv, beslag, hästkosöm.	5
174	1	Stabiliseringslager	1,6x1	0,04–0,12	Ljus gråbrun sandig silt, något lerig. Enstaka mindre stenar upp mot 0,1x0,1m. Lagret ligger mellan och upp mot de understa stenarna till spisfundament (165).	3
175	1	Stabiliseringslager	2,7x2,6	0,08–0,17	Lerig något sandig silt. Enstaka stenar upp mot 0,15x0,1m. Fynd av ett järnföremål samt en skärva rödgods. Lagret ligger mellan och upp mot de understa stenarna i spisfundament (158).	1

BILAGA 3

FYNDTABELL

RAÄ-NR HOVA 132

Fyndtabell

Fynd-nr	Material	Objekt	Subklass	Del	Antal	Antal frag.	Längd (mm)	Bredd (mm)	Vikt (g)	Diameter (mm)	Tjocklek (mm)	Beskrivning	Gallrad
100-233:1	Koppar	Mynt	-	-	1	1	-	-	13,50	30,00	-	Fredrik I, 1 öre, 1740.	x
100-234:1	Tenn	Knapp	-	-	1	1	-	-	2,00	18,00	-	Cirkeledekor.	x
100-235:1	Kopparlegering	Knapp	-	-	1	1	-	-	0,90	16,00	-	Platt, slät.	x
100-245:1	Koppar	Mynt	-	-	1	1	-	-	5,00	27,00	-	Gustav IV Adolf, 1/4 skilling, 1802.	x
100-246:1	Kopparlegering	Knapp	-	-	1	1	-	-	9,00	-	-	-	x
100-247:1	Kopparlegering	Knapp?	-	Fragment	1	1	-	12,00	1,10	7,00	-	-	x
100-249:1	Glas	Kärl	Flaska	Hals, mynning med regalin	1	1	-	-	61,00	-	-	-	x
100-254:1	Kopparlegering	Knapp	-	-	1	1	-	-	3,00	18,00	-	-	x
100-546:1	Järn	Fönsterhake	-	-	1	1	39,00	6,00	5,00	-	-	-	x
100-546:2	Järn	Gångjärn?	-	Fragment	1	1	78,00	27,00	58,00	-	7,00	-	x
100-546:3	Järn	Skära	-	Egg	1	1	76,00	21,00	20,00	-	5,00	Sannolikt spetsen från skära 159:236:1.	x
100-546:4	Järn	Obestämd	-	Fragment	1	1	41,00	29,00	16,00	-	7,00	Möjlig egg.	x
100-546:5	Järn	Spik	-	Huvud, stjälk	2	-	-	-	16,00	-	-	-	x
100-547:1	Bly	Plomb	-	-	1	2	33,00	22,00	12,00	-	-	Antydning till stämpel?	x
100-559:1	Bly	Plomb	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	x
100-568:1-9	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	x
100-596:1	Tenn	Gaffel	-	Skaff, del av huvud	1	2	-	-	25,60	-	-	-	x
100-597:1	Tenn	Knapp	-	-	1	1	-	-	1,00	16,00	-	Platt, slät.	x
100-598:1	Koppar	Mynt	-	-	1	1	-	-	-	25,00	-	Karl XI, 1/6 öre sm, 1666.	x
100-600:1	Glas	Kärl	Obestämd	Buk	1	2	-	-	26,00	-	-	-	x
100-601:1	Tenn	Sked	-	Blad	1	4	-	-	14,00	-	-	-	x
100:1065:1	Glas	Kärl	Flaska	Botten	1	1	-	-	118,00	-	-	-	x
100:1065:2	Glas	Kärl	Flaska	Hals	1	1	-	-	21,00	-	-	-	x
100:1065:3	Glas	Kärl	Flaska	Botten	1	1	-	-	36,00	-	-	-	x
100:1065:4	Glas	Kärl	Flaska	Botten	1	1	-	-	12,00	-	-	-	x
100:1065:5	Järn	Kniv	-	Blad, tånge	1	1	-	15,00	15,00	-	7,00	-	x
100:1065:6	Järn	Kniv?	-	Blad, tånge	1	1	-	15,00	15,00	-	7,00	-	x
100:1065:7	Järn	Spik	-	Stjälk, huvud	7	-	-	-	115,00	-	-	-	x
100:1067:1	Tenn	Knapp	-	Fragment	1	1	-	-	6,00	25,50	-	Platt, slät.	x
100:1068:1	Järn, kopparlegering, trä	Fällkniv	-	-	1	1	91,00	26,00	57,00	-	10,00	-	x

Fyndtabell, forts.

Fynd-nr	Material	Objekt	Subklass	Del	Antal	Antal frag.	Längd (mm)	Bredd (mm)	Vikt (g)	Diameter (mm)	Tjocklek (mm)	Beskrivning	Gallrad
100:1069:1	Kopparlegering	Knapp	-	Fragment	1	1	-	-	2,60	20,00	-	-	x
100:1095:1	Lera	Pipa	Kritpipa	Huvud	1	1	-	-	4,00	-	-	Se kritipsanalys, bilaga 5.	x
100:1315:1	Kopparlegering	Knapp	-	-	1	1	-	-	2,00	17,00	-	-	x
100:2989:1	Lera	Pipa	Kritpipa	Huvud	1	1	-	-	4,00	-	-	Se kritipsanalys, bilaga 5.	x
102:33:1	Kopparlegering	Handtag	Lock	-	1	1	23,00	10,00	8,00	-	-	Till kaffepanna.	x
102:34:1	Koppar	Mynt	-	-	1	1	-	-	4,00	21,00	-	Karl XIV Johan, 1/4 Skilling, 1819-1830, exakt år ej tydligt.	x
102:37:1	Tenn	Knapp	-	-	1	1	-	-	2,70	24,00	-	Platt, slät.	x
102:1248:1	Kopparlegering	Knapp?	-	Fragment	1	1	-	-	3,40	30,00	-	Rund. Platt med hål i centrum. Endast halva bevarad.	x
102:1249:1	Kopparlegering	Knapp	-	-	1	1	-	-	3,10	19,50	-	Dekor längs kanten.	x
102:1250:1	Tenn	Sked	-	Blad med del av skaft	1	1	-	-	37,30	-	-	Stämpel/dekor. Sicksack-mönster på skaftet.	x
102:1251:1	Tenn	Knapp	-	-	1	1	-	-	1,80	16,00	-	Platt med cirkeledekor.	x
102:1252:1	Koppar	Mynt	-	-	1	1	-	-	14,00	30,50	-	Fredrik I, 1 öre, 1736.	x
102:1371:1	Ben	Djurben	-	-	1	1	-	-	-	-	-	Se osteologisk analys, bilaga 7.	x
102:1372:1-3	Lera	Keramik	-	-	1	1	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	x
102:1373:1	Glas	Fönsterglas	-	Fragment	4	-	-	-	20,00	-	2,00	-	x
102:1373:2	Järn	Kärl	Gryta	Fot	3	-	148,00	-	-	-	-	Tre fötter till gjutjärngryta.	x
102:1373:3	Järn	Beslag	Klackjärn	Fragment	1	1	72,00	61,00	26,00	-	4,00	-	x
102:1373:4	Järn	Hästska	-	-	1	1	98,00	104,00	173,00	-	7,00	En sörn kvarsitandes.	x
102:1373:5	Järn	Kärl	Gryta	Mynning	1	1	73,00	40,00	51,00	-	5,00	Gjutjärngryta?	x
102:1373:6	Järn	Kniv	-	Blad, tånge	1	1	140,00	19,00	29,00	-	-	-	x
102:1373:7	Järn	Spik	-	Själk, huvud	1	1	-	-	-	-	-	-	x
104:56:1	Tenn	Knapp	-	Fragment	1	1	-	-	3,40	24,00	-	Platt, cirkelmönster.	x
104:57:1	Kopparlegering	Knapp	-	-	1	1	-	-	1,90	14,00	-	Platt, slät.	x
104:251:1	Lera	Pipa	Kritpipa	Skaft	1	1	-	-	1,00	-	-	Se kritipsanalys, bilaga 5.	x
104:252:1	Jäm	Nyckel	-	-	1	1	89,00	46,00	59,00	-	12,00	-	x
104:2696:1	Jäm	Söjja	-	Ram	1	1	31,00	28,00	7,00	-	-	-	x
104:2697:1	Bly	Plomb?	-	-	1	1	-	-	5,00	16,00	-	Rundad, ihopvikt.	x
104:2698:1	Jäm	Nål?	-	Fragment	1	1	33,00	2,00	1,00	-	-	-	x
104:2699:1	Tenn	Knapp	-	-	1	1	-	-	1,30	-	-	Platt, slät.	x

Fyndtabell, forts.

Fynd-nr	Material	Objekt	Subklass	Del	Antal	Antal frag.	Längd (mm)	Bredd (mm)	Vikt (g)	Diameter (mm)	Tjocklek (mm)	Beskrivning	Gallrad
104:2700:1	Kopparlegering	Knapp	-	-	1	1	-	-	1,30	12,50	-	Konisk, ihålig.	x
104:2701:1	Kopparlegering	Knapp	-	-	1	1	-	-	3,00	22,00	-	Dekor i form av ränder och prickar.	
104:2702:1	Koppar	Mynt	-	-	1	1	-	-	3,80	23,10	-	Fredrik I, 1 öre, 1725.	x
104:2971:1-9	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
104:2972	Ben	Djurben	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se osteologisk analys, bilaga 7.	x
104:2973:1	Lera	Pipa	Kritpipa	Skaff	2	-	-	-	4,00	-	-	Se kritpipans analys, bilaga 5.	
104:2973:2	Järn	Söjja	-	Ram	1	1	39,00	31,00	9,00	-	6,00	-	x
104:2973:3	Järn	Kärl?	Gryta?	Fragment	1	1	87,00	60,00	83,00	-	8,00	Del av gjutjärnsgröta?	x
104:2973:4	Järn	Spik	-	Huvud, stjälk	3	-	-	-	56,00	-	-	-	x
106:2840:1	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
108:2952:1	Koppar	Mynt	-	-	1	1	-	-	13,90	30,00	-	Fredrik I, 1 öre, 1750. Påträffades under syll 108 (grundläggarmynt).	x
113:595:1	Bergart, odef.	Slipsten	Underliggare	-	1	1	162,00	145,00	-	-	72,00	Konkav slipyta.	
114:154:1	Koppar	Mynt	-	-	1	1	-	-	13,00	31,00	-	Gustav IV Adolf, 1/2 skilling, (1802-1809).	x
114:386:1-2	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
114:394:1	Järn	Spik	-	Huvud, stjälk	6	-	-	-	-	-	-	-	x
114:531:1	Koppar	Mynt	-	-	1	1	-	-	5,90	26,00	-	Gustaf IV Adolf, 1/4 skilling, 1805.	x
114:532:1	Kopparlegering	Knapp	-	-	1	1	-	-	2,60	22,00	-	Dekor längs kanten.	x
114:533:1	Järn	Kniv	-	Blad, långa	1	1	154,00	9,00	25,00	-	-	-	x
114:542:1	Flinta	Eldslagningsflinta	-	Avslag	1	1	22,00	21,00	3,00	-	7,00	-	x
114:583:1	Bly	Plomb?	-	-	1	1	28,00	26,00	6,00	-	2,10	Platt, fragmentarisk.	x
130:1144:1	Ben	Borste	-	Huvud	1	1	120,00	26,00	19,00	-	-	Av stort rörben från stort däggdjur. Kvarsitande borst i de trapetsoida hålen.	
130:1150:1-14	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
130:1151	Ben	Djurben	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se osteologisk analys, bilaga 7.	x
130:1152:1	Glas	Kärl	Flaska	Botten, buk	1	12	-	-	118,00	-	-	Brännvinsflaska. Sannolikt Henrik-torps glasbruk (1692-1762). Del av 151:1393:1.	
130:1152:2	Glas	Kärl	-	Skärva, odef.	1	1	--	--	3,00	-	1,50	-	

Fyndtabell, forts.

Fynd-nr	Material	Objekt	Subklass	Del	Antal	Antal frag.	Längd (mm)	Bredd (mm)	Vikt (g)	Diameter (mm)	Tjocklek (mm)	Beskrivning	Gallrad
130:1152:3	Järn	Gångjärn	-	Fragment	1	1	110,00	31,00	89,00	-	-	Till fönster?	x
130:1152:4	Järn	Hästsko	-	Fragment	1	1	-	24,00	145,00	-	-	-	x
130:1152:5	Järn	Spik	-	Själk, huvud	4	-	-	-	72,00	-	-	-	x
130:1152:6	Jäm	Obestämd	-	Fragment	1	3	-	-	47,00	-	-	Tunt järnfragment i tre delar.	x
130:1153:1	Kopparlegering	Knapp	-	-	1	1	-	-	4,80	24,00	-	-	x
131:2551:1	Jäm	Yxa	Klyvyxa	Huvud	1	1	150,00	81,00	851,00	-	45,00	-	x
131:2552:1-2	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	-
131:2553	Ben	Djurben	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se osteologisk analys, bilaga 7.	x
131:2554:1	Glas	Fönsterglas	-	Fragment	1	1	-	-	7,00	-	-	-	x
131:2554:2	Jäm	Spik	-	Själk, huvud	2	-	-	-	26,00	-	-	-	x
142:253:1	Kopparlegering	Fingerborg	-	-	1	1	18,00	-	2,80	16,00	-	-	x
142:1137:1	Kopparlegering	Knapp	-	-	1	1	-	-	1,60	19,00	-	Konkav, prickmönster längs kanten.	x
142:1138:1	Kopparlegering	Söjja	Skospänne	Ram, bygel, torne, axel	1	1	38,00	33,00	8,70	-	-	-	x
142:1139:1	Flinta	Eldslagnings-flinta	-	Avslag	8	-	18,00	17,00	8,00	-	5,00	-	x
142:1139:2	Lera	Pipa	Kritpipa	Skaft	8	-	-	-	27,00	-	-	Se kritpipsanalys, bilaga 5.	-
142:1139:3	Glas	Kärl	Dricksglas	Fot	1	1	-	-	16,00	40,00	-	-	-
142:1139:4	Glas	Kärl	Obestämd	Skärva, odef.	1	1	-	-	1,00	-	-	-	-
142:1139:5	Glas	Kärl	Obestämd	Skärva, odef.	1	1	-	-	3,00	-	-	-	-
142:1139:6	Glas	Kärl	Obestämd	Skärva, odef.	1	1	-	-	1,00	-	-	-	-
142:1139:7	Glas	Kärl	Obestämd	Skärva, odef.	1	1	-	-	2,00	-	-	-	-
142:1139:8	Glas	Fönsterglas	-	Fragment	7	-	-	-	12,00	-	1,50	-	x
142:1139:9	Jäm	Obestämd	-	Fragment	1	1	81,00	27,00	47,00	-	-	-	x
142:1139:10	Jäm	Obestämd	-	Fragment	1	1	68,00	60,00	102,00	-	8,00	Platt jämföremål, rundat.	x
142:1139:11	Järn	Hätskosöm	Vintersöm	-	2	-	-	-	19,00	-	-	-	x
142:1139:12	Järn	Beslag	-	Fragment	1	1	111,00	29,00	92,00	-	7,00	Platt, med möjligt hål.	x
142:1139:13	Jäm	Obestämd	-	-	1	3	-	-	149,00	-	-	Tenar. Ej passform men bedöms som samma föremål.	x
142:1139:14	Jäm	Spik	-	Själk, huvud	104	-	-	-	-	-	-	-	x
142:1140:1	Jäm	Kniv	-	-	1	2	132,00	19,00	31,00	-	8,00	-	x
142:1141:1	Jäm	Betsel	Bett	-	1	1	-	-	330,00	-	-	-	x
142:1142:1	kopparlegering	Fingerborg	-	-	1	1	13,00	-	3,40	17,00	-	Öppen topp (syring).	x

Fyndtabell, forts.

Fynd-nr	Material	Objekt	Subklass	Del	Antal	Antal frag.	Längd (mm)	Bredd (mm)	Vikt (g)	Diameter (mm)	Tjocklek (mm)	Beskrivning	Gallrad
142:1143:1	Skiffer	Bryne	-	Fragment	1	1	103,00	37,00	34,00	-	9,00	-	
142:1145:1	Järn	Obestämd	-	Fragment	1	1	107,00	42,00	105,00	-	-	Rundad ögla med handtag/längel(?)	x
142:1147:1-7	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
142:1149:1	Lera	Pipa	Kritpipa	Huvud	1	1	-	-	9,00	-	-	Se kritipsanalys, bilaga 5.	
142:1201	Ben	Djurben	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se osteologisk analys, bilaga 7.	x
142:1202:1	Koppar	Mynt	-	-	1	1	-	-	2,90	26,00	-	Kar XIV Johan, 1/4 skilling, 1819-1839, exakt årtal ej tydbar.	x
142:1248:1	Koppar	Mynt	-	-	1	1	-	-	26,50	35,00	-	Gustav IV Adolf, 1 skilling, (1802-1805).	x
143:35:1	Koppar	Mynt	-	-	1	1	-	-	2,00	2,00	-	1/12 skilling, Gustaf IV Adolf, 1802.	x
143:36:1	Kopparlegering	Knapp	-	-	1	1	-	-	3,30	21,00	-	Välvd, ihålig med ögla.	x
143:40:1	Kopparlegering	Knapp	-	-	1	1	-	-	3,00	20,00	-	Blommönster(?)	
143:250:1	Kopparlegering	Söjja	-	Ram, bygel, torne	1	1	29,00	26,00	6,00	-	-	-	
143:1094:1	Lera	Pipa	Kritpipa	Huvud	1	1	-	-	9,00	-	-	Se kritipsanalys, bilaga 5.	x
143:1110:1	Kopparlegering	Knapp	-	-	1	1	-	-	4,00	28,00	-	Plan med upphöjd kant med prickmönster, samt blom/sj järn-motiv (externt fastsatt).	
143:2844:1	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
143:2845:1	Lera	Pipa	Kritpipa	Skaft	1	1	-	-	7,00	-	-	Se kritipsanalys, bilaga 5.	
143:2845:2	Lera	Pipa	Kritpipa	Huvud	1	1	-	-	2,00	-	-	Se kritipsanalys, bilaga 5.	
143:2845:3	Järn	Obestämd	-	-	1	1	46,00	38,00	32,00	-	8,00	Niipatta, rombisk.	x
143:2845:4	Järn	Spik	Timmer-spik	Själk, huvud	1	1	195,00	-	153,00	-	-	-	x
143:2845:5	Järn	Handtag	-	-	1	1	154,00	78,00	215,00	-	12,00	Handtag till lärkista?	x
143:2845:6	Järn	Obestämd	-	Fragment	1	1	42,00	27,00	86,00	-	-	-	x
143:2845:7	Järn	Obestämd	-	Fragment	1	1	95,00	36,00	35,00	-	-	-	x
143:2845:8	Järn	Spik	-	Själk, huvud	6	-	-	-	34,00	-	-	-	x
143:2987:1	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
148:1244:1	Koppar	Mynt	-	-	1	1	-	-	3,90	23,00	-	Ej möjligt att lyda stämpelein.	x
148:1246:1	Kopparlegering	Knapp	-	Fragment	1	1	-	-	1,20	22,00	-	-	x
148:1255:1	Glas	Kärl	Obestämd	Skärva, odef.	1	1	-	-	1,00	-	2,00	-	
148:1255:2	Järn	Hästkosöm	Vintersöm	-	3	-	-	-	30,00	-	-	-	x
148:1255:3	Järn	Obestämd	-	Fragment	1	1	45,00	38,00	16,00	-	5,00	Plattjärnfragment.	x

Fyndtabell, forts.

Fynd-nr	Material	Objekt	Subklass	Del	Antal	Antal frag.	Längd (mm)	Bredd (mm)	Vikt (g)	Diameter (mm)	Tjocklek (mm)	Beskrivning	Gallrad
148:1255:4	Järn	Obestämd	Obestämd	Fragment	1	1	47,00	19,00	9,00	-	5,00	Plattjärnfragment.	x
148:1255:5	Järn	Spik	-	Själk, huvud	34	-	-	-	308,00	-	-	-	x
148:1255:6	Lera	Pipa	Kritpipa	Skärf	5	5	-	-	-	-	-	Se kriptipsanalys, bilaga 5.	
148:1256:1	Järn	Nyckel?	-	Fragment	1	1	66,00	10,00	23,00	-	-	-	x
148:1257:1-7	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
148:1258:1	Flinta	Eldslagningsflinta	-	Avslag	7	-	33,00	18,00	25,00	-	14,00	-	x
148:1258:2	Kvarts	Eldslagningskvarts	-	Avslag	5	-	28,00	23,00	44,00	22,00	-	-	x
148:1258:3	Glas	Kärl	Obestämd	Skärva, odef.	1	1	-	-	1,00	-	2,00	-	
148:1258:4	Glas	Kärl	-	Skärva, odef.	1	2	-	-	1,00	-	5,00	-	
148:1264:1	Bly	Plomb?	-	Fragment	1	1	30,00	19,00	4,00	-	2,00	Platt.	x
148:1266	Ben	Djurben	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se osteologisk analys, bilaga 7.	x
148:2988:1	Lera	Pipa	Kritpipa	Skärf	1	1	-	-	9,00	-	-	Se kriptipsanalys, bilaga 5.	
148:2988:2	Glas	Kärl	Flaska	Mynning, hals skuldra	1	3	-	-	22,00	-	-	-	
148:2988:3	Glas	Kärl	Burk	Mynning	1	4	-	-	16,00	7,50	-	-	
148:2988:4	Glas	Kärl	Flaska	Hals	1	1	-	-	9,00	-	-	-	x
149:1199:1	Kopparlegering	Bleck	-	Fragment	1	1	18,00	9,50	1,00	-	1,00	-	x
149:1200:1	Kopparlegering	Knapp	-	Fragment	1	3	-	-	1,00	18,00	-	Ihålig, framsidan fragmentarisk.	x
150:1394:1-3	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
150:1395	Ben	Ben	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se osteologisk analys, bilaga 7.	x
150:1396:1	Glas	Kärl	Flaska	Skärva, odef.	1	1	-	-	4,00	-	-	-	x
150:1396:2	Glas	Fönsterglas	-	Fragment	6	-	-	-	19,00	-	2,00	-	x
150:1396:3	Järn	Obestämd	-	Fragment	1	1	75,00	24,00	27,00	-	4,00	Dropformat föremål. ki? en slags spik?	x
150:1396:4	Järn	Obestämd	-	Fragment	1	1	141,00	31,00	74,00	-	6,00	Plattjärnföremål.	x
151:1391:1-3	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
151:1392	Ben	Ben	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se osteologisk analys, bilaga 7.	x
151:1393:1	Glas	Kärl	Flaska	Mynning med regal, skärva, odef.	1	1	-	-	10,00	-	-	Brännvinsflaska, sannolikt Henriks-torps glasbruk (1692-1762). Del av 130:1152:1.	
151:1393:2	Glas	Kärl	Dricksglas	Mynning	1	1	-	-	2,00	-	2,00	Frostat, vit. Dekor av stilserad stjärna, samt en linje och prickar längs mynning. Se även 152:2152:1.	

Fyndtabell, forts.

Fynd-nr	Material	Objekt	Subklass	Del	Antal	Antal frag.	Längd (mm)	Bredd (mm)	Vikt (g)	Diameter (mm)	Tjocklek (mm)	Beskrivning	Gallrad
151:1393.3	Glas	Kärl	Dricksglas	Mynning	1	1	-	-	11,00	-	1,30	-	
151:1393.4	Glas	Kärl	-	Skärva, odef.	1	1	-	-	1,00	-	2,10	-	
151:1393.5	Glas	Fönsterglas	-	-	1	1	-	-	1,00	-	1,40	-	x
151:1393.6	Järn	Spik	-	Själk, huvud	6	-	-	-	75,00	-	-	-	x
152:1314.1	Tenn	Knapp	-	-	1	1	-	-	1,60	17,00	-	Platt, slät	x
152:2151.1	Lera	Keramik	-	-	1	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
152:2152.1	Glas	Kärl	Dricksglas	Mynning	1	1	-	-	2,00	-	2,00	Vit, frostat. Dekor av stiliserad sjärna, samt en linje och prickar längs mynning. Se 151:1393.2.	
152:2152.2	Järn	Hästsiko	-	Fragment	1	1	106,00	30,00	99,00	-	6,00	-	x
156:2695.1	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
157:2808.1	Glas	Kärl	Dricksglas	Botten, buk	1	2	-	-	14,00	-	-	-	
157:2808.2	Glas	Kärl	Dricksglas	Skaff	1	1	-	-	9,00	-	-	-	
157:2809.1	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
159:11.1	Tenn	Knapp	-	-	1	1	-	-	3,80	17,00	-	-	x
159:13.1	Lera	Pipa	Kritpipa	Skaff	1	1	-	-	2,00	-	-	Se kriptipsanalys, bilaga 5.	
159:13.2	Järn	Spik	-	Själk, huvud	2	-	-	-	10,00	-	-	-	x
159:14.1	Bly	Plomb	-	-	1	1	-	-	3,00	20,00	-	Stämpel: "Göteborgs packhus" samt "S-T(?)?-P".	x
159:38.1	Koppar-legering?	Knapp	-	-	1	1	-	-	3,20	19,00	-	Platt, slät	x
159:38.2	Tenn	Knapp	-	-	1	1	-	-	1,30	14,00	-	Dekor av sjäma/sol.	x
159:39.1	Koppar	Mynt	-	-	1	1	-	-	7,00	27,00	-	1/4 skilling, Gustav IV Adolf, 1803.	x
159:236.1	Järn	Skära	-	Egg, tånge	1	1	325,00	36,00	256,00	-	9,00	Spetsen av eggen saknas (sannolikt 100:546.3).	x
159:436.1	Järn	Hammare	-	Skaff, huvud	1	1	157,00	9,00	303,00	-	-	-	x
159:2167.1	Koppar	Mynt	-	-	1	1	-	-	1,70	2,00	-	Gustav IV Adolf, 1/12 skilling, 1802-1808, exakt antal ej tydbar.	x
159:2168.1-3	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
159:2566.1	Lera	Pipa	Kritpipa	Huvud	1	1	-	-	8,00	-	-	Se kriptipsanalys, bilaga 5.	
159:2566.2	Glas	Fönsterglas	-	Fragment	2	-	-	-	2,00	-	-	-	x
159:2566.3	Järn	Beslag	Klackjärn?	Fragment	1	1	98,00	-	31,00	-	4,00	-	x
159:2566.4	Järn	Spik	-	Själk, huvud	4	-	-	-	37,00	-	-	-	x

Fyndtabell, forts.

Fynd-nr	Material	Objekt	Subklass	Del	Antal	Antal frag.	Längd (mm)	Bredd (mm)	Vikt (g)	Diameter (mm)	Tjocklek (mm)	Beskrivning	Gallrad
159:2567:1-2	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
160:2195:1	Lera	Pipa	Kritpipa	Skaft	7	-	-	-	14,00	-	-	Se kritripsanalys, bilaga 5.	
160:2195:2	Glas	Kärl	Obestämd	Skärva, odef.	1	1	-	-	1,00	-	-	Glaskross.	
160:2195:3	Glas	Kärl	Flaska	Botten?	1	1	-	-	13,00	-	-	-	
160:2195:4	Glas	Kärl	Dricksglas	Mynning	1	1	-	-	2,00	-	2,00	-	
160:2195:5	Glas	Kärl	Dricksglas	Fot	1	1	-	-	2,00	-	-	-	
160:2195:6	Glas	Kärl	Obestämd	Skärva, odef.	1	1	-	-	2,00	-	-	-	
160:2195:7	Glas	Kärl	Obestämd	Skärva, odef.	1	1	-	-	1,00	-	-	-	
160:2195:8	Glas	Fönsterglas	-	Fragment	1	1	-	-	3,00	-	1,80	-	x
160:2195:9	Järn	Kniv	-	Blad, tånge	1	1	129,00	15,00	35,00	-	7,00	-	x
160:2195:10	Järn	Spik	-	Huvud, stjälk	6	-	-	-	80,00	-	-	-	x
160:2196:1-6	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
161:2193:1	Glas	Kärl	Obestämd	Skärva, odef.	1	1	-	-	4,00	-	-	-	
161:2193:2	Glas	Kärl	Obestämd	Skärva, odef.	1	1	-	-	1,00	-	-	-	
161:2193:3	Järn	Kniv	-	Blad, tånge	1	1	140,00	18,00	35,00	-	7,00	-	x
161:2193:4	Järn	Kniv	-	Blad, tånge	1	1	-	-	18,00	-	5,00	-	x
161:2193:5	Järn	Obestämd	-	Fragment	1	1	81,00	20,00	25,00	-	4,00	Platt, böjd järnten.	x
161:2193:6	Järn	Kärl?	Gryta?	Buk?	1	1	52,00	24,00	14,00	-	6,00	Gjutjärnsgröta?	x
161:2193:7	Järn	Spik	-	Stjälk, huvud	1	1	-	-	47,00	-	-	-	x
161:2194:1-2	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
162:2207:1	Kopparlegering, järn	Kedja med nyckel	-	-	1	1	200,00	-	18,00	-	-	Kedja (kopparlegering) med nyckel (järn).	
162:2974:1-4	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
162:2975:	Ben	Djurben	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se osteologisk analys, bilaga 7.	x
162:2976:1	Lera	Pipa	Kritpipa	Skaft	1	1	-	-	7,00	-	-	Se kritripsanalys, bilaga 5.	
162:2976:2	Järn	Obestämd	-	Fragment	1	1	79,00	47,00	34,00	-	4,00	Platt järnfragment.	x
162:2976:3	Järn	Spik	-	-	2	-	-	-	35,00	-	-	-	x
163:2555	Ben	Djurben	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se osteologisk analys, bilaga 7.	x
163:2592:1	Glas	Fönsterglas	-	Fragment	1	1	-	-	4,00	-	1,10	-	x
164:2560:1	Kopparlegering	Bleck	-	Fragment	1	1	29,00	16,00	2,00	-	1,00	-	x
164:2561	Ben	Djurben	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se osteologisk analys, bilaga 7.	x

Fyndtabell, forts.

Fynd-nr	Material	Objekt	Subklass	Del	Antal	Antal frag.	Längd (mm)	Bredd (mm)	Vikt (g)	Diameter (mm)	Tjocklek (mm)	Beskrivning	Gallrad
164-2563:1	Järn	Kniv	-	Blad, tånge	1	1	19,00	-	24,00	-	-	-	x
164-2563:2	Järn	Obestämd	-	Fragment	1	1	81,00	24,00	28,00	-	8,00	Tånge/skärt? Kvadratisk tvärsnitt.	x
164-2563:3	Järn	Beslag	-	Fragment	1	1	70,00	-	23,00	-	4,00	Platt, rundad med möjliga hål.	x
164-2563:4	Järn	Spik	-	Själk, huvud	2	-	-	-	21,00	-	-	-	x
168-2966:1-11	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	-
168-2967:1	Glas	Kärl	Dricksglas	Fot, skaft	1	1	-	-	49,00	-	-	-	-
168-2967:2	Glas	Kärl	Flaska	Botten	1	1	-	-	80,00	-	-	-	x
168-2967:3	Glas	Fönsterglas	-	Fragment	1	1	-	-	3,00	-	1,50	-	x
168-2967:4	Jäm	Koskälla	-	-	1	1	146,00	127,00	723,00	-	-	Tillbuckald men komplett. Möjlig klapp.	x
168-2967:5	Jäm	Kniv	-	Tånge, blad	1	1	159,00	18,00	42,00	-	6,00	-	x
168-2967:6	Jäm	Spade	-	Skoning	1	4	250,00	190,00	-	-	-	Kvartsittande trärester.	x
168-2967:7	Jäm	Beslag?	-	Fragment	1	1	105,00	68,00	275,00	-	11,00	Till verktyg (spade?).	x
169-2953:1	Kopparlegering?	Sölja	Sko-spänne?	Bygel	1	1	36,00	20,00	5,00	-	-	-	x
169-2954:1	Kopparlegering	Knapp	-	-	1	1	-	-	1,40	18,00	-	Dekor: cirkel i centrum i relief.	x
169-2955:1	Kopparlegering	Knapp	-	-	1	1	-	-	2,00	22,00	4,50	Välvd, ihålig. Blomdekor.	-
169-2968:1-11	Lera	Keramik	-	-	1	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	-
169-2969:	Ben	Djurben	-	-	1	-	-	-	-	-	-	Se osteologisk analys, bilaga 7.	x
169-2970:1	Lera	Pipa	Kritpipa	Skaft	1	1	-	-	6,00	-	-	Se kritpipanalys, bilaga 5.	-
169-2970:2	Glas	Fönsterglas	-	Fragment	1	1	-	-	6,00	-	1,80	-	x
169-2970:3	Glas	Kärl	Flaska	Botten	1	1	-	-	39,00	-	-	-	-
169-2970:4	Glas	Kärl	Flaska	Botten	1	1	-	-	56,00	-	-	-	x
169-2970:5	Glas	Kärl	-	Botten	1	1	-	-	1,00	-	-	-	-
169-2970:6	Glas	Kärl	Obestämd	Skärva, odef.	1	1	-	-	1,00	-	-	-	-
171-2951:1	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	-
172-2977:1-2	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	-
172-2978:1	Glas	Kärl	Flaska	Botten	1	1	-	-	46,00	-	-	-	x
173-2963:1-32	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	-
173-2964	Ben	Djurben	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se osteologisk analys, bilaga 7.	x

Fyndtabell, forts.

Fynd-nr	Material	Objekt	Subklass	Del	Antal	Antal frag.	Längd (mm)	Bredd (mm)	Vikt (g)	Diameter (mm)	Tjocklek (mm)	Beskrivning	Gallrad
173:2965:1	Bergart, odef.	Bryne	-	Fragment	1	1	89,00	25,00	64,00	-	21,00	Slipytör på alla fyra sidor. Snedslipad i ena änden.	
173:2965:2	Bergart, odef.	Bryne	-	Fragment	1	1	79,00	27,00	39,00	-	12,00	Slipytör på tre sidor. Även slipskåror.	
173:2965:3	Lera	Pipa	Kripipa	Skaft	6	-	-	-	16,00	-	-	Se kriptipsanalys, bilaga 5.	
173:2965:4	Glas	Kärl	Flaska	Botten	1	3	-	-	262,00	-	-	-	x
173:2965:5	Glas	Kärl	Flaska	Botten	1	2	-	-	101,00	-	-	-	x
173:2965:6	Glas	Kärl	Burk	Botten	1	1	-	-	11,00	-	-	-	
173:2965:7	Glas	Kärl	Obestämd	Botten	1	1	-	-	16,00	-	-	-	
173:2965:8	Glas	Kärl	Flaska	Botten	1	1	-	-	13,00	-	-	-	x
173:2965:9	Glas	Kärl	Obestämd	Skärva, odef.	1	2	-	-	3,00	-	-	-	
173:2965:10	Glas	Kärl	Obestämd	Skärva, odef.	1	1	-	-	2,00	-	-	-	
173:2965:11	Glas	Kärl	Obestämd	Skärva, odef.	1	1	-	-	3,00	-	-	-	
173:2965:12	Glas	Fönsterglas	-	Fragment	3	-	-	-	16,00	-	2,10	-	x
173:2965:13	Järn	Kniv	-	Blad, tånge	1	1	161,00	20,00	46,00	-	11,00	-	x
173:2965:14	Jäm	Ring	-	-	1	1	31,00	28,00	24,00	-	15,00	Något oval.	x
173:2965:15	Jäm	Kniv	-	Blad, tånge	1	1	82,00	16,00	15,00	-	4,00	-	x
173:2965:16	Jäm	Hästkosöm	Vintersöm	-	1	1	-	-	6,00	-	-	-	x
173:2965:17	Jäm	Obestämd	-	Fragment	1	1	121,00	24,00	69,00	-	6,00	Kraftig järnten, gångjärn?	x
173:2965:18	Jäm	Spik	-	Huvud, stjälk	24	-	-	-	354,00	-	-	-	x
173:2965:19	Jäm	Kniv/ träborr?	-	Blad, tånge	1	1	116,00	15,00	41,00	-	8,00	Tånge med uthamrad egg.	x
173:2965:20	Kopparlegering	Beslag	-	Fragment	1	1	81,00	38,00	12,00	-	1,00	Rektangulär. Platt med 3 hål och en nit kvarstittandes.	x
175:3002:1	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
175:3002:2	Jäm	Obestämd	-	Fragment	1	1	92,00	51,00	217,00	-	34,00	-	x
1000:144:1	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
1000:145:1	Bly?	Beslag	-	-	1	1	47,00	33,00	7,00	-	4,00	Platt fragment med nihål.	x
1000:435:1	Lera	Keramik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	Se keramikanalys, bilaga 4.	
1000:541:2	Bly	Kula	-	-	1	1	-	-	17,00	16,00	-	-	x
1000:558:1	Jäm	Hästsko	-	Fragment	1	1	69,00	31,00	97,00	-	10,00	-	x

BILAGA 4

KERAMIKANALYS

MIKAEL JOHANSSON
STOCKHOLMS STADSMUSEUM

Keramikanalys

Fynd-nr	Formtyp	Del	Godstyp	Typdatering	Gods-färg	Glasyr-typ	Inv. färg	Utv. färg	Ytbehandling	Dekorform	Mönster	Antal frag.	Kärl ID	Föremål anmärkning
100:568:1	Fat/tallrik	Myn brätte buk botten	Flintgods	ca 1770–1900	Vit	Blyglasyr inv utv	Vit blå	Vit	-	-	-	6	-	-
100:568:2	Fat/tallrik	Botten	Fajans	ca 1650–1800	Gul	Temnglasyr inv utv	Vit blå	Vit	-	-	-	1	-	-
100:568:3	Kruka	Myn buk	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun	-	-	-	-	4	-	-
100:568:4	Skål	Myn	Yngre rödgods	ca 1600–1800	Röd	Blyglasyr inv	Brun	-	-	-	-	1	-	-
100:568:5	Skål	Myn	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv	Gul	-	Vitlereengobe inv	-	-	1	-	-
100:568:6	Fat/skål	Brätte buk	Yngre rödgods	ca 1600–1800	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv	Hormålad vitlera	-	4	-	-
100:568:7	Fat	Myn brätte	Yngre rödgods	ca 1600–1800	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv	Hormålad vitlera	Koncentriska cirklar/växtmönster	1	5	-
100:568:8	Fat	Myn brätte buk	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	Vitlereengobe inv Hemning Sgrafitto	-	Våglinje	2	-	-
100:568:9	Fat	Brätte buk	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	Vitlereengobe inv Hemning	-	-	3	-	-
102:1372:1	Skål	Myn hänk buk	Fajans	ca 1700–1800	Gul	Temnglasyr inv utv	Vit blå	Vit	-	-	Blommor	4	-	-
102:1372:2	Tallrik	Myn brätte	Flintgods	ca 1770–1900	Vit	Blyglasyr inv utv	Gulvit	Gulvit	-	-	-	1	-	-
102:1372:3	Fat	Botten	Porslin	ca 1736-1820	Vit	-	Vit röd	Vit	-	-	-	1	-	Kina-Qianlong/Jiaqing (1736–1820)
104:2971:1	Tallrik	Myn brätte buk botten	Flintgods	ca 1770–1900	Vit	Blyglasyr inv utv	Gulvit	Gulvit	-	-	-	4	-	-
104:2971:2	Fat/tallrik	Botten	Fajans	ca 1700–1800	Gul	Temnglasyr inv utv	Vit blå	Vit	-	-	-	1	-	-
104:2971:3	Fat	Botten	Porslin	ca 1736-1795	Vit	-	Vit blå	Vit	-	-	-	2	-	Kina-Qianlong (1736–1795)
104:2971:4	Fat	Myn brätte buk	Yngre rödgods	ca 1700–1775	Röd	Blyglasyr inv	-	-	Vitlereengobe inv	-	-	1	-	-
104:2971:5	Kruka	Myn hänk buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun	-	-	-	-	4	-	-

Keramikanalys, forts.

Fynd-nr	Formtyp	Del	Godstyp	Typdatering	Gods-färg	Glasyr-typ	Inv. färg	Utv. färg	Ytbehandling	Dekorform	Mönster	Antal frag.	Kärl ID	Föremål anmärkning
104:2971.6	Fat	Myn brätte botten	Yngre rödgods	ca 1600–1800	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	-	Hommålad vitlera	Våglinje/Blommor	2	-	-
104:2971.7	Fat	Buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv Sgraffito	-	Blommor	1	-	-
104:2971.8	Fat	Myn brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	Vitlereengobe inv Hemring Sgraffito	-	-	6	-	-
104:2971.9	Fat	Myn brätte	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Gul	-	Vitlereengobe inv	-	-	1	-	-
106:2840.1	Kruka	Myn hänk buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun	-	-	-	-	42	-	-
114:386.1	Kopp fat	Buk	Porslin	ca 1736-1795	Vit	-	Vit blå	Vit blå	-	-	-	3	-	Kina-Qianlong (1736–1795)
114:714:1	Fat/tallrik	Botten	Flintgods	ca 1770–1900	Vit	Blyglasyr	-	Blåvit	-	-	-	1	-	-
130:1150.1	Fat	Myn brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun grön	-	-	Hommålad vitlera	Koncentriska cirklar/våglinje /streck	27	1	-
130:1150.2	Fat	Myn brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun grön	-	-	Hommålad vitlera	Koncentriska cirklar/våglinje /streck	3	6	-
130:1150.3	Fat	Myn brätte	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun grön	-	-	Hommålad vitlera	Koncentriska cirklar/våglinje	1	-	-
130:1150.4	Fat	Myn brätte buk	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	-	Hommålad vitlera	Koncentriska cirklar/våglinje	1	-	-
130:1150.5	Skål	Myn buk	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	-	Hommålad vitlera	Koncentriska cirklar/punkter	3	-	-
130:1150.6	Fat	Myn brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	-	Hommålad vitlera	Koncentriska cirklar/våglinje /streck	15	-	-
130:1150.7	Fat	Myn brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	-	Hommålad vitlera	Koncentriska cirklar/våglinje	8	-	-
130:1150.8	Skål	Myn hänk	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun	-	-	-	-	2	-	-
130:1150.9	Lock	Myn	Yngre rödgods	ca 1775–1875	Röd	Blyglasyr inv utv	Svart-brun	Svart-brun	-	-	-	1	-	-
130:1150.10	Kruka	Buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun	-	-	-	-	9	-	-

Keramikanalys, forts.

Fynd-nr	Formtyp	Del	Godstyp	Typdatering	Gods-färg	Glasyr-typ	Inv. färg	Utv. färg	Ytbehandling	Dekorform	Mönster	Antal frag.	Kärl ID	Föremål anmärkning
130:1150:11	Kruka	Myn buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv utv	Brun	Brun	-	-	-	30	-	-
130:1150:12	Tallrik	Myn brätte buk	Flintgods	ca 1770–1900	Vit	Blyglasyr inv utv	Gulvit	Gulvit	-	-	-	2	-	-
130:1150:13	Tallrik	Myn brätte buk	Flintgods	ca 1770–1900	Vit	Blyglasyr inv utv	Vit lila	Vit	-	-	-	5	-	-
130:1150:14	Tallrik	Botten	Flintgods	ca 1770–1900	Vit	Blyglasyr inv utv	Vit svart	Vit	Tryckt	-	-	1	-	-
131:2552:1	Fat	Myn brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1600–1800	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	-	Hormålad vitlera	Koncentriska cirkelar/våglinje /streck	6	-	-
131:2552:2	Skål	Myn buk	Yngre rödgods	ca 1675–1800	Röd	Blyglasyr inv utv	Brun	Brun Grön	Vitlereengobe utv	-	-	2	-	-
142:1147:1	Fat	Myn brätte buk	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv Hemning Sgraffito	-	-	1	-	-
142:1147:2	Fat/skål	Myn brätte botten	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	Vitlereengobe inv Hemning Sgraffito	-	-	2	-	-
142:1147:3	Skål? Kruka?	Buk	Yngre rödgods	ca 1675–1900	Röd	Blyglasyr inv utv	Brun	Gul	Vitlereengobe utv	-	-	1	-	-
142:1147:4	Apoteks-krus	Buk botten	Yngre rödgods	ca 1675–1900	Röd	Blyglasyr inv fläck-vis utv	Brun	Gul	Vitlereengobe utv	-	-	1	-	-
142:1147:5	Skål	Myn hänk buk	Yngre rödgods	ca 1675–1900	Röd	Blyglasyr inv	Gul	-	Vitlereengobe inv Hemning	-	-	6	-	-
142:1147:6	Kruka	Myn buk	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun	-	-	-	-	8	-	-
142:1147:7	Fat	Buk	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun grön	-	-	Hormålad vitlera	-	1	1	-
143:2844:1	Fat	Myn brätte buk	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv Hemning Sgraffito	Hormålad vitlera	-	6	-	-
143:2987:1	Kruka	Buk botten	Yngre rödgods	ca 1675–1900	Röd	Blyglasyr inv fläck-vis utv	Brun	Gul	Vitlereengobe fläckvis utv	-	-	5	-	-

Keramikanalys, forts.

Fynd-nr	Formtyp	Del	Godstyp	Typdatering	Gods-färg	Glasyr-typ	Inv. färg	Utv. färg	Ytbehandling	Dekorform	Mönster	Antal frag.	Kärl ID	Föremål anmärkning
148:1257.1	Kruka	Buk	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun	-	-	-	-	6	-	-
148:1257.2	Kruka	Myn buk	Yngre rödgods	ca 1675–1900	Röd	Blyglasyr inv utv	Brun	Grön	Vitlereengobe utv	-	-	1	-	-
148:1257.3	Fat	Myn brätte	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun grön	-	-	Hormålad vitlera	Koncentriska cirkelar/våglinje	2	1	-
148:1257.4	Skål?	Grepp?	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr utv	Brun Vit	Brun Vit	-	-	-	1	-	-
148:1257.5	Fat/tallrik	Myn	Fajans	ca 1740–1770	Gul	Tennglasyr inv utv	Vit blå	Blå	-	-	-	3	-	-
148:1257.6	Fat/skål	Myn buk	Porslin	ca 1700–1900	Vit	-	Vit blå	Vit	-	-	-	3	-	-
148:1257.7	Fat/tallrik	Brätte buk	Flintgods	ca 1770–1900	Vit	Blyglasyr inv utv	Gulvit	Gulvit	-	-	-	2	-	-
150:1394.1	Fat/skål	Myn brätte buk	Yngre rödgods	ca 1600–1800	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	Brun gul	-	Hormålad vitlera	Koncentriska cirkelar/våglinje	4	-	-
150:1394.2	Fat/skål	Botten	Yngre rödgods	ca 1600–1800	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	Brun gul	-	Hormålad vitlera	-	1	-	-
150:1394.3	Kruka?	Buk	Flintgods	ca 1770–1900	Vit	Blyglasyr inv utv	Gulvit	Gulvit	-	Hormålad vitlera	-	1	-	-
151:1391.1	Fat	Myn brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	Brun gul	-	Hormålad vitlera	-	12	-	-
151:1391.2	Fat/skål	Myn buk botten forring	Porslin	ca 1700–1800	Vit	-	Vit blå	Vit blå	-	-	-	4	-	-
151:1391.3	Fat	Myn brätte botten	Flintgods	ca 1770–1900	Vit	Blyglasyr inv utv	Vit svart	Vit	-	-	-	11	-	-
152:2151.1	Fat/skål	Buk	Yngre rödgods	ca 1600–1800	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	Brun gul	-	Hormålad vitlera	Koncentriska cirkelar	1	-	-
156:2695.1	Kruka	Hänk	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr fläckvis utv	Brun	Brun	-	-	-	3	-	-
157:2809.1	Fat/skål?	Botten	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun	Brun	-	-	-	1	-	-
159:2168.1	Skål	Myn buk	Flintgods	ca 1770–1900	Vit	Blyglasyr inv utv	Vit brun	Vit	-	Tryckt	-	1	-	-
159:2168.2	-	Botten	Porslin	ca 1700–1900	Vit	-	Vit	Vit	-	-	-	1	-	-

Keramikanalys, forts.

Fynd-nr	Formtyp	Del	Godstyp	Typdatering	Gods-färg	Glasyr-typ	Inv. färg	Utv. färg	Ytbehandling	Dekorform	Mönster	Antal frag.	Kärl ID	Föremål anmärkning
159-2168.3	Krus	Buk	Stengods	ca 1700–1900	Grå	Saltglasyr	Grå	Grå	-	-	-	1	-	-
159-2567.1	Fat/skål	Buk botten	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	-	Hormålad vitlera	Koncentriska cirklar	2	-	-
159-2567.2	Skål	Buk	Yngre rödgods	ca 1675–1800	Röd	Blyglasyr inv utv	Brun	Brun	Vitlereengobe utv	-	-	1	-	-
160-2196.1	Fat	Botten	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv Sgraffio	-	-	1	-	-
160-2196.2	Skål	Buk	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	-	Hormålad vitlera	Koncentriska cirklar	1	-	-
160-2196.3	Kruka	Buk	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun	-	-	-	-	11	-	-
160-2196.4	Lock	Myn buk	Yngre rödgods	ca 1775–1875	Röd	Blyglasyr inv utv	Svart	Svart	-	-	-	2	-	-
160-2196.5	Tallrik	Myn brätte buk botten	Flintgods	ca 1770–1900	Vit	Blyglasyr inv utv	Gulvit	Gulvit	-	-	-	10	-	-
160-2196.6	Fat/tallrik	Botten	Porslin	ca 1736–1795	Vit	-	Vit blå	Vit	-	-	-	1	-	Kina-Qianlong (1736–1795)
161-2194.1	Fat/skål	Hänk	Flintgods	ca 1770–1900	Gråvit	Blyglasyr	Gulvit	Gulvit	-	-	-	1	-	-
161-2194.2	Fat/tallrik	Brätte buk botten	Fajans	ca 1650–1800	Gul	Tennglasyr inv utv	Vit blå	Vit	-	-	-	1	-	-
162-2974.1	Tallrik	Botten	Flintgods	ca 1770–1900	Vit	Blyglasyr inv utv	Gulvit	Gulvit	-	-	-	1	-	-
162-2974.2	Kruka	Buk	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun	-	-	-	-	1	-	-
162-2974.3	Fat/skål	Botten	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	-	Hormålad vitlera	-	1	-	-
162-2974.4	Fat	Myn brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1675–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv Hemning Sgraffio	-	-	3	-	-
168-2966.1	Fat	Myn brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1675–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	-	Hormålad vitlera	Koncentriska cirklar/våglinje /punkter	2	2	-
168-2966.2	Fat	Myn brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv Hemning Sgraffio	Hormålad färgad lera	-	3	-	-

Keramikanalys, forts.

Fynd-nr	Formtyp	Del	Godstyp	Typdatering	Gods-färg	Glasyr-typ	Inv. färg	Utv. färg	Ytbehandling	Dekorform	Mönster	Antal frag.	Kärl ID	Föremål anmärkning
168.2966.3	Fat	Buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv Hemring Sgraffito	-	-	1	3	-
168.2966.4	Fat	Myn brätte buk	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv Hemring Sgraffito	-	-	1	-	-
168.2966.5	Fat	Myn brätte buk	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv Hemring Sgraffito	-	-	1	-	-
168.2966.6	Fat	Myn brätte buk	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv Hemring Sgraffito	-	-	1	-	-
168.2966.7	Skål	Buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv	-	-	Vitlereengobe inv	-	-	3	-	-
168.2966.8	Kruka/tre-bensgräva	Buk	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun	-	-	-	-	2	-	-
168.2966.9	Apoteks-krus	Myn buk	Yngre rödgods	ca 1675–1900	Röd	Blyglasyr inv utv	Brun	Gul	-	-	-	1	-	-
168.2966.10	Fat/tallrik	Botten	Fajans	ca 1700–1775	Gul	Tennglasyr inv utv	Vit blå	Vit	-	-	-	2	-	-
168.2966.11	Tallrik	Myn brätte buk	Fajans	ca 1750–1770	Gul	Tennglasyr inv utv	Vit mangan	Vit	-	-	Växtmönster	2	-	-
169.2968.1	Fat/tallrik	Myn brätte buk botten	Fajans	ca 1750–1770	Gul	Tennglasyr inv utv	Vit mangan	Vit	-	-	Växtmönster	4	-	-
169.2968.2	Kruka	Myn	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun	-	-	-	-	1	-	-
169.2968.3	Kruka	Buk	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun	-	-	-	-	1	-	-
169.2968.4	Skål	Hänk	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr fläckvis utv	-	Brun	-	-	-	1	-	-
169.2968.5	Skål	Hänk	Yngre rödgods	ca 1675–1900	Röd	Blyglasyr fläckvis utv	-	Brun Gul	Vitlereengobe utv	-	-	1	-	-
169.2968.6	Fat	Botten	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	Vitlereengobe inv Sgraffito	-	-	1	-	-

Keramikanalys, forts.

Fynd-nr	Formtyp	Del	Godstyp	Typdatering	Gods-färg	Glasyr-typ	Inv. färg	Utv. färg	Ytbehandling	Dekorform	Mönster	Antal frag.	Kärl ID	Föremål anmärkning
169.2968.7	Fat	Buk	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv Hemring Sgraffito	-	-	1	-	-
169.2968.8	Fat	Myn brätte	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	Vitlereengobe inv Hemring Sgraffito	-	-	1	4	-
169.2968.9	Fat	Myn brätte	Yngre rödgods	ca 1675–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	-	Hommålad vitlera	Koncentriska cirklar/våglinje	1	2	-
169.2968.10	Fat	Buk botten	Yngre rödgods	ca 1675–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	-	Hommålad vitlera	Koncentriska cirklar/våglinje	1	2	-
169.2968.11	Fat	Buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv Hemring Sgraffito	Hommålad färgad lera	-	1	-	-
171.2951.1	Fat	Myn brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	Vitlereengobe inv Hemring Sgraffito	-	-	3	-	-
172.?:1	Fat	Myn brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	Vitlereengobe inv Hemring Sgraffito	-	-	11	-	-
172.?:2	Tallrik	Buk	Flintgods	ca 1770–1900	Vit	Blyglasyr inv utv	Gulvit	Gulvit	-	-	-	1	-	-
173.2963.1	Fat	Buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv Hemring Sgraffito	-	-	1	3	-
173.2963.2	Fat	Myn brätte buk	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	-	Hommålad vitlera	Koncentriska cirklar/öppande hund/streck	5	5	-
173.2963.3	Fat	Myn brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	Vitlereengobe inv Sgraffito	-	-	3	-	-
173.2963.4	Fat	Myn brätte	Yngre rödgods	ca 1675–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	-	Hommålad vitlera	Koncentriska cirklar/våglinje	1	2	-
173.2963.5	Fat	Myn brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1675–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv	Hommålad vitlera	Koncentriska cirklar/våglinje	3	-	-
173.2963.6	Fat	Myn brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv Hemring Sgraffito	Hommålad färgad lera	Våglinje/blommor	1	-	-
173.2963.7	Fat	Myn brätte buk	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv Sgraffito	-	Våglinje/streck	1	-	-

Keramikanalys, forts.

Fynd-nr	Formtyp	Del	Godstyp	Typdatering	Gods-färg	Glasyr-typ	Inv. färg	Utv. färg	Ytbehandling	Dekorform	Mönster	Antal frag.	Kärl ID	Föremål anmärkning
173-2963:8	Fat	Myn brätte buk	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv Hemring Sgraffito	-	-	1	-	-
173-2963:9	Fat	Myn brätte buk	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	Vitlereengobe inv Hemring Sgraffito	-	-	2	4	-
173-2963:10	Fat	Myn brätte	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	Vitlereengobe inv Hemring	-	-	1	-	-
173-2963:11	Fat	Myn brätte	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	Vitlereengobe inv Hemring	-	-	1	-	-
173-2963:12	Fat	Myn brätte	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	Vitlereengobe inv Hemring	-	-	1	-	-
173-2963:13	Fat	Myn brätte	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	Vitlereengobe inv	-	-	1	-	-
173-2963:14	Fat	Botten	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	Vitlereengobe inv Sgraffito	-	-	1	-	-
173-2963:15	Fat	Botten	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	Vitlereengobe inv Sgraffito	Hornmålad färgad lera	-	1	-	-
173-2963:16	Fat/skål	Buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv fläck-vis utv	Brun gul Gul	Brun Gul	Vitlereengobe inv Hemring Sgraffito	-	-	4	-	-
173-2963:17	Fat	Myn brätte	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	-	Hornmålad vitlera	Streck	4	-	-
173-2963:18	Fat	Myn brätte	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	-	Hornmålad vitlera	Koncentriska cirklar /väglinje	1	-	-
173-2963:19	Fat	Myn brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul	-	-	Hornmålad vitlera	Koncentriska cirklar /väglinje/streck / punkter	6	-	-
173-2963:20	Fat	Myn brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1775	Röd	Blyglasyr inv	Gul	-	Vitlereengobe inv	-	-	5	-	-
173-2963:21	Fat	Brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1600–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	-	Hornmålad vitlera	Koncentriska cirklar/väglinje	3	-	-
173-2963:22	Kruka	Myn buk	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv utv	Brun Gul	Brun Gul	Vitlereengobe utv	-	-	5	-	-

Keramikanalys, forts.

Fynd-nr	Formtyp	Del	Godstyp	Typdatering	Gods-färg	Glasyr-typ	Inv. färg	Utv. färg	Ytbehandling	Dekorform	Mönster	Antal frag.	Kärl ID	Föremål anmärkning
173-296323	Apoteks-krus	Buk botten	Yngre rödgods	ca 1675–1900	Röd	Blyglasyr inv utv	Brun	Brun Gul	Vitlereengobe utv	-	-	2	-	-
173-296324	Skål	Buk botten	Yngre rödgods	ca 1675–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv Sgraffito	Hommålad färgad lera	-	1	-	-
173-296325	Kruka	Myn hänk buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1900	Röd	Blyglasyr inv	Brun	-	-	-	-	26	-	-
173-296326	Fat/tallrik	Myn brätte buk botten	Fajans	ca 1700–1800	Gul	Tennglasyr inv utv	Vit blå mangan	Vit	-	-	-	27	-	-
173-296327	Kopp fat	Myn buk botten	Porslin	ca 1736-1820	Vit	-	Vit blå röd	Vit Brun	-	-	-	27	-	Kina-Qianlong/Jiaqing (1736–1820)
173-296328	Kopp	Botten forring	Flintgods	ca 1790–1820	Vit	Blyglasyr inv utv	Gulvit	Gulvit	-	-	-	1	-	Sverige-Rörstrand
173-296329	Skål	Myn buk botten	Yngre rödgods	ca 1675–1850	Röd	Blyglasyr inv fäcks-vis utv	Brun gul grön	Brun Gul Grön	Vitlereengobe inv utv Hemring Sgraffito	-	-	1	-	-
173-296330	Skål	Myn hänk buk botten	Yngre rödgods	ca 1675–1850	Röd	Blyglasyr inv	Gul	-	Vitlereengobe inv	-	-	5	-	-
173-296331	Fat/tallrik	Myn brätte buk	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Grön gul	-	Vitlereengobe inv	-	-	1	-	-
173-296332	Fat	Myn brätte buk botten	Yngre rödgods	ca 1700–1850	Röd	Blyglasyr inv	Brun gul grön	-	Vitlereengobe inv Hemring Sgraffito	Hommålad färgad lera	-	7	-	Fatet har rester kvar efter en äldre limlagning.
175-3002:1	Fat	Botten	Yngre rödgods	ca 1600–1800	Röd	Blyglasyr inv	Grön	-	-	Hommålad vitlera	Streck	1	6	-
1000-144:1	Fat	Myn brätte	Yngre rödgods	ca 1700–1775	Röd	Blyglasyr inv	-	-	Vitlereengobe inv	-	-	1	-	-
1000-435:1	Fat	Botten	Fajans	ca 1700–1800	Gul	Tennglasyr inv utv	Vit blå	Vit	-	-	-	1	-	-

BILAGA 5

KRITPIPSANALYS

ARNE ÅKERHAGEN
TOBAKS- OCH TÄNDSTICKSMUSEUM

Kritpipsanalys

Fynd-nr 159:13:1

Odaterbart skaftfragment.
Mått: D7,4. R2,2.

Fynd-nr 104:251:1

Odaterbart skaftfragment.
Mått: D7,1. R2,2.

Fynd-nr 100:1095:1

Fragment av engelsk pipa med klackmärke "V/M".
1700–1740.
Mått: N12,9. D8,2. R2,1.

Fynd-nr 104:2973:1

Two odaterbara skaftfragment.
Mått: D8. R2,3. D6,9. R2.

Fynd-nr 100:2989:1

Fragment av svensk pipa med klackmärke "Krona/
Krona". Jonas Alströmers mästartmärke. 1729–1760.
Mått: N16.

Fynd-nr 142:1139:2

Åtta stycken odaterbara skaftfragment.
Mått: D6,2–8,3. R2,1–2,5.

Kritpipsanalys, forts.

Fynd-nr 142:1149:1

Svensk pipa med klackmärke "Krona/Krona", Svag dekor "3 Kronor och IA". Tillverkat vid Jonas Alströmers pipfabrik i Alingsås 1729–1780.

Mått: 41,7x20,7x15. N15,1. R2,1 (rökkanalen dubbel).

Fynd-nr 143:1094:1

Fragmentarisk Svartbränd svensk pipa med dekor på framsidan. "Alingsås, 3 kronor och IA". Tillverkat vid Jonas Alströmers pipfabrik i Alingsås 1729–1780.

Mått: 40,4x20,5x15,3. N13,7. D9,2. R2,4. Pipan utsatt för reducerad bränning.

Fynd-nr 143:2845:1–2

Odaterbart fragment med klack samt odaterbart skafftfragment med otydbar möjlig dekor.

Fynd-nr 148:1255:6

Fem odaterbara skafftfragment, varav ett som utsatts för reducerad bränning.

Mått: D5,9–8,4. R2,8–2,2.

Fynd-nr 148:2988:1

Odaterbart skafftfragment.

Mått: D9,9. R2,5.

Kritpipsanalys, forts.

Fynd-nr 159:2566:1

Fragment av svensk musselmönstrad pipa. Tillverkad av Carl Wettervik i Stockholm 1755–1798. Mått: N13,5. R2,3.

Fynd-nr 162:2976:1

Odaterbart skaftfragment. Mått: D9,3. R2,5.

Fynd-nr 169:2970:1

Odaterbart skaftfragment. Mått: D7,8. R2,1.

Fynd-nr 160:2195:1

Sju odaterbara skaftfragment. Mått: D6,7–8,1. R2,1–2,3.

Fynd-nr 173:2965:3

Sex odaterbara skaftfragment. Mått: D6,4–8,3. R2–2,1.

BILAGA 6

ARKEOBOTANISK ANALYS

STEFAN GUSTAFSSON
ARKEOLOGIKONSULT

Arkeobotanisk analys

	Anl-nr/ prov-nr	100/alla prover	102/ 1316	104/359, 2704	114/534, 391	142/ 1253	143/ 2703	148/ 1254	150/ 1379	150/ 1380	151/ 1382	151/ 1381
Växtmakrofossil	Skalkorn		12			7					62	
	Bröd-/kubbevete										19	
	Råg		6									
	Havre					4						
	Fragmenterad säd					17					14	
Insamlade växter	Körsbär										3	
	Hallon							121				
	Smultron											
	Slånbär										1	
	Enbär										8	
	Hasselnöt											
	Svinmälla		36					2				
	Åkerbinda							2				
	Pilört		18									
	Snärgmåra											
Ogräs	Råglosta		3									
	Klätt		6									
	Trampört											
	Vätarv											
	Spergel		3									
	Lomme											
	Nässla											
	Kruskäppa											
	Jordrök							2				
	Groblad											
	Nässla											
	Gräs											
	Starr											
	Viol											
	Tåg											
Ängsväxter	Smörblomma											
	Brunört											
	Ask											
	Asp											
	Björk	x		x	x			x	x		x	
	Gran	x		x		x	x				x	x
	Tall	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	
	Typ rönn							x				
	Vide	x		x								
	Övrigt		Fisk- ben									

Arkeobotanisk analys, forts.

	Anl-nr/ prov-nr	152/ 2150	159/ 2565	161/ 2564	163/ 2556	163/ 2557	164/ 2559	168/ 2948	171/ 2950	173/ 2949
Växtmakrofossil	Skalkorn			37	16					
	Bröd-/kubbevete									
	Råg			14						
	Havre									
	Fragmenterad säd				6					
Insamlade växter	Körsbär			2						
	Hallon		44	28						
	Smultron			50						
	Slånbär									
	Enbär									
	Hasselnöt			5						
	Svinmälla		89	253				19		
	Åkerbinda			9						
	Pilört									
	Snärgmåra		26							
Ogräs	Råglosta									
	Klätt									
	Trampört		7					6		
	Vätarv							4		
	Spergel									
	Lomme		12	8				7		
	Nässla		37							
	Krusskäppa			3						
	Jordrök		3	6						
	Groblad		4					2		
Ängsväxter	Nässla							24		
	Gräs							17		
	Starr			92				39		
	Viol			9						
	Tåg							15		
	Smörblomma			13						
	Brunört			2						
	Ask									
	Asp	x								
	Björk	x			x			x		
Vedart	Gran	x					x	x		
	Tall	x			x	x		x		
	Typ rönn									
	Vide									
	Övrigt			Fisk- ben						

BILAGA 7

OSTEOLOGISK ANALYS

TOVE BJÖRK
ARKEOLOGIKONSULT

Inledning och material

Under två dagar i december 2018 har ett djurbensmaterial från Hova i Östergötland genomgått osteologisk analys vid Arkeologikonsults lokaler i Upplands Väsby. Sammanlagt har djurben från 15 kontexter analyserats där majoriteten av kontexter utgjordes av olika kontexter från inomhusmiljöer (se nedan). Benmaterialet som vägde cirka 1,4 kg utgjordes av främst obrända djurben, men enstaka brända benfragment förekom också. Vikten för det obrända materialet uppgick till 16,9 gram. Benmaterialet var relativt smutsigt så i samband med analys borstades benen någorlunda rena från torkad lera. Bevaringsgrad för samtliga ben var mycket god. De flesta fragmenten var mycket stora. Maximal storlek för de obrända benen var cirka 10–12 cm och medelstorlek cirka 5 cm. För de brända fragmenten var maximal storlek cirka 4 cm och medelstorlek cirka 1,5 cm.

Kontexter med benmaterial fördelat på kontextgrupper:

Kontextgrupp 1. Boningshus

Kontexter med ben tillhörande denna grupp: 102, 130, 150, 151.

Kontextgrupp 2. Ekonomibyggnad

Kontexter med ben tillhörande denna grupp: 142, 148, 161.

Kontextgrupp 3. Boningshus?

Kontexter med ben tillhörande denna grupp: 131, 162, 163, 164.

Kontextgrupp 4. Agrara lämningar

Kontexter med ben tillhörande denna grupp: 100.

Kontextgrupp 5. Vattenhål med fågata

Kontexter med ben tillhörande denna grupp: 169, 173.

Övrigt. Avfallsgrop

Kontexter med ben inom övriga lämningar: 104.

Arter

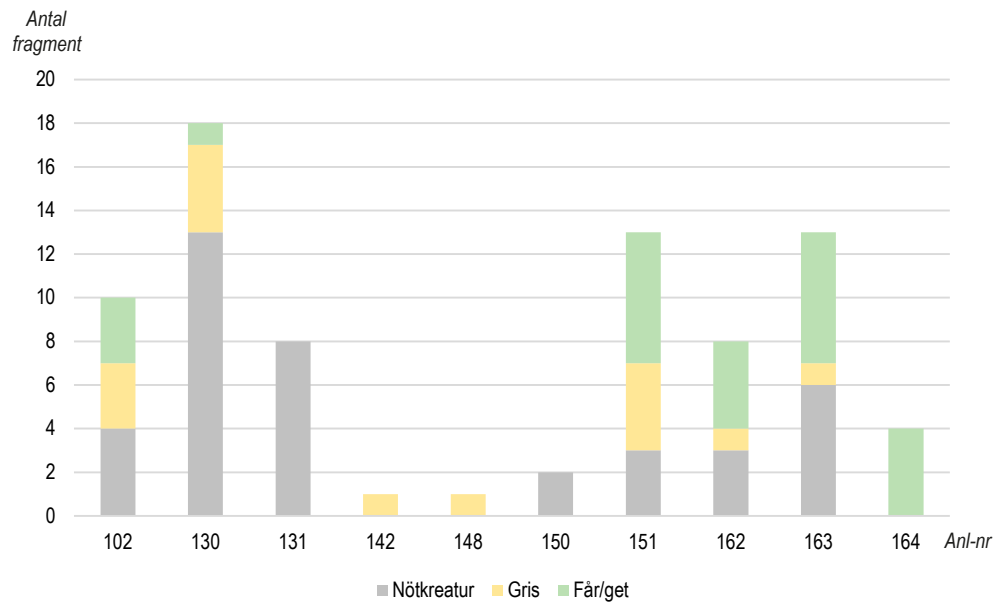
De arter som identifierades var nötkreatur, gris samt får/get. En mindre mängd fiskben har också påträffats där strömming, abborre, samt någon sorts karpfisk identifierats. Majoriteten av benen utgörs av nötkreatur, vilket ofta är fallet då ben från stora kreatur också är stora samt i samband med fragmentering ger fler fragment. Ben från stora djur är ofta mer motståndskraftiga då de är försedda med tjock benyta (kortex). Den sammanlagda benmängden för nötkreatur var 1 077,8 gram. För gris 160,9 gram och för får/get 144 gram.

Metod

I samband med analysen av djurbenen från Hova har dessa skrapats samt borstats rena från intorkad lera. Den totala benmängden har räknats samt vägts artvis i syfte att få fram artfördelning för de olika kontexterna vid platsen. Därefter har benbestämning, ålder samt könsförbestämning utförts. Även slaktspår har noterats. I materialet från Hova fanns en mindre mängd brända benfragment där grad av förbränning noterats (figur 1). Beträffande fragmenteringsgrad av det brända materialet har dessa beskrivits i korthet med en maximal storlek samt en medelstorlek i benlistan.

Indelning i färg och förbränningsgrad
1. Ofullständig förbränning (endast delar av skelettet är förbränt).
2. Dålig förbränning (benen är endast litet spruckna och förvidna).
3. Medelhög förbränning (benen är i större omfattning spruckna och förvidna; gulgrå färg, tidvis svart eller mörkblå).
4. Hög förbränning (benen är mycket spruckna och förvidna; nästan kritvita till färgen).
5. Mycket hög förbränning (benen är mycket bräckliga, spruckna och deformerade; den organiska substansen är fullständigt förbränd, kritvit färg).

Figur 1. Indelningen i färg och förbränningsgrad följer Malinowski och Porawski från 1969 (Wahl 1982).

Figur 2. Artfördelningen mellan de olika inomhuskontexterna baserat på antal fragment.

Resultat

Se figur 2 samt tabellen med osteologisk analys för analysresultat.

Referenser

SILVER I A. (1969). The aging of domestic animals. In: Brothwell DR, Higgs E, editors. Science in archaeology. New York: Thames and Hudson. s. 283–302.

WAHL, VON J., 1982. *Abhandlungen. Leichenbranduntersuchungen*. Ein Überblick über die Bearbeitungs- und Aussagemöglichkeiten von Brandgräbern. – *Praehistorische Zeitschrift* 57/1. Berlin, New York. 2. 2–125.

Tabell osteologisk analys

Fynd-nr	Anläggning	Art	Benslag	Anatomisk region	Ålder	Ålder kriterie	Antal frag.	Vikt (g)	Storlek max (cm)	B/OB	Förbränningsgrad	Slaktspår	Beskrivning
100	Odlingslager	Fisk	Fjäll	-	-	-	11	0,2	-	OB	-	-	Abborre
100	Odlingslager	Fisk	Fjäll	-	-	-	2	0,1	-	OB	-	-	Karpfisk
100	Odlingslager	Fisk ospec.	-	-	-	-	-	0,1	-	OB	-	-	-
102:1371	Golvager	Nötkreatur	Mellanfotsben	7	> 1,5-2 år	Fus.	1	90	-	OB	-	Hugg	-
102:1371	Golvager	Nötkreatur	Strålben	4	-	-	1	-	-	OB	-	-	-
102:1371	Golvager	Nötkreatur	Skenben	6	-	-	1	-	-	OB	-	-	-
102:1371	Golvager	Nötkreatur	Handrotsben	7	-	-	1	-	-	OB	-	-	-
102:1371	Golvager	Gris	Överarmsben	3	> 1,5 år	Fus.	2	64	-	OB	-	Hugg	-
102:1371	Golvager	Gris	Skulderblad	4	-	-	1	-	-	OB	-	-	-
102:1371	Golvager	Får/get	Strålben	4	-	-	1	24,8	-	OB	-	-	-
102:1371	Golvager	Får/get	Mellanfotsben	7	-	-	1	-	-	OB	-	-	-
102:1371	Golvager	Får/get	Lårben	5	-	-	1	-	-	OB	-	-	-
102:1371	Golvager	Större daggjurr	Korsben	5	?	Otus.	1	16,2	-	OB	-	Hugg	-
102:1371	Golvager	Daggjurr ospec.	-	-	-	-	-	14,8	-	OB	-	-	-
104:2972	Fyllning i avfallsgröp	Nötkreatur	Revhensfragment	2	-	-	1	46	-	OB	-	-	-
104:2972	Fyllning i avfallsgröp	Nötkreatur	Mellanhand/fotsben	7	-	-	1	-	-	OB	-	Hugg	-
104:2972	Fyllning i avfallsgröp	Nötkreatur	Falang I	7	-	-	1	-	-	OB	-	-	-
104:2972	Fyllning i avfallsgröp	Får/get	Underkäke med tänder	1	< 18 mån	Tandframbrott	1	30	-	OB	-	-	-
130:1151	Spismursröse	Nötkreatur	Skulderblad	4	-	-	1	316,6	-	OB	-	-	-
130:1151	Spismursröse	Nötkreatur	Strålben	4	-	-	2	-	-	OB	-	Hugg	-
130:1151	Spismursröse	Nötkreatur	Andra halskota	1	-	-	1	-	-	OB	-	Hugg	-
130:1151	Spismursröse	Nötkreatur	Ländkota	2	> 6 mån.	Otus.	1	-	-	OB	-	Hugg	-
130:1151	Spismursröse	Nötkreatur	Överarmsben	3	-	-	2	-	-	OB	-	-	-
130:1151	Spismursröse	Nötkreatur	Lårben	5	> 3,5 år	Fus.	1	-	-	OB	-	-	-
130:1151	Spismursröse	Nötkreatur	Mellanhand/fotsben	7	-	-	5	-	-	OB	-	Hugg/ bearbetad	-
130:1151	Spismursröse	Gris	Ländkota	2	-	Otus.	1	45,2	-	OB	-	-	-

Tabell osteologisk analys, forts.

Fynd-nr	Anläggning	Art	Benslag	Anatomisk region	Ålder	Ålder kriterie	Antal frag.	Vikt (g)	Storlek max (cm)	B/OB	Förbränningsgrad	Slaktspår	Beskrivning
130:1151	Spismursröse	Gris	Överarmsben	3	-	-	2	-	-	OB	-	-	-
130:1151	Spismursröse	Gris	Lårben	5	< 3,5 år	Öfus.	1	-	-	OB	-	-	-
130:1151	Spismursröse	Får/get	Ryggkota	2	-	-	1	2,9	-	OB	-	-	-
130:1151	Spismursröse	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	6,5	-	OB	-	-	-
131:2553	Spismursröse	Nötkreatur	Kraniefragment	1	-	-	1	93,5	-	OB	-	-	-
131:2553	Spismursröse	Nötkreatur	Skulderblad	4	-	-	2	-	-	OB	-	Hugg	-
131:2553	Spismursröse	Nötkreatur	Revbensfragment	2	-	-	1	-	-	OB	-	-	-
131:2553	Spismursröse	Nötkreatur	Överarmsben	3	-	-	1	-	-	OB	-	Hugg	-
131:2553	Spismursröse	Nötkreatur	Armbågsben/stråben	4	-	-	1	-	-	OB	-	-	-
131:2553	Spismursröse	Nötkreatur	Mellanfotsben	7	-	-	1	-	-	OB	-	-	-
131:2553	Spismursröse	Nötkreatur	Mellanhand/fotsben	7	-	-	1	-	-	OB	-	-	-
131:2553	Spismursröse	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	4	-	OB	-	-	-
131:2553	Spismursröse	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	0,8	3	B	Väl förbränd, kritvit färg.	-	-
142:1201	Golvager	Gris	Armbågsben	4	-	-	1	1,4	-	B	Väl förbränd, kritvit färg.	-	-
142:1201	Golvager	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	3,7	-	B	Väl förbränd, kritvit färg.	-	-
148:1266	Golvager	Gris	Mellanhand/fotsben	7	-	-	1	0,5	-	B	Väl förbränd, kritvit färg.	-	-
148:1266	Golvager	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	2,5	-	B	Väl förbränd, kritvit färg.	-	-
150:1395	Golvager	Nötkreatur	Revbensfragment	2	-	-	1	34,4	-	OB	-	Hugg	-
150:1395	Golvager	Nötkreatur	Lårben	5	-	-	1	107	-	OB	-	-	-
151:1392	Golvager	Nötkreatur	Revbensfragment	2	-	-	1	-	-	OB	-	-	-
151:1392	Golvager	Nötkreatur	Överarmsben	3	> 12-18 mån.	Fus.	2	-	-	OB	-	Hugg	-
151:1392	Golvager	Gris	Ländkota	2	-	-	1	22,1	-	OB	-	Hugg	-
151:1392	Golvager	Gris	Höftben	5	-	-	1	-	-	OB	-	-	-
151:1392	Golvager	Gris	Skenben	6	-	-	2	-	-	OB	-	-	-
151:1392	Golvager	Får/get	Skenben	6	> 1,5-2 år	Fus.	6	5,1	-	OB	-	-	-
161:2564	Kompost	Fisk	Fjäll	-	-	-	1	0,1	-	OB	-	-	Abborre

Tabell osteologisk analys, forts.

Fynd-nr	Anläggning	Art	Benslag	Anatomisk region	Ålder	Ålder kriterie	Antal frag.	Vikt (g)	Storlek max (cm)	B/OB	Förbränningsgrad	Slaktspår	Beskrivning
161:2564	Kompost	Fisk	Revben	-	-	-	1	-	-	OB	-	-	Abborre
161:2564	Kompost	Fisk	Fjäll	-	-	-	1	0,1	-	OB	-	-	Karpfisk
161:2564	Kompost	Fisk	Kota	-	-	-	1	0,1	-	OB	-	-	Strömning
161:2564	Kompost	Fisk ospec.	-	-	-	-	-	0,2	-	OB	-	-	-
162:2975	Avfallslager	Nötkreatur	Lårben	5	-	-	2	70,9	-	OB	-	Hugg	-
162:2975	Avfallslager	Nötkreatur	Strålsen	4	-	-	1	-	-	OB	-	-	-
162:2975	Avfallslager	Gris	Överarmsben	3	> 1 år	Fus.	1	10,3	-	OB	-	-	-
162:2975	Avfallslager	Får/GET	Strålsen	4	> 10 mån.	Fus.	2	19,8	-	OB	-	-	-
162:2975	Avfallslager	Får/GET	Skenben	6	-	-	2	-	-	OB	-	-	-
162:2975	Avfallslager	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	10,6	-	OB	-	-	-
163:2555	Golvager	Nötkreatur	Revbensfragment	2	-	-	2	61,1	-	OB	-	-	-
163:2555	Golvager	Nötkreatur	Ryggkota	2	-	-	1	-	-	OB	-	-	-
163:2555	Golvager	Nötkreatur	Hand/fotrotsben	7	-	-	1	-	-	OB	-	Hugg	-
163:2555	Golvager	Nötkreatur	Strålsen	4	-	-	2	-	-	OB	-	-	-
163:2555	Golvager	Gris	Kraniefragment	1	-	-	1	3	-	OB	-	-	-
163:2555	Golvager	Får/GET	Ländkota	2	-	-	1	35,8	-	OB	-	-	-
163:2555	Golvager	Får/GET	Lårben	5	-	-	2	-	-	OB	-	-	-
163:2555	Golvager	Får/GET	Mellanhand/fotsben	7	-	-	2	-	-	OB	-	-	-
163:2555	Golvager	Får/GET	Överarmsben	3	> 10 mån.	Fus.	1	-	-	OB	-	Hugg	-
163:2555	Golvager	Får/GET	Hålen	7	> 2,5-3 år	Fus.	1	-	-	OB	-	-	-
163:2555	Golvager	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	19,5	-	OB	-	-	-
164:2561	Golvager	Får/GET	Skenben	6	> 1,5-2 år	Fus.	4	14,7	-	OB	-	-	-
164:2561	Golvager	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	9,7	-	OB	-	-	-
169:2969	Stenpackning (i fågata)	Nötkreatur	Strålsen	4	-	-	1	29,7	-	OB	-	-	-
173:2964	Fyllning i vattenhål	Nötkreatur	Kraniefragment	1	-	-	1	228,6	-	OB	-	-	-
173:2964	Fyllning i vattenhål	Nötkreatur	Underkäke	1	-	-	1	-	-	OB	-	-	-
173:2964	Fyllning i vattenhål	Nötkreatur	Tand	1	-	-	3	-	-	OB	-	-	-
173:2964	Fyllning i vattenhål	Nötkreatur	Strålsen	4	< 3,5-4 år	Oftus.	3	-	-	OB	-	-	-

Tabell osteologisk analys, forts.

Fynd-nr	Anläggning	Art	Benslag	Anatomisk region	Ålder	Ålder kriterie	Antal frag.	Vikt (g)	Storlek max (cm)	B/OB	Förbränningsgrad	Slaktspår	Beskrivning
173:2964	Fyllning i vattenhål	Nötkreatur	Skenben	6	-	-	1	-	-	OB	-	-	-
173:2964	Fyllning i vattenhål	Nötkreatur	Mellanhand/fotsben	7	-	-	2	-	-	OB	-	-	-
173:2964	Fyllning i vattenhål	Nötkreatur	Lårben	5	-	-	1	-	-	OB	-	-	-
173:2964	Fyllning i vattenhål	Gris (galt)	Tand	1	-	-	1	11,9	-	OB	-	-	Morfologi
173:2964	Fyllning i vattenhål	Gris	Armbågsben	4	-	-	1	2,5	1,5	B	Väl förbränd, kritvit färg.	-	-
173:2964	Fyllning i vattenhål	Får/get	Tand	1	-	-	1	5,4	-	OB	-	-	-
173:2964	Fyllning i vattenhål	Däggdjur ospec.	-	-	-	-	-	12	-	OB	-	-	-
173:2965	Fyllning i vattenhål	Får/get	Hälben	7	-	-	1	5,5	4,5	B	Väl förbränd, kritvit färg.	-	-
173:2965	Fyllning i vattenhål	Får/get	Tå/fingerben	7	> 13-16 mån.	Fus.	1	-	-	B	Väl förbränd, kritvit färg.	-	-

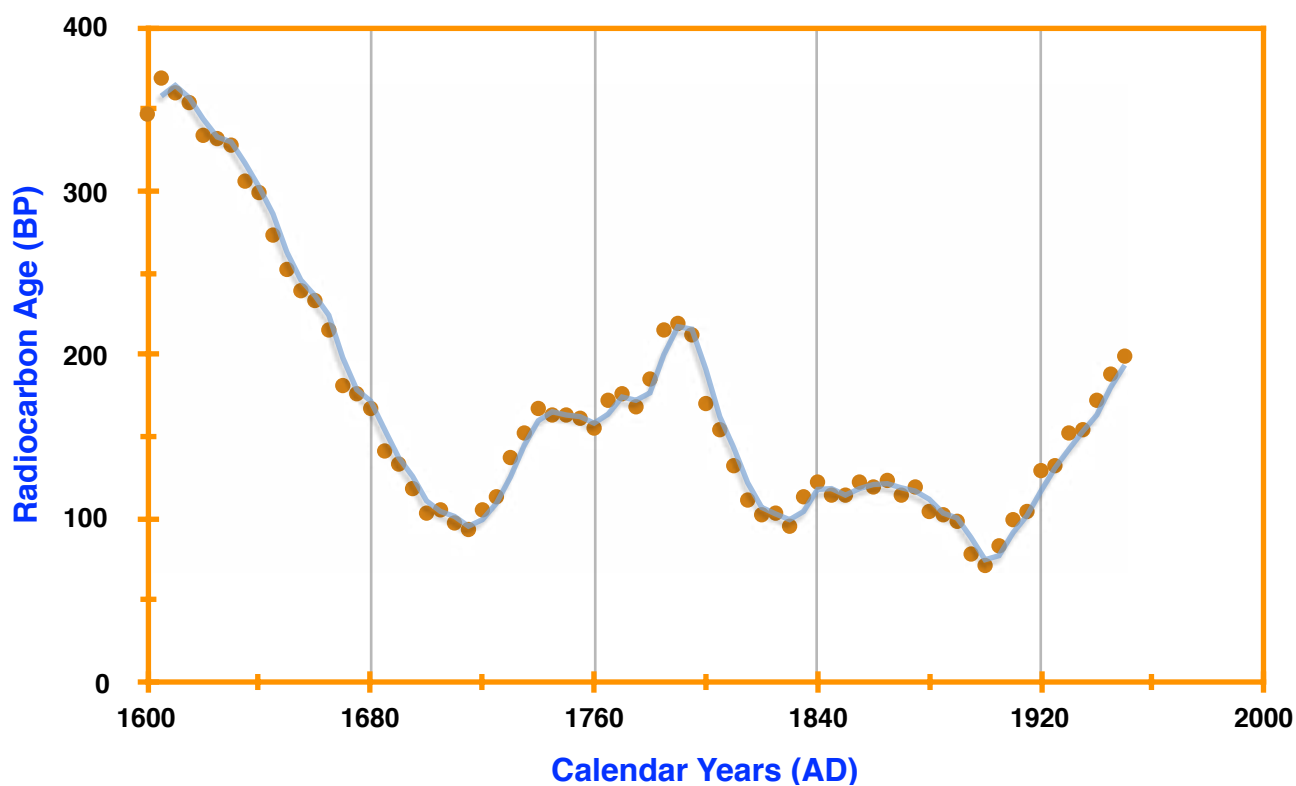
BILAGA 8

¹⁴C-ANALYS

INTERNATIONAL CHEMICAL ANALYSIS INC.

¹⁴C-analys

Date Received	November 16, 2017	Material Type	Charcoal
Date Reported	November 30, 2017	Pre-treatment	AAA
ICA ID	17C/1129	Conventional Age	60 +/- 30 BP
Submitter ID	168	Calibrated Aged	Cal 1690 - 1730 AD (23.1%) Cal 1810 - 1920 AD (72.3%)

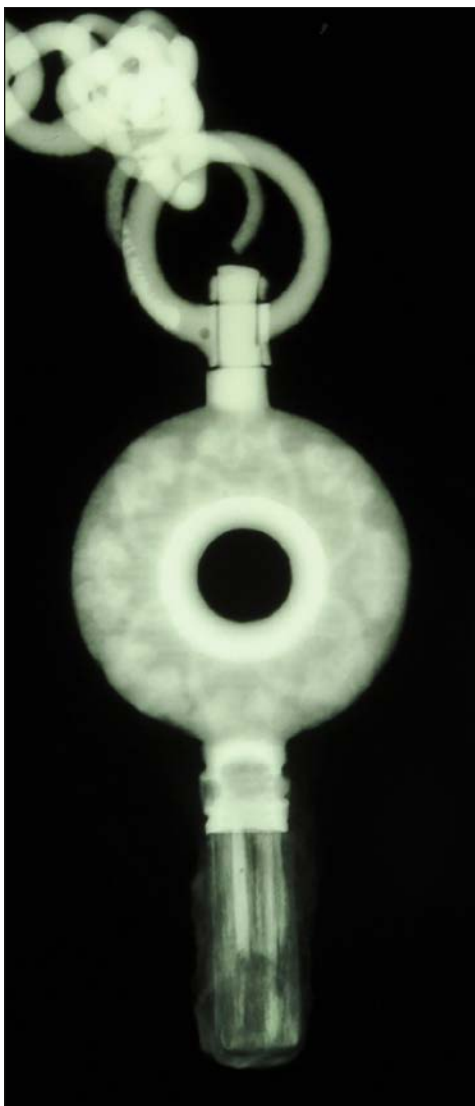
BILAGA 9

KONSERVERINGSRAPPORT

MAX JAHREHORN
OXIDER

Konserveringsrapporter över föremål från Hova 5:7, RAÄ 61

Max Jahrehorn
Rapport mars 2018
K17-175
OXIDER

Inledning

Materialet kommer från Hova 5:7, RAÄ 61, Hova sn.
Föremålen består av cu-legeringar.

Sammanlagt består fynden av 8 fyndposter.

Oxider har fått uppdraget att utföra konserveringsarbetet. Följande rapport avser arbetets utförande.

Mål

- Dokumentation av de olika föremålen
- Konservering av materialet
- Dokumentation av uppdraget

Syfte

Det övergripande syftet med konserveringsarbetet är att säkra materialet från fortsatt nedbrytning och öka läsbarheten. Föroreningar avlägsnas tills nivån för ursprunglig yta nås.

Metod

Varje föremål bedöms individuellt med fokus på läsbarhet och korrosionsgrad. För att säkerställa informationen innan konservering fotograferas materialet och detaljbilder tas på speciella eller komplicerade delar. Konserveringsmetoden väljs efter objektens status samt efter de föroreningar som vidhäftar dess ytor. Metoden skall vara skonsam mot föremålen.

Föremålsstatus

Föroreningarna och korrosionsprodukterna varierar i materialet, allt från tunt sittande jord till extremt hårda produkter. I några fall är ytorna svåravlästa på grund av krustbildningar eller föroreningar.

Konservering

Föroreningar och korrosionsprodukter varierar över föremålens ytor, ibland tunt men även som tjocka hårda föreningar. Konserveringsmetoden valdes efter varje enskilt föremål, efter dess specifika status och nedbrytningsgrad.

Målet med konserveringen var att avlägsna föroreningar på ett sådant sätt att nivån nåddes till ursprunglig yta om möjligt. Arbetet fram dit var att tillföra så lite kemikalier som möjligt, i kombination med mekanisk rengöring.

Ort/Anläggning: Hova 5:7, RAÄ 61, Hova sn

Fynd nr: 40:1

Kontaktperson: Anders Bornfalk-Back, Arkeologikonsult

Kons nr:

Datum in: 2017-12-04

Datum ut: 2018-03-18

Föremål: Knapp

Material: Cu-legering

Antal: 1

Mått:

Vikt in: 2,64g   **Vikt ut:** 2,58g

Foto: Ja

Behandling:

Knappen är relativt förorenad och döljer till viss del ovansidans mönster. Undersidan med öglan visar på ett något mer aggressivt förlopp, där ursprunglig ytan gått förlorad. I dessa områden syns en vittråd yta, med inslag av koppar(II)klorid.

Knappen före konservering.

Pilarna markerar områden som synligt gått förlorade.

Knappen rengörs mekaniskt under mikroskop med dentalverktyg och trästicka samt mjuk pensel, för att avlägsna hårdare föroreningar. Föremålet är mycket kraftigt nedbruten och vissa föroreningar måste lämnas kvar på ytorna eftersom de är bärare av omkringliggande områden.

De ömtåliga ytorna rengörs endast med 80%-ig etanol samt urlakas i flera bad med avjoniserat vatten. Dehydrering i 95%-ig etanol med följande kontrollerad torkning. Behandling med BTA 3% i etanol, lufttorkning. Ytorna skyddas med Inkralack 3% i toluen samt lufttorkas.

Knappen efter konservering.

Ort/Anläggning: Hova 5:7, RAÄ 61, Hova sn

Fynd nr: 246:1

Kontaktperson: Anders Bornfalk-Back, Arkeologikonsult

Kons nr:

Datum in: 2017-12-04

Datum ut: 2018-03-18

Föremål: Knapp, beslag

Material: Cu-legering, järn

Antal: 1

Mått:

Vikt in: 9,52g   **Vikt ut:** 9,12g

Foto: Ja

Behandling:

Ovansidan med den runda knappen vars yta är relativt förorenad är fastsatt på ett plant järnfragment. Knappens ytor i centrum täcks av ett tunt skikt av något voluminös koppar(II)klorid. Medan järnfragmentet har en lägre krustbildning.

Föremålet innan konservering.

Föremålet rengörs mekaniskt under mikroskop med dentalverktyg och trästicka samt mjuk pensel, för att avlägsna hårdare föroreningar. Blecket av järn mikroblästras något under mikroskop, med glaspärlor. För att nå något djupare så rengörs ytorna kort med EDTA-diNa 1,5 % samt följande urlakning i varmt avjoniserat vatten i flera bad. Dehydrering i 95%-ig etanol med följande kontrollerad torkning. Behandling med BTA 3% i etanol, lufttorkning. Ytorna skyddas med Inkralack 3% i toluen samt lufttorkas.

Föremålet efter konservering.

Pilen markerar ett järnstift som fäster knappen mot plåten.

Ort/Anläggning: Hova 5:7, RAÄ 61, Hova sn

Fynd nr: 250:1

Kontaktperson: Anders Bornfalk-Back, Arkeologikonsult

Kons nr:

Datum in: 2017-12-04

Datum ut: 2018-03-18

Föremål: Sölja

Material: Cu-legering, järn

Antal: 1

Mått:

Vikt in: 6,43g   **Vikt ut:** 6,32g

Foto: Ja

Behandling:

Söljan täcks av tunna föroreningar, dess torne med en axel av järn sitter fast.

Söljan före konservering.

Söljan rengörs mekaniskt under mikroskop med dentalverktyg och trästicka samt mjuk pensel, för att avlägsna hårdare föroreningar. En del järnsalter har trängt ut över tornens bas, tornens spets är skadad och kraftigt nedbruten samt saknar en inre suport. Den ena sidan av tångens bas ser ut att ha varit täckt av en vitmetall, möjligtvis försilvrad. Här finns även spår efter efterbearbetning, så som filspår. För att nå något djupare så rengörs ytorna lätt med EDTA-diNa 1,5% samt följande urlakning i varmt avjoniserat vatten i flera bad. Dehydrering i 95%-ig etanol med följande kontrollerad torkning. Behandling med BTA 3% i etanol, lufttorkning. Ytorna skyddas med Inkralack 3% i toluen samt lufttorkas.

Söljan efter konservering.

Ort/Anläggning: Hova 5:7, RAÄ 61, Hova sn

Fynd nr: 598:1

Kontaktperson: Anders Bornfalk-Back, Arkeologikonsult

Kons nr:

Datum in: 2017-12-04

Datum ut: 2018-03-18

Föremål: Mynt

Material: Cu-legering

Antal: 1

Mått:

Vikt in: 3,71g   **Vikt ut:** 3,68g

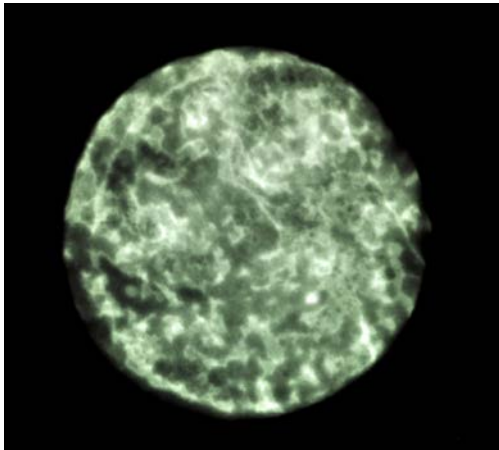
Foto: Ja

Behandling:

Myntets ytor täcks i det närmaste helt av föroreningar, en viss diffus prägling kan skimras. Ungefär 75% av dess kant saknar material och här exponeras en brunröd metall. Det förorenade informationsbärande ytorna vilar på en instabil suport med inslag av koppar(II)klorid. Detta är synligt vid övergången till den brunröda metallen.

Myntet före konservering.

Myntet röntgas och dess nedbrutna status bekräftas. Ingen direkt prägling är synlig.

Myntet rengörs mekaniskt under mikroskop med och trästicka samt mjuk pensel, för att avlägsna hårdare föroreningar. Föremålet är mycket kraftigt nedbrutet och vissa föroreningar måste lämnas kvar på ytorna eftersom de är bärare av omkringliggande områden. De ömtåliga ytorna rengörs endast med 80%-ig etanol samt urlakas i flera bad med avjoniserat vatten. Dehydrering i 95%-ig etanol med följande kontrollerad torkning. Behandling med BTA 3% i etanol, lufttorkning. Ytorna skyddas med Inkralack 3% i toluen samt lufttorkas.

Myntet efter konservering.

Möjlig identifiering: Karl XI, 1/6 Öre Silvermynt, 1666.

Hanteras varsamt

Ort/Anläggning: Hova 5:7, RAÄ 61, Hova sn

Fynd nr: 1110:1

Kontaktperson: Anders Bornfalk-Back, Arkeologikonsult

Kons nr:

Datum in: 2017-12-04

Datum ut: 2018-03-18

Föremål: Knapp, beslag

Material: Cu-legering

Antal: 1

Mått:

Vikt in: 3,48g   **Vikt ut:** 3,16g

Foto: Ja

Behandling:

Föremålet täcks av relativt tjocka föroreningar och någon direkt ursprunglig yta är inte synlig. Undersidan exponerar på några ställen ett lätt voluminöst skikt av koppar(II)klorid. Öglan med stjärnan är lös.

Knappen före konservering.

Knappen rengörs mekaniskt under mikroskop med dentalverktyg och trästicka samt mjuk pensel, för att avlägsna hårdare föroreningar. Den ursprungliga ytan har gått förlorad och fragmentariska rester vilar på ett instabilt voluminöst skikt. Vissa föroreningar lämnas kvar på ytorna eftersom ett avlägsnande skulle äventyra föremålets olika element.

De ömtåliga ytorna rengörs endast med 80%-ig etanol samt urlakas i flera bad med avjoniserat vatten. Dehydrering i 95%-ig etanol med följande kontrollerad torkning. Behandling med BTA 3% i etanol, lufttorkning. Ytorna skyddas med Inkrack 3% i toluen samt lufttorkas.

Detaljen efter konservering.

Ort/Anläggning: Hova 5:7, RAÄ 61, Hova sn

Fynd nr: 2207:1

Kontaktperson: Anders Bornfalk-Back, Arkeologikonsult

Kons nr:

Datum in: 2017-12-04

Datum ut: 2018-03-18

Föremål: Kedja med nyckel

Material: Cu-legering, järn

Antal: 1

Vikt in: 17,38g   **Vikt ut:** 14,82g

Foto: Ja

Behandling:

Föremålet är relativt hårt korroderat och den ursprungliga ytan på länken saknas helt. Flera ställen uppvisar en brunröd metall, medan andra ytor täcks av ett något voluminöst skikt av koppat(II)klorid. Länken är delvis rörlig och på några ytor syns ett inslag av fibrös karaktär. Närmast nyckeln finns en lös skadad ögla. Nyckelns grepp är av en cu-legering, vars ornamentik täcks av föroreningar. Detta gäller även dess avslutande rör av järn. Föremålet påminner om en nyckel för ett ur.

Kedjan med nyckeln före konservering. Den streckade pilen markerar en sida på den ihop korroderade kedjans avslutning, vars ringar ser ut att ha varit utsatta för ett högt tryck eller slag.

Detalj fotografi på nyckeln.

Kedjans nyckel röntgas för att få en uppfattning om dess status.

Röntgenbilden visar att länkarna är nedbrutna, medan den lekande delen vid nyckelns större ring har en bättre status. Likaså området vid övergången mellan axet av järn och greppet.

Kedjan rengörs mekaniskt under mikroskop med dentalverktyg och trästicka samt mjuk pensel, för att avlägsna hårdare föroreningar. Vid rengöringen upptäcks ett djupt sittande hårsta, som avlägsnad och placeras i provrör märkt :A. Det fibrösa materialet som är delvis spritt över ytorna, samlas in och märks :B. Mellan ett par länkar avlägsnas en mikroskopist ansamling av något som påminner om ”textilt ludd”, materialet märks :C.

Stråets placering markeras i bilden på sidan ett (:A)

Möjligtvis naturligt förekommande humusmaterial (:B).

För att nå något djupare så rengörs ytorna mycket kort med EDTA-diNa 1% samt följande urlakning i varmt avjoniserat vatten i flera bad. Axet av järn mikroblästras kort med glaspärlor, dock ej ner till ursprunglig yta då de bedöms att den inte är stabil, eller saknas helt. Dehydrering i 95%-ig etanol med följande kontrollerad torkning. Behandling med BTA 3% i etanol, lufttorkning. Ytorna skyddas med Inkralack 3% i toluen samt lufttorkas. Då några länkar är deformerade (se sid 1, streckad pil) blir länken något ojämn. Den lösa ringen(i två delar) monteras inte åter, utan placeras i separat ask.

Kedjan efter konservering.

Detalj fotografi på nyckeln.

Ort/Anläggning: Hova 5:7, RAÄ 61, Hova sn

Fynd nr: 2701:1

Kontaktperson: Anders Bornfalk-Back, Arkeologikonsult

Kons nr:

Datum in: 2017-12-04

Datum ut: 2018-03-18

Föremål: Knapp

Material: Cu-legering

Antal: 1

Mått:

Vikt in: 2,31g   **Vikt ut:** 2,29g

Foto: Ja

Behandling:

Knappens ytor täcks av tunna föroreningar, dessa är något kraftigare i dess mönster. Baksidans ögla är skadad och brottyorna är av äldre datum. Inslag av koppar(II)klorid är svagt synligt.

Knappen före konservering.

Knappen rengörs mekaniskt under mikroskop med dentalverktyg och trästicka samt mjuk pensel, för att avlägsna hårdare föroreningar. För att nå något djupare så rengörs ytorna lätt med EDTA-diNa 1% samt följande urlakning i varmt avjoniserat vatten i flera bad. Dehydrering i 95%-ig etanol med följande kontrollerad torkning. Behandling med BTA 3% i etanol, lufttorkning. Ytorna skyddas med Inkralack 3% i toluen samt lufttorkas.

Knappen efter konservering.

Ort/Anläggning: Hova 5:7, RAÄ 61, Hova sn

Fynd nr: 2955:1

Kontaktperson: Anders Bornfalk-Back, Arkeologikonsult

Kons nr:

Datum in: 2017-12-04

Datum ut: 2018-03-18

Föremål: Knapp

Material: Cu-legering

Antal: 1

Mått:

Vikt in: 2,39g   **Vikt ut:** 2,35g

Foto: Ja

Behandling:

Knappen ser ut att i stort sätt sakna ursprunglig yta och på flera ställen syns underliggande brunröda metall. Inslaget av koppar(II)klorid är synligt, ofta som ett något voluminöst skikt.

Knappen före konservering.

Knappen rengörs mekaniskt under mikroskop med dentalverktyg och trästicka samt mjuk pensel, för att avlägsna hårdare föroreningar. Föremålets ytor är mycket kraftigt vittrade.

De ömtåliga ytorna rengörs endast med 80%-ig etanol samt urlakas i flera bad med avjoniserat vatten. Dehydrering i 95%-ig etanol med följande kontrollerad torkning. Behandling med BTA 3% i etanol, lufttorkning. Ytorna skyddas med Inkrallack 3% i toluen samt lufttorkas.

Knappen efter behandling.

OXIDER

Avlägsna - Skydda - Bevara

OXIDER AB
Box 980
39129 Kalmar

www.oxider.se

Telefon: 0722 47 58 58

E-post: max.jahrehorn@oxider.se

Denna rapport är en redovisning av resultaten från den arkeologiska undersökningen vid Hovbron i Hova socken, Västra Götalands län, som utfördes av Arkeologikonsult under vårvintern 2017. Undersökningen genomfördes med anledning av Trafikverkets planer på ny dragning av E20 förbi Hova samhälle, som vid bron skulle beröra en utifrån 1600-talets kartmaterial utpekad marknadsplats. Som ett komplement till undersökningens fältmoment utfördes en riktad arkivstudie med syfte att belysa marknadsplatsens utvecklingsförlopp i ett längre tidsperspektiv.

Undersökningen kunde klarlägga tre skeenden vid bron som på olika sätt bidrar till att levandegöra bilden av Hova samhälle under perioden 1600–1800-tal; en möjlig avrättningsplats från tiden innan 1630-tal, en marknadsplats med landtull under 1638–1639, samt en torpbebyggelse som etablerades på 1750-talet och avvecklades runt 1830 och som via kart- och arkivmaterial kunde identifieras som Kappelshage torp. Den eventuella galgbacken och marknadsplatsen är endast belagda genom historiska källor medan torpbebyggelsen vid bron alstrat ett omfattande material. Detta utgjordes av två boningshus, en ekonomibyggnad, ett vattenhål med fägata, odlingslämningar, en latringrop, avfallsgropar, samt flera kulturlager som innehöll ett rikt fyndmaterial av mynt, knappar, söljor, verktyg, hushållsföremål och andra redskap. Kombinerat med ingående analyser av djurbenen, makrofossilmaterialet, keramiken, kritpiporna och husförhörslängderna ger detta material en intim bild av torparlivet vid Hovbron under 1700-talets andra hälft och ett par årtionden in i 1800-talet.

